

prosvetni delavec

Glasilo delavcev vzgoje, izobraževanja in znanosti Slovenije,
Ljubljana, 12. januarja 1981 – št. 1 – letnik XXXII

Celostno usposabljanje za reformo

Veliko pišemo in govorimo o procesih preobrazbe vzgoje in izobraževanja in ob koncu naših razmišljanj navadno obstanemo pred vprašanjem: Kaj pa učitelji in drugi pedagoški delavci? Bodo zmogli uresničevati nove zahtevne naloge, ki jim jih družba zaupa? So osebno prepričani o nujnosti sprememb? So za spremenjeno vlogo učitelja, ki jo nakazuje sodobna pedagoška teorija ter zahteva naša družbena praksa, tudi dovolj usposobljeni?

Skopi statistični podatki (za področje srednjega izobraževanja) kažejo, da so se za prehod na usmerjeno izobraževanje na osrednjih seminarjih, ki jih je organiziral Zavod SRS za šolstvo v letu 1980, izpopolnjevali in usposabljali vodstveni delavci

povprečno po tri dni, učitelji pa prav tako od dva do tri dni (lahko površnemu opazovalcu izkrijejo pravo podobo izobraževanja in izpopolnjevanja učiteljev za novo šolo. Upoštevati moramo namreč celoten sistem strokovnega izpopolnjevanja pedagoških delavcev, vse oblike njegovega uresničevanja ter vse organizatorje in izvajalce tega izpopolnjevanja, da lahko sodimo o zadovoljivi ali slabši pripravi učiteljev.

Ko govorimo o usposabljanju učiteljev, največkrat pomislimo na pedagoško službo, ki je prav gotovo doslej najpogostejše sodelovala pri vseh oblikah izpopolnjevanja učiteljev je bilo vedno povezano z novostmi, ki so jih učitelji uvajali v vzgojno-izobraževalni proces. Priprava učiteljev

za sodobnejše pedagoško delo je tudi sicer ena temeljnih nalog te službe in se uresniči v krajših ali daljših seminarjih za pedagoške delavce ter v delu s strokovnimi aktivni učiteljev v posameznih občinah in regijah.

Nova šolska zakonodaja na področju osnovnega in srednjega izobraževanja zadolžuje vse kadrovske šole, da skrbijo za nenehno dopolnjevanje strokovnega znanja svojih diplomantov. Posamezne višje in visokošolske izobraževalne organizacije pa to svojo nalogo zelo različno uresničujejo. Nekaterim kadrovskim šolam taka pravna ureditev le potrjuje, da so imeli prav, ko so vsa leta vlagali v posodabljanje strokovnega znanja svojih nekdanjih študentov. Spet druge šole zdaj iščejo možnosti in poti,

Med drugim preberite

- IZPIT SPORAZUMEVANJA IN DOGOVARJANJA, str. 2
- SKROMNE MOŽNOSTI ZA RAZISKOVALNO DELO, str. 2
- KLJUČ DO NAPREDKA JE V LJUDEH IN NARAVI, str. 3
- REŠITEV JE V POGLOBLJENEM STROKOVNEM DELU, str. 4
- DELOVNA ORGANIZACIJA — DEL ŠOLE, str. 5
- SAMOUPRAVLJANJE V ZVEZI PIONIRJEV, str. 6
- KAKO PO NOVM V ZASTARELIH RAZMERAH?, str. 7
- SKRB ZA PRAVILNO TELESNO DRŽO — POMEMBNA NALOGA ŠOLE, str. 10

kako izpeljati to zahtevno in dolgoročno nalogo. Mnogi učitelji so v preteklem koledarskem letu že sodelovali pri prvih poskusih takega izpopolnjevanja v kadrovskih šolah. V tem času, ko na nekaterih predmetnih področjih že govorimo o pomanjkanju učiteljev, bo pomembno tudi, če se bodo kadrovske šole močneje zavzele za tiste učitelje, ki delajo v vzgojno-izobraževalnih organizacijah, pa študija še niso končali. S primerno organizacijo študija in tesnim sodelovanjem s šolami, ki te učitelje zaposlujejo, bi se kvalifikacijska sestava naših učiteljev lahko kmalu precej izboljšala.

Na nenehno izpopolnjevanje učiteljev in tudi na sedanje priprave na preobrazbo pa lahko najmočneje vpliva vzgojno-izobraževalna organizacija, v kateri je učitelj zaposlen. Ta je poleg pedagoške službe in kadrovskih šol tretji dejavnik celostnega usposabljanja pedagoških delavcev.

Kakšna je vloga posameznih šol v skrbi za stalno izobraževanje in izpopolnjevanje svojih delavcev? Gre za več nalog, ki jih je mogoče uspešno izpeljati le v delovnem kolektivu. Najprej je tu delo z učitelji pripravniki. Nenehno spremljanje in usmerjanje pripravnikovega dela je zahtevna naloga, ki ji je kos le izkušen učitelj-mentor. Strokovni izpit potrjuje učiteljevo usposobljenost za poklic, hkrati pa se od tu začne tudi proces nenehnega dograjevanja v šoli pridobljenega znanja. Zakonski predpisi zadolžujejo tudi vzgojno-izobraževalne organizacije, da skrbijo za strokovno, pedagoško in družbeno-politično izpopolnjevanje znanja svojih delavcev. Šole organizirajo v ta namen interne aktivne učiteljev, razne študijske sestanke ipd. in se pri izvedbi povezujejo s kadrovskimi šolami in pedagoško službo. Pretežni del tega izobraževanja pa največkrat tudi izvedejo sami, saj mnogi učitelji praktiki lahko veliko svojega znanja in izkušenj posredujejo svojim mlajšim kolegom in drugim, ki osebno niso dovolj zavzeti, da bi sami sledili novostim v strokovnem, pedagoškem in drugem tisku.

V posamezni vzgojno-izobraževalni organizaciji je treba nenehno spodbujati in motivirati za študij tiste učitelje, ki opravljajo svoje naloge nezadostno strokovno usposobljeni. V želji

po boljši kadrovske sestavi je nujno spodbujati učitelje k študiju ob delu, da si pridobijo višjo stopnjo izobrazbe, ter pedagoško in androgoško izobrazbo ipd. K izpopolnjevanju učiteljev lahko veliko pripomorejo posamezna strokovna društva in organizacija, kot so npr. Slavistično društvo, Društvo matematikov, fizikov in astronomov, Zveza organizacij za tehnično kulturo ipd. Mnoga so z raznimi oblikami dejavnosti pridobila širok krog stalnega članstva, med njimi tudi veliko pedagoških delavcev. Razveseljivo je, da v svoje letne programe dela vedno uvrščajo tudi krajše ali daljše strokovno izpopolnjevanje svojih članov.

In končno je odločen dejavnik v procesu svojega izpopolnjevanja vsak pedagoški delavec sam.

Zadnje čase slišimo včasih dvome, da so učitelji »v sebi« sprejeli naloge reforme, da so tudi sami pripravljeni prevzeti nase del bremena, ki ga prinaša reforma. Nemara se nikoli »ni mogoče navdušiti« za stvar čez noč in povsod enako močno. Veliko učiteljev je bilo že leta in leta nenehno »v reformi«, saj so sproti sprejemali strokovne in pedagoške novosti in jih uvajali v pouk. Nekatere je bilo treba tudi doslej spodbujati k učinkovitejšemu, doslednejšemu delu. Vendar, če učitelja nenehno opozarjamo, naj organizira svoje vzgojno-izobraževalno delo tako, da bo učenec dejaven v vzgojno-izobraževalnem procesu, potem vemo, da se tudi učitelj zaveda svoje moči in vpliva na tok preobrazbenih procesov. Njegova strokovna usposobljenost in dosedanje izkušnje nam nekoliko zagotavljajo, da ne bo vedno pasivno čakal na zunanje vplive in pomoč. Z načrtnim in zavestnim izpopolnjevanjem svojega znanja bo dvignil samega sebe in pozitivno vplival na kolektiv, v katerem živi in dela. Dokaj gotovo pa lahko trdimo, da bodo tudi zunanji vplivi zbledeli, če sleherni učitelj ne bo zavestno sprejel izobraževanja in samoizobraževanja kot nujnosti današnjega časa.

Usposabljanje pedagoških delavcev za uresničevanje preobrazbe torej nikakor ne more biti naloga posameznikov. Učinkoviti bomo lahko le, če bomo združili moči, da bi dosegli skupen cilj.

MARIJA VELIKONJA

Preverjanje znanja v usmerjenem izobraževanju

Nekaj značilnosti novega pravilnika

Republiški komite za vzgojo in izobraževanje ter telesno kulturo je 24. 12. 1980 in 7. 1. 1981 ponovno obravnaval pravilnike, ki podrobneje urejajo usmerjeno izobraževanje. O osnutkih teh pravilnikov je pred tem razpravljali ožji krog družbeno-političnih in strokovnih organov, ki so poslali precej pripomb in spreminjalnih predlogov. Ker smo večino novih pravilnikov v našem glasilu že predstavili (glej Prosvetni delavec št. 19 z dne 8. 12. 1980), kmalu pa bodo izšli pravilniki v Objavah Republiškega komiteja, bomo tokrat prikazali nekaj značilnosti pravilnika o preverjanju in ocenjevanju znanja v usmerjenem izobraževanju, ki prinaša precej novosti.

Preverjanje in ocenjevanje znanja je bilo doslej urejeno s pravilnikom samo v obsegu osnovnega in srednjega izobraževanja, višje in visoke šole pa so urejale ta vprašanja s svojimi predpisi. Novi pravilnik ureja preverjanje in ocenjevanje znanja v obsegu celotnega usmerjenega izobraževanja in predpisuje enotna načela in pravila ravnanja vsem srednjim, višjim in visokim šolam ter drugim organizacijam za usmerjeno izobraževanje. Poenotiti sedanjost raznorodnost in uskladiti dejavnost vseh organizacij za usmerjeno izobraževanje ni lahka niti preprosta naloga. Zato so tudi pripombe srednjih in visokih šol na osnutek pravilnika številne, kritične ocene pa lahko pričakujemo še pozneje, ko bo treba pravilnik uresničevati v praksi.

Razčlemba pripomb na osnutke pravilnika je pokazala, da so nekaterim sedanja določila preveč splošna, drugim preveč podrobna. Pravilnik, ki ureja celotno področje srednjega in visokega izobraževanja, seveda ne more več v take podrobnosti, kot dosedanj pravilnik o preverjanju in ocenjevanju znanja v srednjih šolah, ampak prepušča vzgojno-izobraževalnim organizacijam, da samoupravno podrobneje določijo svoje posebne zahteve in okoliščine v svojih predpisih. Pri tem morajo seveda spoštovati temeljna načela pravilnika, to pa zahteva kritično ovrednotenje dosedanje prakse posameznih izobraževalnih organizacij. Medtem ko so na primer nekatere visoke šole skrbno spremljale napredovanje študentov, je ponekod »pavziranje« obsodilo študenta za leto dni na brezdolje in iskanje priložnostne zaposlitve (takih zaposlitev pa je vedno manj) in to tudi takrat, ko bi študent potreboval samo nekaj dodatnih spodbud in možnosti za uspešen študij.

Novi pravilnik o preverjanju in ocenjevanju znanja v usmerjenem izobraževanju izhaja iz spoznanja sodobne didaktike, da je sprotno spremljanje in ugotavljanje uspešnosti izobraževanja bistvena sestavina vzgojno-izobraževalnega procesa, učiteljeva obveznost do lastnega dela, do učencev in študentov. Sprotno preverjanje uspešnosti

omogoča učiteljem in učencem pregled nad učinkovitostjo skupnega dela in učenja ter jim zagotavlja »povratno informacijo«, ki je pogoj za vodenje zahtevnih procesov.

Pravilnik želi s tem vplivati tudi na prakso tistih učiteljev, ki pri preverjanju in ocenjevanju znanja gledajo samo posameznega učenca in mislijo predvsem na tehniko ocenjevanja, premalo pa razmišljajo o uspešnosti celotnega vzgojno-izobraževalnega procesa in vzrokih za kolektivne neuspehe. Koliko bo pravilnik spremenil tako prakso, se bo pokazalo šele v prihodnjih letih, saj tudi sam pravilnik v izpeljavah tega temeljnega načela sodobne didaktike ni povsem dosleden.

Pravilnik ureja na novo mnogotera vprašanja, povezana s preverjanjem in ocenjevanjem znanja, različne vrste izpitov, dolžnosti vzgojno-izobraževalne organizacije, kaj vse moramo pri preverjanju in ocenjevanju upoštevati in ovrednotiti, kako usmerjamo in spodbujamo udeležence izobraževanja h kritični oceni svojega napredka in drugo. Učence in študente spodbuja k sprotneemu učenju, učitelja pa k celostni obravnavi vsakega udeleženca izobraževanja. Posebej bo treba v pravilniku obravnavati tudi preverjanje in ocenjevanje znanja tistih udeležencev, ki se bodo s samozobraževanjem skušali priklopiti po strmi poti do strokovne izobrazbe.

Sedanj pravilnik, ki jih po zakonu predpisuje Republiški komite za vzgojo in izobraževanje ter telesno kulturo, nastajajo s pospešenim ritmom kot dopolnilo zakona o usmerjenem izobraževanju. Škoda, da v teh okoliščinah niso dejavno vključeni v oblikovanje novih pravilnikov tudi učitelji, ki jih bodo morali izvajati. Nemara bi razprave o predlaganih pravilnikih veliko pripomogle k oblikovanju in uveljavljanju naprednih stališč in rešitev, kakršna vsebuje novi pravilnik o preverjanju in ocenjevanju znanja v usmerjenem izobraževanju. Zagotovo več, kot kasnejši študij teh pravilnikov in pasivno sprejemanje predpisov nadrejenega organa.

JOŽE VALENTINČIČ

Izpit sporazumevanja in dogovarjanja

Sprejeta mreža šol — zelena luč za nadaljnje delo

Delegati obeh zborov skupščine Izobraževalne skupnosti Slovenije najbrž že zlepa niso bili pred tako odgovorno nalogo kot na zadnji seji: po dveh mesečnih javni razpravi so se morali odločiti o tem, ali »predlog razmestitve izvajanja usmeritev in vzgojno izobraževalnih programov ter števila oddelkov prvega letnika srednjega usmerjenega izobraževanja v SR Sloveniji za leto 1981-82« ustreza ali ne. To, da so skoraj soglasno sprejeli mrežo, pomeni veliko, saj odpira pot nadaljnjemu oblikovanju sistema usmerjenega izobraževanja v prihodnjem letu. Sprejeta mreža je torej zelena luč za nadaljnje delo: pravočasen vpis, ustrezne kadrovske priprave, dogovarjanje o sodelovanju pri programih, proizvodnem delu učencev, usposabljanju učiteljev, mentorjev, inštruktorjev. In ne nazadnje: odpira pot nadaljnjemu razvijanju novih družbenoekonomskih odnosov, boljšemu povezovanju šolstva z gospodarstvom.

Najbrž že zlepa ni bilo zadeve, ki bi tako razburila duhove in izzvala toliko zavzetih razprav kot prav vprašanje, kje bodo kaj izobraževali. V razpravi so sodelovali občani od učiteljev, staršev in delavcev v družbenem delu, zanimivo pa je, da so najmanj pisnih pripomb poslale Izobraževalni skupnosti Slovenije občine

ske izobraževalne skupnosti (od 126 le 4). Kljub številnim spreminjalnim predlogom, ki jih je Izobraževalna skupnost Slovenije že upoštevala, se je na nedavni seji skupščine (lanskega 25. decembra) oglašilo še 27 razpravljalcev in predlagalo spremembe. Kar tri ure je trajal sklepni del razprave, precej predlogov pa je bilo »svežih«, neposredno iz občin in takih, o katerih se — vsaj tako je bilo videti — na domačih tleh niso zmogli dogovoriti.

Mnenja pa bi se morala »kresati« v posebnih izobraževalnih skupnostih, je pripomnila razpravljalca iz posebne izobraževalne skupnosti za gradbeništvo, to pa pomeni, da je bil že postopek dogovarjanja zgrešen. Rok za dogovarjanje je bil postavljen 10. novembra, kljub temu pa

smo poslušali na skupščinski seji novice in želje od vsepovsod. Povedano natančneje: vsi ti predlogi niso bili obravnavani v posebnih izobraževalnih skupnostih, kjer naj bi jih enakopravno pretehtali tako uporabniki kot izvajalci. V takih razdrobljenih razpravah, kjer nastopajo delegati iz občin posamično in govorijo neusklajeno včas celo o istih zadevah, pa se izkaže, da vidi vsakdo le sebe in svoje težave, ne pa tega, kako bi koristil uvajanju novega. Posebne izobraževalne skupnosti torej še vedno nimajo tiste vloge, ki jim je zapisana, to pa pomeni, da tudi gospodarstvo še ni povedalo vsega o na novo razporejenih šolah.

Sprejeta mreža smo se torej načelno približali tistemu, kar želimo — prilagajanju vpisa demografskim možnostim in

ustreznemu razmerju med proizvodno-naravoslovnim in družboslovnim izobraževanjem. Praksa pa bo pokazala, kaj bo treba spremeniti, če zaradi usmerjanja v izobraževanje ne bi dosegli ciljev, zapisanih v srednjoročnih načrtih. Že zdaj je namreč jasno, da mreže ne bo mogoče takoj uskladiti z merili, opredeljenimi v družbenem dogovoru o razmestitvi izvajanja vzgojno-izobraževalnih programov usmerjenega izobraževanja v naši republiki, saj je šolstvo še vedno precej razdrobljeno, veliko pa je tudi neskladij, ki se pojavljajo prav zato, ker pri načrtovanju in sporazumevanju v vzgoji in izobraževanju niso dovolj sodelovali uporabniki — organizacije združenega dela.

M. K.

Skromne možnosti za raziskovalno delo

Z ustanovne skupščine Posebne raziskovalne skupnosti za družbene dejavnosti

V zadnjem času postavljamo na nove družbenoekonomske temelje tako vzgojno-izobraževalno kot tudi raziskovalno dejavnost. Ob raziskovalni skupno-

sti Slovenije je tako nastalo 12 posebnih izobraževalnih skupnosti, ki bodo povezovale uporabnike raziskav in njihove izvajalce. Skupaj bodo načrtovali in pospeševali raziskovalno delo, uporabniki pa bodo zagotavljali izvajalcem s svobodno menjavo dela potreben denar za raziskovalno dejavnost.

Področje vzgoje in izobraževanja je vključeno v posebno raziskovalno skupnost (na kratko jo imenujemo kar PORS) za družbene dejavnosti, ki obsega hkrati tudi otroško varstvo, telesno kulturo in kulturo (zdravstvo ima svojo posebno skupnost). Ustanovna skupščina PORS za družbene dejavnosti, ki je bila v Ljubljani dne 23. 12. 1980, je prvič povežala uporabnike in izvajalce raziskav na teh področjih, izvolila nekatere skupščinske organe in obravnavala temeljni listini te skupnosti: statut in program raziskav v srednjeročnem obdobju 1981-85.

Za predsednika skupščine, ki po samoupravnem sporazumu predstavlja in zastopa to raziskovalno skupnost, je bila izvoljena Breda POGORELEC, profesorica na Filozofski fakulteti v Ljubljani, za njeno namestnico pa Breda VRIŠER-MEJAK s Tehniške šole za strojništvo v Ljubljani.

Zboru uporabnikov bo predsedoval Mitja GUŠTRIN iz brežiškega muzeja, zboru izvajalcev pa Nuša KOLAR s Pedagoškega inštituta Univerze Edvarda Kardelja v Ljubljani.

BO PROGRAM SKLADEN S POTREBAMI?

Iniciativni odbor posebne raziskovalne skupnosti je zbral nekaj predlogov izvajalcev in uporabnikov in jih oblikoval kot programsko izhodišče za naslednje obdobje. Predlogi so večinoma še zelo splošno opredeljeni, vrstni red raziskav pa še ni po vseh področjih skladen s prednostnimi potrebami reforme.

Pri predšolski in družinski vzgoji bodo raziskave usmerjene predvsem k odkrivanju novih možnosti v zgodnjih življenjskih letih, k proučevanju prvin družbenega varstva otrok in k razvijanju predšolske vzgoje. Preobrazba predšolske vzgoje zahteva raziskave o uveljavljanju vzgojno-varstvene organizacije kot središča predšolske vzgoje v krajevni skupnosti, uveljavljanje novih družbenoekonomskih odnosov v tej dejavnosti in načrtnejšo pripravo otrok za šolo. Nekaj raziskav bo poseglo tudi v metode predšolske vzgoje, v sistem usposabljanja in izpolnjevanja vzgojiteljev, v pripravo, izvajanje in vrednotenje vzgojnih načrtov.

Raziskave, namenjene vzgoji in izobraževanju v osnovni šoli, poudarjajo nove metode vzgojno-izobraževalnega dela, njegovo večjo uspešnost z uporabo znanstvenih dosežkov ter oblikovanje celostne osebnosti med osemletnim šolanjem. Raziskave obsegajo tudi didaktično-metodično področje, nadaljnje razvijanje celodnevne osnovne šole ter podružbljanje osnovne šole.

Usmerjenemu izobraževanju je namenjenih precej raziskav, katerim naj bi proučili programske, didaktično-metodične, psihološke in sociološke vidike preobrazbe, preverjali nove programe in uvajali sodobnejše metode, oblike in sredstva vzgojno-izobraževalnega dela. Razviti bo treba tudi posebne metodike strokovnih predmetov.

Izobraževanje odraslih je v osnutku programa predstavljeno z različnimi temami, od motivacije odraslih za izobraževanje do oblik zunajšolskega izobraževanja. Program raziskav na področju usmerjenega izobraževanja je namenjen predvsem izobraževanju mladih pred vstopom v delo, program raziskav s področja izobraževanja odraslih pa še ne daje vtisa, da smo skladno zajeli potrebe usmerjenega izobraževanja ob delu in iz dela in upoštevali prednostne razvojne potrebe.

Program telesne kulture obsega predvsem raziskave, ki so splošnega pomena za razvoj telesne kulture, nekatere teme pa zajemajo tudi vzgojno področje. Podobno je tudi v programu kulture, kjer je sicer močno poudarjena estetska vzgoja v vseh obdobjih človekovega življenja, večina raziskav pa bo iskala odgovor na temeljna vprašanja kulturnega področja, kot so: organiziranost kulturnih dejavnosti, arheologija, bibliotekarstvo in arhivistika.

Skupščina je izvolila poseben odbor za pripravo in oblikovanje končnega programa raziskav. V njem so predvsem izvajalci raziskav. Upravičena je bojazen, izražena v razpravi, da raziskave ne bodo v skladu s prednostnimi potrebami pedagoške in andragoške prakse, ki išče jasen odgovor na veliko neresenih vprašanj.

Še je torej čas, da se vzgojno-izobraževalne organizacije, strokovna društva (na ta je PORS nemara pozabila) in drugi dejavno vključijo v pripravo srednjeročnega programa raziskav in vplivajo na njihovo usklajenost s prednostnimi potrebami prakse.

(Nadaljevanje na 3. strani)

Veliko novosti

Pogled v delavnico nove učne vsebine

Kot je v Sloveniji v navadi že nekaj let, bo tudi letos v marcu izšel skupen razpis za vpis novincev v srednje šolstvo. Letošnji vpis učencev v prve letnike srednjega usmerjenega izobraževanja za šolsko leto 1981-82 bo seveda bistveno drugačen od tistih prejšnjega leta — s prvimi letniki bodo namreč vse srednje šole startale v usmerjeno izobraževanje. Da bo to mogoče, morajo učenci že ob razpisu za vpis poznati vse bistvene stvari, potrebne za odločitve glede izobraževanja in dela. Znanja mora biti nova šolska mreža, narajeni morajo biti učni načrti za celotno srednje izobraževanje tako po usmeritvah kot po času izobraževanja, znani morajo biti pogoji za vključevanje v izobraževanje in delo ter pogoji za nadaljevanje izobraževanja, urejeni morajo biti materialni odnosi med uporabniki kadrov in izvajalci izobraževanja, znan mora biti obseg vpisa učencev v razne usmeritve v posameznih regijah itd.

To mora biti v glavnem opravljeno najpozneje do srede februarja, če že ne. Akcijski načrt priprav na uvedbo usmerjenega izobraževanja, ki ga je sprejel svet za vzgojo in izobraževanje pri predsedstvu republiške konference SZDL lani spomladi, je te in številne druge naloge natančno opredelil po rokih izvedbe. Bežen pogled v ta akcijski načrt kaže, da priprave nekoliko zamujajo. Vse posebne izobraževalne skupnosti so ustanovljene, šolska mreža je sprejeta in z njo je v bistvu opredeljen tudi obseg vpisa v posamezna usmeritve, izobraževalni programi z raznimi spremembami so v osnutkih predlogih napravljeni — to pa so najbrž bistvene stvari, ki jih je bilo treba pripraviti do bližnjega razpisa za srednješolski vpis.

Razumljivo je, da gre v teh pripravah za velike reči, ki jih je treba opraviti z razmeroma skromnimi kadrovskimi močmi in v skopo odmerjenem času, in da je zato ob iskanju najboljše čutili tudi nekaj živčnosti. To ni značilno le za oblikovanje nove šolske mreže, marveč tudi za pripravo vzgojno-izobraževalnih programov. Prav ti so gotovo najpomembnejša stvar v verigi

priprav, četudi njihovi ustvarjalci tega nemara ne dajejo čuti. Vse delo poteka nekako tako v ozadju glasnih bitk za šolsko mrežo in podobnega. Bežen pogled v to delavnico nove učne vsebine srednjega izobraževanja za mlade in odrasle, v kombinacijo programov za izobraževanje, ki bo trajalo tam od poldrugega leta do štirih let, ki bo omogočalo prehajanje iz enega programa v drugega, odpiralo pot v delo in nadaljnje izobraževanje, ki bo na novih temeljih povezovalo teoretično in praktično delo, ustrezalo tako najbolj sposobnim kot onim z majhnimi izobraževalnimi željami, odpiralo perspektivo tako mladini s končano osemletko kakor tudi desetletnim zaposlenim delavcem brez popolne splošne izobrazbe — pogled v sklop teh vprašanj pove, da gre za velikansko delo. Nosilec priprav je v bistvu Zavod SRS za šolstvo s sodelavci, ki jih je skupaj v 29 delovnih skupinah okoli 670, in sicer nad 200 iz vrst uporabnikov, okoli 150 iz vrst visokošolskih učiteljev ter približno 300 izmed izvajalcev prihodnjega srednjega usmerjenega izobraževanja. Če bi upoštevali, da obsega en celoten vzgojno-izobraževalni program okoli 100 tipkanih strani besedila in da bo programov nekaj nad sto, bi lahko rekli, da gre za gradivo v obsegu 10.000 ali več strani.

Na svoji zadnji lansk seji se je Strokovni svet SRS za vzgojo in izobraževanje seznanil s pripravami in vzroki za zamude ter se organiziral za obravnavo tega gradiva. Predstavniki strokovnih svetov posebnih izobraževalnih skupnosti so ga seznanili, da bo do konca decembra delo opravljeno v strokovnih svetih vseh posebnih izobraževalnih skupnostih; to pomeni, da so vsi vzgojno-izobraževalni programi v glavnem pripravljani. Zdej jih prebirajo člani Strokovnega sveta SRS za vzgojo in izobraževanje, kajti ta organ mora do konca januarja dati mnenje o vseh programih, nato pa jih bodo do srede februarja sprejele skupščine posebnih izobraževalnih skupnosti.

J. S.

Popravek

V novoletni številki Prosvetnega delavca, je bil pomotoma izpuščen zadnji odstavek pri članku Zlati znak najboljšim na 2. strani. Dopolnjujemo besedilo in se hkrati opravičujemo odlikovancu in bralcem. Zadnji odstavek se glasi:

— **POLITOLÓG STANE MURKOVIC**, direktor Delavske univerze v Postojni je dolgoletni aktiven družbeno-politični delavec, ki deluje v sindikatu že od leta 1956. Imel je številne odgovorne

funkcije v kraju in občini, še posebej se je uveljavil kot dober aktivist in organizator ob uvajanju delavskih svetov in pri utrjevanju samoupravnih odnosov. Kot vesten in zanesljiv delavec si je nenehno prizadeval uvesti način kolektivnega delovanja in odgovornosti v delovnih organizacijah in se zavzemal za družbeno-politično izobraževanje delavcev v samoupravnih organih in organih družbeno-političnih organizacij.

Ključ do napredka je v ljudeh in naravi

O vzgoji in nekaterih vprašanjih našega časa

Leto je minilo, desetletje je zaokroženo, mi pa že gledamo v novo srednjeročno obdobje in vse pogostejše poslušamo ocene ali razmišljanja, kako bo leta 2000. Tak je naš čas; pogled skozi prizmo dialektike nam pokaže spekter razvojnih tokov in novih dosežkov.

V minulem desetletju smo dosegli v naši domovini kljub vsem težavam izredno lepe uspehe. Smo v poletu, ko imamo dovolj dela, v katerem spremljamo naj-novejše dosežke, ko se primerjamo z razvitemi, ko nas pozna in sprejemajo po vsem svetu. Zato smo se z veliko bolečino v srcu poslovili od tovariša Tita, ki nas je tako smelo in zanesljivo vodil po tej poti napredka. Prepričani smo, da vidimo tudi smer, ki nam jo je nakazal za naprej — v bratstvu in enotnosti, utrujoči neodvisnosti, v zavzetosti za napred in vseh ravneh, v sožitju in sodelovanju z drugimi. Toda za to se moramo dosledno truditi prav vsi, vsak na svojem področju dela in družbenega življenja.

V razvitih deželah zdaj prizadevno raziskujejo nove vire energije. Začetek industrializacije je omogočil pamti stroj, elektrika je bistveno spremenila delo in življenjske razmere ljudi, nafta je omogočila razvoj sodobnega prometa in izredne razsežnosti kemije. Nadaljnji napredek pa terja predvsem veliko več energije; elektriko bomo skušali pridobivati iz premalo izrabljene geotermalne in sončne energije. Brez fizike ni energije, toda tudi ne brez narave. Poleg proizvodnih delajo že zdaj energetske bilance, v prihodnje pa bomo delali tudi bioenergetski!

Surovinska kriza pesti vse proizvajalce. Razvite dežele jo skušajo premagovati s pridobivanjem nestetih umetnih snovi. Kemična je postala poleg ekstrakativne industrije najvažnejša surovinska proizvodnja. Toda kemizacija vsega — od kmetijske in industrijske proizvodnje do gospodinjstev — je prinesla tudi zastrupljanje okolja in škodljive posledice za ljudi. Zdaj skušajo to zaustaviti in zamenjati škodljive snovi z neškodljivimi. V kmetijstvu bodo namesto pesticidov uporabljali raje kemosterilante in izrabili moči narave v boju proti škodljivcem. Spet bolj vneto iščemo naravne vire od goriv od zdravilnih zelišč in razmišljamo, kaj lahko sprejema naš organizem in česa ne.

Pomanjkanje hrane je velika tegoba sodobnega sveta. Četrtna svetovnega prebivalstva trpi hudo pomanjkanje, tako količinsko kakor v kakovosti, sestavi hrane. Tudi naša ožja domovina dokupuje del hrane. Vsi moramo skrbeti, da bi pridelali dovolj hrane. Pred očmi imamo naraščanje prebivalstva v svetu: do leta 2000 se bo verjetno povečalo od sedanjih 4,5 na 6,3 milijarde.

Vsako leto je na tem planetu za štiri Jugoslavije več ljudi (porabnikov). Znanost išče nove možnosti in vire; upajo, da bodo vzgojili nove sorte kultur, ki bodo dajale dvakrat ali trikrat večji pridelek. Toda za pridelovanje teh kultur so potrebni milijoni hektarov orne zemlje. Mi pa najraje gradimo prav na lepih kmetijskih tleh. Kmetov je vse manj in stroji ne morejo povsem nadomestiti delovnih rok, še zlasti ne v hriboviti deželi, kakršna je naša. Pridelovanje hrane ni samo skrb kmetov, temveč je odgovornost vseh porabnikov. In ne bo šlo brez narave!

Skoraj neverjetno je, kar zmore sodobna tehnologija. Delavci v tovarnah izdelujejo čudovite reči, sodobni promet je zblizal dežele in celine, delavci v drugih dejavnostih rešujejo probleme in življenje ljudi. Tehnika, ki bogati delo in ne kvari okolja, ki ne škoduje zdravju ljudi, je dosegla le ob velikih naložbah, izkazanih ne samo v denarju, temveč tudi v znanju in kadrih. Tisto, kar imamo, je treba vzdrževati in primerno izrabljati. Vse manj ljudi je potrebnih za upravljanje tehnike, vse več za njeno vzdrževanje in razvoj. O naložbah ne morejo več odločati samo tehnologi in ekonomisti, ki pripravljajo projekte in programe — o teh pa se izrekajo delovni ljudje in občani in združujejo potrebna sredstva; vsaka naložba postaja hudo celostna zadeva. Ključ do napredka je v ljudeh in naravi.

In ne nazadnje: napredek in dosežki niso samo nove vrednote, z njimi prihajajo tudi škodljivi vplivi in slabe navade. Kemizacija okolja vpliva na živi svet v njem; če je ne obvladamo, tudi škoduje. Uporabljanje tehnike ne more mimo doslednega spoštovanja fizikalnih in drugih zakonitosti, sicer je nevarno, če pa z njo posegamo v okolje, v naše življenje, moramo poznati in upoštevati še veliko več od znanja in izkušenj, ki jih terja tehnika sama. Spreminjanje življenjskih navad in potreb ni brez škodljivih posledic; hudo zaskrbljujoče je naraščanje bolezni sodobne civilizacije, ki izvirajo iz okolja in navad ljudi. Njihovo zaježitev vidimo samo v večji kulturi in v večjem spoštovanju narave.

NI NAPREDKA BREZ VZGOJE IN IZOBRAŽEVANJA

Vse, kar smo povedali v prejšnjih šestih odstavkih, ima nekaj skupnega. Govorili smo o ljudeh, o njihovem znanju in kulturi, o delu, pa o naravi, kateri del smo sami in v kateri najdemo materialne vire življenja. Brez ustrezne vzgoje in izobraževanja se novi rodovi ne bi mogli tako uspešno vključevati v življenje in prevzemati štafeto nadaljnjega razvoja. Brez vzgoje in izobraže-

vanja ni dela, niti družinskega in družbenega življenja, ne zdrave rekreacije, umetnosti in ne urejenega človekovega okolja. Toda obenem z novostmi v raznih dejavnostih in v življenju se spreminjajo tudi metode, sredstva in cilji, načini in trajanja vzgojno-izobraževalnega dela, sta znanje in poklic dota za vse življenje samo tedaj, če smo jim ob osnovi dali tudi usmeritev in jih navadili, da bodo vse življenje sposobni slediti spremembam ali jih celo ustvarjati. V eni delovni dobi se zavrti cela vrsta rodov tehnike, tehnologije, organizacijskih in pravnih sistemov, ljudje spreminjajo poklice in način življenja. Zato vzgoja in izobraževanje še zdaleč nista samo šolsko dogajanje, temveč se povezuje s praksom, z delom na vseh področjih, z razvojnimi tokovi, tudi z načrtovanjem, z družbenimi akcijami in z varstvom okolja.

In tu smo zdaj: v procesu integracije, kakor pravijo delavci v gospodarstvu. Za vsako integracijo je treba najprej ugotoviti udeležence in njihove cilje, izdelati programe, se o njih sporazumeti, izdelati vse potrebne dokumente in v njih opredeliti neposredne naloge, ki jih vsak sprejema, to uskladiti in referendumsko o tem odločiti. Samo soglasja ustvarjajo integracije, nove podvige. Uresničenje tega pa je odvisno tudi od ustvarjanja možnosti za uresničevanje sprejetih načrtov in ciljev. Ti pa so različni. Kaj vse moramo storiti, da vključimo učence v družbeno delo, v nek proces dela in da v njem ustvarimo možnosti za pridobivanje znanja, izkušenj in navad? Kako bomo torej šolo vključili v neposredno gospodarsko in družbeno dogajanje? To je naloga slehernega kolektiva in je avtomatično ne rešujejo splošne priprave za reformo, saj tudi reforma ni le šolska, temveč splošna: Mesto dogovarjanja so samoupravne interesne skupnosti, toda priprava projektov in skupna delovna zasnova se uresničuje tam, kjer se uresničuje tudi vzgojno-izobraževalno (integrirano) delo.

VZGOJA SE SPREMINJA

V delu in življenju nastajajo nove interdisciplinarne dejavnosti in tudi nove vede. Energetika, biokemija, usklajevanje ekonomskih in tehnoloških in ekoloških načel, urejanje prostora, projektiranje in konstruiranje itn. terjajo nove metode, združeno znanje in skupinsko delo. Tudi pogledi na zgodovino so drugačni — politično dogajanje, gospodarske razmere in razvoj, socialne spremembe in kulturno življenje moramo ocenjevati povezano. Nismo več evropocentrični, ob spoznavanju razvoja in zakonitosti so nam dogodki (in podatki) ilustracija, naše obzorje je širše in podoba sveta ali razvojnega obdobja

preglednejša, bolj življenjska in razumljivejša. Prav tako je današnje znanje, ki ga skušamo zaokrožiti in prenašati na posameznih stopnjah, drugačno, pa naj bo to jezikovna kultura, spoznavanje narave, pogled na prostorsko stvarnost in dogajanje zaradi naravnih sil in družbenih dejavnikov — to skuša povezati geografija — odnos do tehnike in dela, konkretno znanje, ki naj ne bo uporabno samo za določen primer, ampak za različne položaje in postopke.

Dobro izobraževanje ne temelji le na skrbno izbranem znanju iz različnih področij in ved, temveč tudi na delovni, kulturni in domovinski vzgoji. Zadnje čase se že malo premika — zaradi širše družbene akcije, ko se povečuje zanimanje za proizvodne poklice. Vsak mlad človek, ki se pripravlja za kakršno koli delo, bi moral spoznati tudi fizično delo. Vsakdo od nas uživa tudi sadove fizičnega dela, svojega ali drugih. S spoznavanjem gospodarstva, s spodbujanjem mladine za ustvarjalno delo, moramo vzgajati ljubezen do dela, do narave — ta prvina mora biti vsaj tako učinkovita, kakor je prenašanje znanja. Oboje skupaj je izobrazitev.

Nadalje je v zdajšnjih razmerah potrebno, da bi bili učinkovitejši pri vzgajanju dobrih in preprečevanju slabih navad. Pred seboj imam pismo učitelja telesne vzgoje. M. K., ki ga boli, da mladina toliko kadi. Ko jim razlaga škodljive posledice kajenja, se mu posmihajo. Ne pri starejših, samo pri mladih ljudeh lahko kaj storimo, da se ne bi privajali kajenju; šola bi morala biti s svojimi zgledi in z dejavnostjo mladinske organizacije žarišče teh prizadevanj. Koliko mladine se zateka k pijaci in sega po umetnih pijacah, žganih in brezalkoholnih!

V tem sestavku smo večkrat govorili o odnosu do okolja. Predvsem nismo v družbi samo nekateri odgovorni za to, da bi bilo okolje čisto, zdravo in lepo: to zadeva vsakogar. Toda v nasprotju s stihijo in divjimi posegi v okolje se je prav o tem treba dogovarjati in ravnati po predpisih.

Razpisal sem se o nekaterih vprašanjih našega časa. Saj jih vsi poznamo, to je res. Toda vsi skupaj imamo glede tega še veliko nalog. To je motiv tega zapisa.

V žariščih se morajo zavede premikati, samo močne, združene, visoko kulturne in socialistično zavedne sile pa se lahko tega lotijo. Vendar brez pobud, brez gibalnih sil, brez zavzetosti ni akcij. Združeni prosvetni delavci pa so začeli in izpeljali že veliko nalog in akcij, zanje so znali pridobiti tudi druge. Zato smemo gledati na novo obdobje vedrega čela.

dr. AVGUŠTIN LAH

Marksizma ni mogoče utesniti v definicije

Kakšno družbeno-politično izobraževanje potrebujemo

Center za družbeno-politično izobraževanje pri Fakulteti za sociologijo, politične vede in novinarstvo v Ljubljani je decembra 1980 že drugi organiziral seminar o aktualnih vprašanjih družbeno-političnega izobraževanja. Iz bogate vsebine povzemamo odlomek iz uvodne besede Milana KUČANA, predsednika Skupščine SR Slovenije in predsednika komisije predsedstva CK ZK Slovenije za idejno in teoretično delo v Zvezi komunistov.

V današnjem času je očitno, da samo izobraževanje in izpopolnjevanje v vzgojno-izobraževalnem sistemu in njegovih institucijah ne more dati človeku vsega potrebnega družbenega znanja in ga usposobiti za uresničevanje njegove dejavne vloge v družbi. Preprosto je zaradi tega ne, ker ne more slediti vsem praktičnim, konkretnim življenjskim razmeram in situacijam, v katerih se človek znajde in v katerih mora zavestno delati da spreminja obstoječi položaj in razmerja, z danim razmerjem družbenih sil vred. Mora pa dati in to tudi je ta trenutek največja težnja vzgojno-izobraževalnega sistema, s svojimi vsebinami dovolj teoretičnih in metodoloških osnov, na katerih je mogoče v različnih oblikah usposabljanja ljudi za družbeno akcijo. Tako postajajo splošno, strokovno in družbeno-politično izobraževanje in usposabljanje povezan, celosten proces, ki izhaja iz človekovih potreb v družbi, v katerih se uveljavlja človek le z delom, in iz njegove osebnosti potrebe, da nenehno spreminja družbo in odnose v njej.

Vprašanj družbeno-političnega usposabljanja zato ni mogoče šteti za akademska vprašanja. To so vprašanja, s katerimi so povezana izrazito aktualna, konkretna družbeno-politična razvoja, o nosilcih tega razvoja in nosilcih zagotavljanja prihodnosti naše družbe. Vsebinska in metoda družbeno-političnega izobraževanja in usposabljanja torej ne moreta biti dogmatično učenje, opredeljeno v teoriji, temveč morata biti napotilo za praktično družbeno akcijo, za ustvarjanje, utrjevanje in razvijanje takšnih proizvodnih in drugih družbenih odnosov, ki postopoma vodijo k ukinjanju razredov, k izginjanju ostankov razrednih odnosov ter vseh oblik razrednega in drugega izkoriščanja ali prisvajanja dosežkov tujega dela. Voditi morata k ustvarjanju odnosov, s katerimi se uveljavlja samoupravljanje delavskega razreda na ravni globalne in na ravni mikro družbe.

Prav najzahtevnejši del družbeno-političnega izobraževanja in usposabljanja, t. i. ožje področje marksističnega izobraževanja, pa je pogosto obravnavano formalno in dogmatično. To področje je ob vseh drugih nespornostih — še vedno pojmovano kot potreba ali kot možnost marksistične doktrine, ki se opravlja z učenjem različnih definicij, temeljnih pojmov, teorij, doktrin in s podajanjem t. i. konkretnih, oprijemljivih marksističnih znanj. Tak dogmatični način obravnave tega izobraževanja pa ne upošteva, da prav marksizma ni mogoče utesniti v definicije, v doktrine, ki jih sestavlja določen število natančno opredeljenih resnic, naukov in teorij, ker bi ga to spremenilo v njegovo nasprotje, metafiziko, formulo za razpoznavanje pojavov in pojmov. Vzelo bi mu njegovo — kot temu dostikrat rečemo — dialektično dušo, se pravi lastnost

iščoče in raziskujoče misli ter dialektičnega in spoznavnega procesa.

Spreminjanje marksizma v sistem znanj in resnic, ki se jih je mogoče »naučiti« — se dogaja pogosto v naši šoli tudi s predmetom samoupravljanje s temelji marksizma — pa tudi v naših političnih šolah — pomeni opustiti marksizem kot napotilo za razumevanje družbenih pojavov in procesov, kot metodo za analizo družbenih odnosov in svojega položaja v teh odnosih ter za njegovo spreminjanje. Zato se je mogoče učiti marksizma le na način, ki pokaže, kako marksizem omogoča razčlenjevanje in razumevanje družbenega dogajanja, zakonitosti, ki se kažejo v zgodovinskem razvoju človeške družbe in v konkretni družbi, družbenih sil, ki odločilno vplivajo na ta razvoj ter poti, po katerih je in z akcijo katerih družbenih sil je dane družbene razmere mogoče spreminjati. Potemtakem se marksizma ni mogoče učiti drugače kot z marksistično analizo povsem konkretnih pojavov v tej družbi, torej s pomočjo marksistične, dialektične in spoznavne metode. Moč marksizma ni v tem, da je bil ali da je prepričljivejši s svojimi definicijami, kot so to razne meščanske doktrine, da jim je torej po natančnosti, po ustreznosti svojih definicij in formulacij konkurenca, ampak po tem, da globlje, da bolj celostno od njih omogoča razumevanje dogajanja v družbi in s tem spodbuja k iskanju odgovorov, ki si jih človek zastavlja o svojem položaju v družbi in s tem tudi na akcijo za spreminjanje tega položaja. Marksizem tudi ni teorija o neki idealni družbi, ampak je teoretično orodje, orodje znanja v rokah delavskega razreda, v njegovem boju za osvoboditev in za mobilizacijo sil, ki v konkretni družbi, v nedrhih obstoječe družbe (Kardelj) že so, torej orodje za mobilizacijo teh sil za prakso jutrišnjega dne.

Ta opozorila, ki veljajo za marksistično izobraževanje, bi morali z vsemi specifičnostmi vzeti resno tudi kot izhodišče za celotno družbeno-politično izobraževanje in usposabljanje. Usposobljenost in znanje, ki si ju človek pridobi, zavest o svoji vlogi v družbi, ki si jo s tem usposabljanjem utrdi, postane materialna moč, ki je sposobna spreminjati razmere. To pa se zgodi le, če sta usposabljanje in izobraževanje po svoji vsebini in kakovosti, torej tudi po metodološki in didaktični plati, takšna, da bo človek, ki si ju pridobi, in je torej končal različne oblike družbeno-političnega usposabljanja, z njuno pomočjo sposoben odkrivati vzroke za razmere v družbi, vzroke za svoj položaj v teh razmerjih in povsem določno razpoznavati družbene sile, ki so nosilke različnih naprednih in konservativnih interesov. Človek mora biti torej sposoben iskati poti in možnosti za spreminjanje teh razmer v sodelovanju s tistimi silami, ki vodijo k napredku.

Skromne možnosti za raziskovalno delo

(Nadaljevanje z 2. strani)

SKLEDA, PREMAJHNA ZA VSE

Razpravo o programu je na skupščini kmalu zavrla skrb, kako bomo uresničili obsežne raziskovalne programe, utemeljene s preobrazbo vzgoje in izobraževanja, ob tako skopu odmerjenem denarju. Uporabniki in izvajalci, ki naj bi odločali o programu raziskav in potrebnem denarju, so se namreč znašli pred resnico, da je Raziskovalna skupnost Slovenije že pred tem sprejela samoupravni sporazum o temeljih plana za obdobje 1981—85 in z njim določila in omejila višino sredstev za posamezna področja (glej: Poročevalec Skupščine SRS z dne 2. 12. 1980). Medtem ko znašajo predvidena sredstva za raziskave v raziskovalni skupnosti

Slovenije in posebnih raziskovalnih skupnostih v tem obdobju skupaj 3 milijarde 391 milijonov dinarjev, znašajo predvidena sredstva PORS za družbene dejavnosti za celo petletno obdobje skromnih 36,6 milijonov, to pa je le dober odstotek prejšnje vsote. Od tega je za ožje področje vzgoje in izobraževanja namenjenih samo 20 milijonov, za predšolsko vzgojo na primer samo 2 milijona 400 tisoč. Tudi če vsemu temu dodamo vsote, namenjene temam s področja vzgoje in izobraževanja, ki so vključene v skupni program raziskovalne skupnosti Slovenije, vzgojno-izobraževalna dejavnost ne bo imela več od 1 odstotka skupnega denarja za predvidene raziskave. Medtem ko bodo na drugih področjih lahko dopolnili ta sredstva s svobodno menjavo dela z OZD

iz materialne proizvodnje, ne moremo pričakovati, da bodo lahko vzgojno-izobraževalne in vzgojno-varstvene organizacije odstopile še nekaj dodatnega denarja za raziskave.

Stako skromnim denarjem ne bo mogoče uresničiti niti najpomembnejših raziskovalnih nalog, pa čeprav bi jih preobrazba vzgoje in izobraževanja še tako potrebovala. Ob tem zvenijo predvsem kot lepe besede sprejeta družbenopolitična stališča, da je vzgoja in izobraževanje prednostno družbeno področje in da moramo pojmovati izobraževanje kot dejavnik pospešenega gospodarskega razvoja.

Ko so delegate seznanili z možnostjo, da znotraj posebne raziskovalne skupnosti lahko drugače prerazporedijo denar (npr. odvzamejo nekaj kulturi in

dajo vzgoji), so to možnost zavrnili. Taka razprava, so dejali, bi se spremenila v prekanje ob sledi, ki je očitno premajhna za vse. Iskati bo treba torej še druge možnosti, potrskati na vrata drugih raziskovalnih skupnosti, zaprositi za pomoč izobraževalne skupnosti in druge, ki so kakorkoli povezani z vzgojno-izobraževalno dejavnostjo.

Ustanovna skupščina posebne raziskovalne skupnosti za družbene dejavnosti ni dala delegatom torej dosti optimizma za prihodnje delo, saj bo treba šele uresničiti temeljni namen te skupnosti, da bodo izvajalci in uporabniki prvi odločali o vsebini, obsegu in prednostnem vrstnem redu raziskav, ki jih bodo uporabniki gmotno omogočili.

JOŽE VALENTINČIČ

Rešitev je v poglobljenem strokovnem delu

Zasnova usposabljanja duševno nezadostno razvitih otrok in mladostnikov v Sloveniji

Razvojno moteni otroci in mladostniki so zdaj deležni večje pozornosti kot so je bili kdajkoli. Za to je več vzrokov, med temi pa so najpomembnejši: splošna prosvetljenost, razvijen sistem usposabljanja in reformni procesi vzgoje in izobraževanja.

Društvo defektologov Slovenije je ob koncu preteklega leta organiziralo okroglo mizo z naslovom **Koncept usposabljanja duševno nezadostno razvitih otrok in mladostnikov v Sloveniji**. Ocenilo je, da je usposabljanje razvojno motenih prišlo v obdobje, ko je sprito razvoja specialne pedagogike in defektologije in drugih sorodnih strok ter družbenoekonomskega položaja potrebno najširše strokovno in družbeno usklajevanje in dogovarjanje.

V preteklih treh desetletjih se je usposabljanje razvojno motenih izredno pospešeno razvijalo. Razraščalo se je omrežje zavodov za usposabljanje, izobraževalni so se strokovnjaki za delo v njih. V družbi pa se je počasi oblikoval vse bolj stvaren odnos do prizadetih. Zdi pa se, da je usposabljanje doseglo tisto stopnjo, ko ne vemo, kako nadaljevati in kako ga prilagajati nastalim spremembam.

Usposabljanje razvojno motenih je po osvoboditvi prešlo nekatere razvojne stopnje prek usposabljanja za en sam poklic in celostnega usposabljanja do stopnje, ki jo opredeljuje kot interdisciplinarna rehabilitacija. Ob tem pa se je spreminjal tudi splošni družbeni odnos do prizadetih. Prvotni zaščitniški odnos je počasi izginjal, nastala je potreba po integralni rehabilitaciji: to pomeni, da mora družba v vse svoje dejavnosti vključevati tudi razvojno motene kot svoj sestavni del.

Slovenski in jugoslovanski specialni pedagogi ali defektologi so v zadnjem času pogosto razpravljali o nadaljnjem razvoju teorije in prakse usposabljanja prizadetih. Spremljali so tudi precej podoben položaj v drugih deželah. Večkrat so čutili premajhno povezanost med strokami, ki se vključujejo v usposabljanje. Povečano zani-

manje družbe za to področje je povzročilo, da so strokovnjaki prenašali v usposabljanje tudi različne zamisli. Kritično ocenjevanje tradicionalnosti in slabosti se je včasih sprevrglo v neracionalnost in nekritičnost do svojega dela. Poenostavljene sodbe so zmanjševale zaupanje v sedanjo zasnovo usposabljanja.

Specialni pedagogi in drugi strokovnjaki se sicer zavedajo najbolj perečih problemov, kot so prevencija, razvrščanje, poklicno usposabljanje, odpravljanje socialnih preprek itd., toda rešitev zanje vidijo le v poglobljenem strokovnem delu.

Med raznoterimi vrstami in stopnjami prizadetosti je usposabljanje duševno nezadostno razvitih najbolj pereče. Vzroki za to so v sami motenosti ali prizadetosti, ki je od vseh vrst najtežje dostopna. Strokovnjaki, ki se ukvarjajo s to vrsto prizadetih otrok in mladostnikov, so se v jugoslovanskem merilu lotili vprašanja tako imenovanih mejnih primerov. Lotevajo pa se tudi diagnosticiranja, zasnove poklicnega usposabljanja itd.

Nekateri pojavi v praksi kažejo, da so posamezni žgoči problemi tudi posledica nenadzorovanih vplivov in ocen. V Sloveniji uradno nismo sprejeli nikakršne spremembe v zasnovi usposabljanja duševno nezadostno razvitih. Ugotavljamo pa,

da se vpisuje v osnovne šole s prilagojenim programom od leta 1975 vse manj otrok. Priliv v začetne razrede se je zmanjšal od 2,61 na 1,19 odstotka osnovnošolcev. Praksa kaže, da velikokrat diagnosticirajo približno prav toliko laže duševno nezadostno razvitih otrok kot zmerno in teže razvitih. Glede na to je Društvo defektologov Slovenije sklenilo, da morajo o tem spregovoriti tudi strokovnjaki drugih strok. Le tako bo mogoče dobiti odgovor na vprašanje, kaj storiti, da bi prepoznali dejavnike, ki povzročajo tak položaj, in kako se je treba interdisciplinarno lotiti zasnove nadaljnega razvoja usposabljanja prizadetih.

V pogovoru za okroglo mizo naj bi strokovnjaki povedali svoja stališča, ki naj bi prispevala k razčiščenju nejasnosti in neskladij.

ENOTNA STALIŠČA

Čeprav se pogovora niso udeležili vsi povabljeni — manjkali so zlasti predstavniki družbenopolitičnih organizacij in nekaterih republiških organov — so udeleženci v dokaj pristojnem strokovnem sestavu razčlenili probleme, ki so pomembni tako za nadaljnje strokovno delo pri usposabljanju duševno nezadostno razvitih kot za druge družbene akcije na tem področju.

Stališča in pogledi predstavnikov Filozofske fakultete — katedre za psihologijo, Pedagoške akademije — oddelka za specialne pedagogije — iz Ljubljane, predstavnikov republiških upravnih organov in praktikov so bila enotna. Ugotavljali so, da je nujno pospeševati raziskovalno delo na tem področju, kajti to je pot, po kateri bomo spoznali, kako naj poteka nadaljnje usposabljanje prizadetih. Tako pa se

bo mogoče tudi izogniti nestrokovnim prilivom in poenostavljanju, ki smo mu priča zdaj. Naj navedem le en zgled: Če presojamo šolanje laže duševno nezadostno razvitih samo glede na to, kje se bodo ti otroci več naučili, pri tem pa ne upoštevamo tudi drugih dejavnikov in osebnostnih lastnosti otrok, gotovo zaidemo na napačno pot. S poenostavitvami in nestrokovnim pojasnjevanjem pa so tudi množična občila pogosto napačno obveščala javnost o tej problematiki.

Udeleženci okrogle mize so obravnavali vse razvojne stopnje usposabljanja laže duševno nezadostno razvitih. Poudarjali so, da je treba čimprej odkrivati motene otroke, da bi jim lahko ustrezno pomagali v razvoju. Razvrščanje je treba vsebinsko izpopolniti tako, da bo postopoma napredovalo. Pri razvrščanju je še veliko pomanjkljivosti. Dogaaja se, da si posamezni strokovnjaki različno razlagajo tudi predpise. Zato bo treba uskladiti postopke razvrščanja, zlasti pa izpolniti metode proučevanja otrok. Praksa opozarja, da nastaja posebno veliko napak, ko napotijo duševno nezadostno razvite otroke v usposabljanje. Socialno skrbstvo izda na temelju izvida in mnenja strokovne komisije za razvrščanje odločbo o napotitvi otroka na usposabljanje. Svet za varstvo otrok in družine pri socialnem skrbstvu pa je družbeni organ, ki odloča o izvršitvi predloga komisije za razvrščanje. Dogaaja se celo to, da povsem laični svet za varstvo otrok in družine razsodi v nasprotju z odločitvijo strokovne komisije za razvrščanje. Zato bo treba tako v predpisih kot v navodilih tem svetom opredeliti njihove naloge in pooblastila, ki so strokovno povsem jasna. Po mnenju nekaterih pa bi morali pri vseh teh po-

stopkih sodelovati le pristojni strokovnjaki. Tako tudi pomanjkanje denarja ali drugi podobni vzroki ne bi mogli vplivati na to, ali se bo otrok ustrezno usposabljal ali ne.

INTEGRACIJA — TODA JASNO OPREDELJENO

Največ pozornosti pa je bilo v pogovoru za okroglo mizo namenjenih vprašanjem o šolanju laže duševno nezadostno razvitih otrok. Pravkar končana raziskava, ki jo je opravil dr. Oto Petrovič, odkriva, da se laže duševno nezadostno razviti pa tudi mejni primeri razlikujejo od normalnih vrstnikov ne le po sposobnostih, temveč tudi po osebnostnih lastnostih. Te ugotovitve potrjujejo dosedanja spoznanja o tem, da duševno nezadostno razviti otroci drugače oblikujejo svojo osebnost. Zato potrebujejo ti otroci posebno vzgojno-izobraževalno delo, z drugačno vsebino, drugačnimi metodami in organizacijo. Integracija duševno nezadostno razvitih mora biti jasno opredeljena. Strokovnjaki s Filozofske fakultete v Ljubljani so poudarjali, da je sicer sprejeto načelo, naj se mejno inteligentni šolajo v redni osnovni šoli, toda po njihovem mnenju je to mogoče le tedaj, če se bo redna osnovna šola res lahko prilagodila tem otrokom in če se bodo ti otroci v redni osnovni šoli tudi osebnostno ustrezno razvijali. Naša osnovna šola pa tega še ne zmore, saj ima veliko objektivnih omejitev pa tudi od učiteljev pogosto preveč zahtevamo. Zato je nekoristno pripravljati kakršnihkoli modelov usposabljanja, ki ne upoštevajo šolske stvarnosti, demografskih značilnosti, urbanizacije itd.

Najbolj neopredeljeno pa je gotovo usmerjeno izobraževanje laže duševno nezadostno razvitih. Različna so tudi pojmovanja o tem, kakšen sistem

usmerjenega izobraževanja potrebujejo. V dosedanjih prizadevanjih za izdelavo nove zasnove usmerjenega izobraževanja so bile premalo upoštevane potrebe laže duševno nezadostno razvitih otrok. Zdi se, kot da mnogi ne morejo ali nočejo prisluhniti tej problematiki. Postavljena izhodišča za usmerjeno izobraževanje prizadetih v nadaljevanju nimajo ustreznih vzgojno-izobraževalnih programov. Udeleženci so menili, da so tudi skrajšani programi usmerjenega izobraževanja prezahtevni za duševno nezadostno razvite, zato bo potrebno več programov in večje prilagoditve.

Ko so udeleženci okrogle mize razčlenjevali probleme, so poudarjali, da tudi kadrovske šole, ki usposabljaajo pedagoške delavce, doslej niso veliko storile za to, da bi prihodnji pedagoški delavci dobili vsaj temeljno znanje o razvoju motenih učencih.

Ker je bila zamisel o interdisciplinarnosti pri usposabljanju prizadetih ves čas poudarjena kot edina pravilna smer nadaljnje razvoja, so razpravljali podprli predlog o usposabljanju specialnih pedagogov na visokošolski ravni. Zato bo treba v naslednjem srednjeročnem obdobju izpeljati široko strokovno in družbeno akcijo, da bi v Sloveniji leta 1985 lahko začeli šolati specialne pedagoge na visokih šolah.

Ob koncu so udeleženci menili, da so razvojne motnje tako različne, da jih ni mogoče obravnavati hkrati, kajti vsaka ima toliko posebnosti, da bi razprava o vseh le zabrisala jasnost predstave o motenih in njihovih možnostih za usposabljanje. Zato naj bi, če bo potrebno, organizirali kakšne pogovore, kakršen je bil pred nedavnim, tudi o drugih vrstah motenosti.

DARKO OPARA

Duševno manj razviti učenci v usmerjenem izobraževanju

Pri Zavodu SR Slovenije za šolstvo je bila imenovana delovna skupina, ki je pripravila strokovna izhodišča za izobraževanje in usposabljanje laže duševno manj razvitih učencev v usmerjenem izobraževanju. Strokovna izhodišča smo obravnavali in dopolnili na posvetu vodilnih delavcev organizacij za usposabljanje. Objavljena so v posebni publikaciji: Načela za prilagajanje skupne vzgojnoizobraževalne osnove v usmerjenem izobraževanju za strokovno izobraževanje in usposabljanje oseb z motnjami v telesnem in duševnem razvoju in invalidnih oseb v SR Sloveniji (Zavod SR Slovenije za šolstvo, 1980).

Strokovni svet za vzgojo in izobraževanje jih bo obravnaval po sprejetju skupne vzgojnoizobraževalne osnove v skrajšanih programih srednjega izobraževanja.

Namen družbene pomoči laže duševno manj razvitim je v prizadevanju, da bi se te osebe kar najbolj usposobile za samostojno življenje in družbeno koristno delo z dejavno vključitvijo v družbeno skupnost.

Laže duševno manj razviti učenci imajo v skladu z ustavnimi in drugimi zakonskimi določili po končanem obveznem šolanju pravico do usposabljanja in srednjega izobraževanja za tista dela in naloge, ki jih lahko opravljajo glede na svoje telesne in duševne sposobnosti.

Usposabljanje laže duševno manj razvitih učencev za samostojno življenje in delo je dolgotrajen proces, ki zahteva poseben individualen način obravnave s pedagoškega, didaktično

metodičnega, psihološkega, sociološkega in mentalnohigienkega vidika ter nenehno utrjevanje in urjenje, da bi se že pridobljene aktivnosti obdržale na doseženi ravni. Laže duševno manj razviti učenci so si sposobni pridobivati znanje, spretnosti in navade za opravljanje del do zadovoljive ravni z družbenoekonomskega in socialnega vidika.

Programi izobraževanja in usposabljanja za te učence v usmerjenem izobraževanju je treba pripraviti tako, da bo mogoče vsebino in obseg vzgojnoizobraževalnega dela in usposabljanja prilagoditi do usposobitve in vključitve učenca v delo. Nedopustno bi bilo, da se učenec po končani osnovnošolski obveznosti ne bi več usposabljal, saj bi vrzel v usposabljanju pomenila veliko tveganje, izgubo motivacije za delo ter resne osebnostne strahove. Pomenila bi izgubo s trudom in dokajšnjimi družbenimi sredstvi pridobljenih delovnih navad in doseženih smotrov usposabljanja.

Laže umsko manj razviti učenci naj bi se usposabljali in izobraževali za dela in naloge, ki ustrezajo njihovim telesnim in duševnim sposobnostim, pridobljenemu znanju, stopnji socialne zrelosti in osebnostne prilagodljivosti ter stopnji usposobljenosti.

Po zakonu o usposabljanju in izobraževanju otrok in mladostnikov z motnjami v telesnem in duševnem razvoju skrbi za usposabljanje posameznega učenca strokovna skupina, ki jo sestavljajo: učitelj — specialni pedagog, vzgojitelj, zdravstveni in so-

cialni delavec, psiholog in pedagog.

Ob koncu obveznega šolanja strokovna skupina organizacije za usposabljanje skupaj s strokovno komisijo za razvrščanje in strokovno komisijo pri skupnosti za zaposlovanje ugotovi:

- učenčevu splošno duševno in telesno razvitost
- stopnjo osebnostne prilagojenosti

- stanje grobe in fine motorike
- poklicne interese
- izoblikovane delovne navade
- znanje in stopnjo usposobljenosti učenca.

Starši laže duševno manj razvitih učencev imajo največkrat prevelike poklicne želje in zahteve do otrok in šole. Zaupajo naj strokovni skupini šole ali organizaciji za usposabljanje, saj deluje strokovna skupina povezano in usklajeno pri oceni celostnega osebnostnega razvoja. Strokovna skupina organizacije za usposabljanje načrtuje izobraževanje in usposabljanje učenca za opravljanje del in nalog, ki ustrezajo njegovim telesnim in duševnim sposobnostim, pridobljenemu znanju, stopnji socialne zrelosti in usposobljenosti. Enako upošteva strokovna skupina potrebe organizacij združenega dela in sodeluje s starši, pristojnim socialnim skrbstvom, skupnostjo za zaposlovanje, izobraževalnimi temeljnimi organizacijami srednjega izobraževanja ter po potrebi še s drugimi družbenimi dejavniki. Strokovna skupina določi ob koncu obveznega šolanja program in obliko učenčevega

nadaljnega izobraževanja in usposabljanja v usmerjenem izobraževanju.

Predvidene so te organizacijske oblike izobraževanja laže duševno manj razvitih učencev v usmerjenem izobraževanju:

- enota izobraževalne temeljne organizacije usmerjenega izobraževanja
- organizacija združenega dela
- organizacija za usposabljanje.

V skladu z zakonom o usmerjenem izobraževanju in smernicami za oblikovanje vzgojnoizobraževalnih programov v usmerjenem izobraževanju načrtujemo za izobraževanje in usposabljanje laže duševno manj razvitih učencev:

- prilagojene skrajšane programe srednjega izobraževanja
- programe za usposabljanje.

1. Izobraževanje in usposabljanje po prilagojenih skrajšanih programih srednjega izobraževanja:

a) Učenci, ki so na meji normalnih intelektualnih sposobnosti (mejni primeri), se bodo po sklepu strokovne skupine lahko usposabljali v rednih izobraževalnih organizacijah po skrajšanih programih srednjega izobraževanja. Prilagoditev bo pri individualizaciji pouka in dopolnilnih oblikah pedagoškega dela;

b) v prilagojene skrajšane programe srednjega izobraževanja bodo vključeni laže duševno manj razviti učenci, ki bodo po sklepu strokovne skupine organizacije za usposabljanje lahko napredovali po prilagojenih skrajšanih programih srednjega izobraževanja.

Prilagojeni skrajšani programi srednjega izobraževanja bodo izdelani po sprejetju skupne vzgojnoizobraževalne osnove v skrajšanih programih srednjega izobraževanja. Izdelana bodo navodila za postopno in načrtno

razširjanje in poglobljanje splošnoizobraževalnih vsebin. Prilagoditve bodo obsegale predvsem metode in oblike vzgojnoizobraževalnega dela z uporabo učnih pripomočkov. Pri vzgojnoizobraževalnem delu bo treba povezovati pouk s proizvodnim delom, da si bodo ti učenci na temelju lastnih izkušenj pridobili splošno teoretično in praktično znanje.

Izobraževali in usposabljali bi se praviloma dve leti ali do usposobitve, kar bi določila strokovna skupina za vsakega učenca posebej.

Zaradi posebnih osebnostnih lastnosti laže duševno manj razvitih učencev in dosedanjih izkušenj poklicnega usposabljanja v organizacijah za usposabljanje predlagajo, da bi se to izobraževanje organiziralo tudi v enotah organizacij za usposabljanje na območjih Slovenije.

S programsko zasnovo sta doslej sprejeta le dva prilagojena skrajšana programa srednjega izobraževanja in to v lesni in tekstilni konfekcijski usmeritvi.

Strokovni delavci organizacij za usposabljanje ugotavljajo, da bi se laže duševno manj razviti učenci lahko izobraževali in usposabljali po prilagojenih skrajšanih programih v usmeritvah:

- kmetijska, živilska, gozdarska, rudarska, metalurška, kemijska, gumarska, nekovinska, kovinarsko predelovalna, elektrotehnična, gradbena, gradbene zaklj. dejavnosti, dimnikarska, lesarska, grafična, papirniška, tekstilnomehanska, tekstilnokonfekcijska, tekstilnokemijska, usnjarsko krznarska, obutvena, galanterijska, usnjarsko-krznarsko-konfekcijska, cestno-gospodarska, PTT prometna, luško transportna, gostinska in turistične, osebne storitve.

2. Programi za usposabljanje
Programi za usposabljanje se

oblikujejo v organizacijah združenega dela.

Usposabljanje za laže duševno manj razvite učence bi organizirali v organizacijah združenega dela ali v organizacijah za usposabljanje.

a) V organizacije združenega dela bi vključevali laže duševno manj razvite učence, ki so končali osnovno šolo, so dovolj telesno in socialno dovolj zreli in sposobni, da bi se usposabljali na delovnem mestu.

b) Laže duševno manj razviti učenci, ki se po izpolnitvi osnovnošolski obveznosti zaradi telesne in duševne nezadostnosti ter pomanjkljive socialne prilagojenosti še ne morejo usposabljati v OZD, naj bi se po odločitvi strokovne skupine usposabljali v organizaciji za usposabljanje.

Smernice za oblikovanje vzgojnoizobraževalnih programov določajo, da se lahko za mladostnike z motnjami v telesnem in duševnem razvoju po izpolnitvi osnovnošolski obveznosti ali končani osnovni šoli dopolni program za usposabljanje z vsebinami, ki omogočajo nadaljnji razvoj sposobnosti in poglobljeno znanja ter prispevajo k doseganju telesne in duševne zrelosti teh mladostnikov za začetek usposabljanja z delom. Vzgojnoizobraževalne vsebine se določijo na podlagi prilagojenega programa osnovne šole in jih sprejme Strokovni svet SR Slovenije za vzgojo in izobraževanje.

Omogočiti je treba trajno izobraževanje in usposabljanje laže duševno manj razvitih mladostnikov. Za to naj bi poskrbele kadrovske službe OZD, strokovne službe skupnosti za zaposlovanje in strokovne skupine organizacij za usposabljanje, zlasti pa društva za pomoč duševno prizadetim osebam.

MARIJA ŠEMRL

Delovna organizacija — del šole

Nekateri posebni smotri dela v proizvodnji in delovni praksi

V 26. in 27. členu zakona o usmerjenem izobraževanju je zapisano takole: »Z vsakoletno pogodbo se za čas šolskega leta podeljuje določena obsega in način usmerjenega medsebojnega prave in obveznosti... S pogodbo se določi tudi število in razporeditev udeležencev izobraževanja pri praktičnem pouku, proizvodnem delu oziroma delovni praksi v temeljni organizaciji oziroma delovni skupnosti...»

Udeleženci izobraževanja imajo pri praktičnem pouku ter pri opravljanju proizvodnega dela oziroma delovne prakse pravico do varstva pri delu in do zavarovanja za primer nesreče pri delu v skladu s posebnimi predpisi ter pravico do nagrade v sorazmernem prispevku, ki ga s svojim delom prispevajo k dohodku temeljne organizacije oziroma delovne skupnosti oziroma k prihodkom delovnih ljudi, ki samostojno opravljajo dejavnost s sredstvi v lastni občini.

Misel teh členov je gotovo globlja in daljnosežnejša, kot kažejo ti navedeni, na hitro prebrani stavki. Po določilih teh členov se del vzgojnoizobraževalnega procesa prenese neposredno v delovno organizacijo ali povedano drugače: delovna organizacija postane po novem del šole. Gotovo je prav v tem ena temeljnih značilnosti reforme, saj se prav v tem primeru izobraževanja fizično povezuje z drugim združenim delom.

Povezovanje šole in delovne organizacije je v procesu reforme velik, zahteven, kakovosten in nadvse odgovoren družbeni premik. Prav zaradi teh značilnosti namenjam zdaj proizvodnemu delu in delovni praksi veliko pozornost. Z dosedanjimi pripravami želimo doseči, da bo učenec v delovni organizaciji resnično delal, se ob tem usposabljal in nazadnje naj bi delovni organizaciji ustvaril tudi del dohodka. To pa zahteva zelo veliko priprav, volje in pri sami izvedbi tudi denarja. V nobenem primeru ne smemo dovoliti česa takega, kar se je zgodilo v neki šoli ene izmed naših republik: ko smo vprašali ravnatelja, kako se jim je posrečilo usposobiti dovolj inštruktorjev in kdo te inštruktorje financira je odgovoril, da njihovi učenci v glavnem ne delajo, so le opazovalci delovnega procesa. Za to pa seveda ne potrebujejo veliko inštruktorjev in zanje tudi nimajo posebnih stroškov. Del delovne prakse so opravili kar v šolskih učilnicah. Ni treba posebej poudarjati, da takšne delovne prakse ali dela v proizvodnji ne želimo in si ga tudi dovoliti ne smemo.

Zdaj že imamo nekatera izhodišča, kako se pripraviti na organizacijo dela v proizvodnji in delovne prakse. O tem je bilo precej napisanega v Prosvetnem delavcu št. 18 z dne 24. nov. 1980. (Isto gradivo je bilo objavljeno v Sindikalnem poročevalcu št. 9 z dne 26. nov. 1980).

Ob številnih tehničnih, organizacijskih, kadrovskih in finančnih vprašanjih, ki so navedena v predlaganih gradivih, želimo opozoriti na nekatera vsebinsko-di-

daktična vprašanja, ko so izredno pomembna pri izpeljavi tega dela programa.

SMOTER: NAUČITI SE IN VZLJUBITI DELO

Na proizvodnem delu in delovni praksi bodo učenci delali. Delali gotovo ne bodo zato, da bi zadostili programskemu formalizmu svojega vzgojnoizobraževalnega programa, temveč predvsem zato, da bi pridobili določene delovne izkušnje, dodatne delovne navade, spoznali vsebino in zahtevnost del in opravil za delovno področje, za katero se usposablja. Od tega, kako bosta proizvodno delo in delovna praksa izvedena in organizirana, pa bo odvisno, če bodo učenci vse to dosegli in še več, ali bodo ob delu svoje prihodnje delovno področje vzljubili ali ne. Delovna praksa bi morala biti organizirana tako, da bi učence in študente delo pritegnilo, da bi začeli resno razmišljati, kako bi se čimprej vključili v delovni proces in pozneje dopolnjevali svoje znanje ob delu.

Če tega ne bo, in bojazen za to ni neutemeljena, bodo učenci kaj hitro začeli razmišljati o preusmeritvi, ali pa si prizadevali za vsako ceno, ne glede na svoje sposobnosti, pridobiti višjo izobrazbo, ki jo navzgor odprti sistem vedno dopušča.

Verjetnost, da bodo učenci težili k zahtevnejšim stopnjam vzgojnoizobraževalnih programov, omenjam tudi zato, ker osnutek pravilnika o preverjanju in ocenjevanju znanja v usmerjenem izobraževanju na široko odpira te možnosti in učenci jih bodo polno izrabljali, če jih bo delo na določeni stopnji odbilo, preusmeriti pa se ne bi mogli. Ob tem bi rad posebej poudaril, da je težnja po višji strokovnosti samo pozitivna, da jo moramo podpirati, da je višja strokovnost temelj za modernjšo tehnologijo v delovnih procesih z višjo organsko zgradbo, ki je edina sprejemljiva možnost v razvoju našega gospodarstva in s tem tudi drugih družbenih odnosov. Ne smemo pa podpirati tistih ambicij, ki so posledica bega pred delom, ki jih ne porajajo potrebne sposobnosti in ki končno niso družbeno utemeljene in sprejemljive.

Zveni nekoliko nenavadno, pa vendar je res, da bodo morale delovne organizacije tudi ob proizvodnem delu in delovni praksi reševati ali vsaj začeti reševati svojo kadrovsko politiko. Vedno bolj bodo morale zaposlovati tiste delavce, ki jih bodo same izbrale, usposobile ter pozneje dodatno funkcionalno izobraževale. Če katera, potem je prav delovna praksa tista oblika, ko najdejo delovne organizacije prvi stik z učenci, jim predstavijo svojo delovno organizacijo, in če želijo, navedejo učence nase. Že doslej, ko so opravljali učenci proizvodno delo, so nemalokrat podaljšali to delo še v poletne mesece in prenekateri so postali študenti prav tistih delovnih organizacij,

v katerih so opravljali proizvodno delo.

Ta smoter proizvodnega dela in delovne prakse je v samem začetku težko dojeti, moral pa bo postati obvezna sestavina vsakega izobraževalnega programa, saj ga bodo delovne organizacije, ki bodo delo organizirale, prav zato obravnavale bolj odgovorno. Sporazumi in pogodbe o organizaciji proizvodnega dela bodo morale vsebovati tudi ta smoter.

Tretji, nič manj pomembni smoter proizvodnega dela in delovne prakse, ki izhaja iz že prej omenjenih dveh, je poklicno usmerjanje in preverjanje že

sprejetih poklicnih odločitev. Dosedanje poklicno usmerjanje — in tudi v prihodnje bo tako še tudi ostalo — je potekalo predvsem zunaj delovnega procesa; sam delovni proces so si navadno ogledali učenci le ob obisku v delovnih organizacijah. Ob delu v delovnih organizacijah pa bodo inštruktorji, ki bodo delo vodili, lahko videli in spremljali zanimanje in sposobnosti praktikantov, spoznali, za katera dela so bolj ali manj prikladni, kaj jim ustreza in kaj ne itd. Iz vseh teh ugotovitev in iz tistega, kar bodo svetovalci v šolah že sami ugotovili, si bo mogoče ustvariti bolj celotno

sliko o učencu in mu svetovati, kateri program naj nadaljuje. Prav ugotovitve, dobljene pri proizvodnem delu, bodo olajšale svetovalnim delavcem, da predlagajo učencem nadaljevanje programov, preusmeritev ali pa izhod iz izobraževanja in vključitev v delovni proces.

Razumljivo je, da zahteva uresničanje teh smotrov dela v proizvodnji veliko odgovornost delovnih organizacij in da tej odgovornosti v delovnih organizacijah ne bodo dorasli, če ne bodo imeli za to ustrezno uspo-

sobljenih ljudi. Danes takih ljudi gotovo nimajo in tudi pripravljamo jih še ne za to — je pa skrajni čas, da prične naše združeno delo razmišljati tudi o teh zadevah.

Napovedani regijski posveti o organizaciji proizvodnega dela in delovne prakse bodo morali obravnavati tudi našete smote, ker brez njih proizvodno tehnični pouk v usmerjenem izobraževanju ne bo to, kar pričakujemo.

Mag. VALENTIN PIVK

Tehnična ustvarjalnost v osnovni šoli

Klub mladih tehnikov odpira velike možnosti

Povsod v svetu si prizadevajo, da bi pospešili znanstveno-raziskovalno delo kot temelj za tehniške novosti pa tudi za to, da bi čimveč ljudi sodelovalo v ustvarjalnem delu — od drobnih tehničnih izboljšav in izpopolnitve do velikih izumov in celotnih tehnologij. Pridobivanje lastnosti novatorja in razvijanje ustvarjalnosti v človeku pa je proces, ki ima svoje korenine že v predšolski dobi in se nadaljuje v osnovni šoli, zlasti z interesnimi dejavnostmi v klubu mladih tehnikov.

Tehnični pouk v osnovni šoli spremlja številne prostovoljne tehnično-konstruktivske dejavnosti, v katerih učenci neposredno uporabljajo spoznanja različnih znanosti in ustvarjalno oblikujejo gradiva v izdelke in projekte. Glavni smoter dela v krožkih kluba mladih tehnikov je pridobivanje navad za koristno izrabo prostega časa, navajanje na kolektivno delo, na proizvodno in družbeno koristno delo. V teh krožkih zadostijo mladi željam po dejavnosti in ustvarjalnosti, počno to, kar jih zanima in razvijajo nove interese. Uveljavljajo se in dokazujejo svoje sposobnosti, vse to pa pripomore k oblikovanju značaja mladega človeka, k razvijanju samoupravljalnih sposobnosti in ustvarjalnega tehniškega mišljenja, odkrivanju sposobnosti in interesov za poklicno usmeritev, zbuja ljubezen do tehnike in oblikuje pravičen odnos do dela.

V teh dejavnostih, ki potekajo v sekcijah ali krožkih, se uresničuje načelo individualizacije in se uveljavljajo načela pionirske samouprave.

Učenci, spoznavajo kaj vse zmorejo in doživljajo priznanje ob lepih in funkcionalnih izdelkih ter ob uspešnih tekmovanjih s svojimi modeli. Sami se odločajo za delovanje v različnih dejavnostih. S tem ko se samostojno odločijo, prevzemajo tudi naloge, ki jih potem opravljajo po vnaprej določenem in sprejetem načrtu. Zato je prav, da lahko učenec v prostem času spreminja dejavnosti, da ima široke možnosti gibanja od skupine do skupine, da je subjekt vzgoje in po svoji volji vztraja v neki dejavnosti. Zaživeti mora načelo »odprtih vrat« v delavnici v vsakem času in za vse učence, ki se prostovoljno odločajo, v katerih dejavnostih bodo sodelovali. Mentor sekcije ali krožka ne spreminja učence v objekt vzgoje in ne uveljavlja svojih zahtev, pač pa spodbuja k ravnanju. Spodbujanje pospešuje uveljavljanje otrokove izvirnosti in je ne omejuje z vnaprej postavljenim programom, kakor ga mora pri učnem delu omejevati šola.

Tehnične svobodne dejavnosti se vključujejo v klub mladih tehnikov, ki je pionirska samoupravna organizacija. Mentor kluba je praviloma učitelj tehničnega pouka, mentorji sekcij (krožkov) pa so učitelji šole in člani občinske zveze organizacij za tehnično kulturo. V posameznih sekcijah mora resnično živeti pionirsko samoupravljanje z vsemi prvinami samoupravnega načrtovanja, dogovarjanja, organiziranja in poslovanja.

OBLIKE IN VSEBINA DELA V KLUBIH

(Klub mladih tehnikov lahko sestoji iz naslednjih sekcij (omejil bom le nekatere, mogoče pa so tudi druge, ki jih uvede posamezna šola po svojih možnostih):

- foto-kino sekcija
- modelarska sekcija, ki ima lahko naslednje podsekcije:

- (a) ladijsko modelarstvo,
- (b) letalsko modelarstvo,
- (c) avto modelarstvo;
- radioamaterska sekcija
- maketarska sekcija
- sekcija šolskega produktivnega dela
- prometna sekcija
- elektro-strojniška sekcija
- konstrukcijska sekcija
- energetska sekcija
- televizijska sekcija
- računalniška sekcija

Učenci pri vseh prostovoljnih tehnično-konstruktivskih dejavnostih sodelujejo pri sestavljanju, izvedbi in ovrednotenju programa (razstave, demonstracije, nastopi, razpolaganje s prihodki in dohodki, stroškovna analiza, smoterna izraba materiala, energije in odpadkov, tekmovanja itd.) Dejavnost usklajujejo s svojimi interesi, nagnjenji in sposobnostmi, to pa prav gotovo vpliva na razvijanje interesov in sposobnosti za poznejšo poklicno usmeritev. Poklicnega usmerjanja kot celotne in sistematične dejavnosti ni mogoče uresničevati brez globljega odkrivanja in spreminjanja interesov in sposobnosti učencev.

Prav v tehnično-konstruktivskih dejavnostih ima mentor veliko možnosti za odkrivanje osebnih značilnosti, psihofizičnih sposobnosti, nagnjenj in interesov ter za razvijanje te-teh, in sicer na vseh stopnjah ustvarjalnega nastajanja fotografij, filmov, scen, izdelkov, modelov, maket, konstrukcij, predlogov za novosti, itd.

Mentorji krožkov morajo spremljati uspešnost učencev v celoti in vsakega učenca posebej ter preučevati vpliv teh dejavnosti na razvoj njihovih ustvarjalnih sposobnosti, na njihov uspeh pri naravoslovnih predmetih, na krepitev obrambnih sposobnosti učencev in na njihovo usmerjanje v tehnične poklice.

Vsa ta dejavnost je še posebno pomembna v usmerjenem izobraževanju, za združeno delo materialne in nematerialne proizvodnje ter razvijanje celostne osebnosti za delo, samoupravljanje in prosti čas.

Vsi krožki kluba mladih tehnikov se morajo nenehno zanimati za energetiko, varstvo okolja in obrambno vzgojo. Ta področja morajo biti unešena v njihove programe, tako da jih spoznavajo in odkrivajo novosti. Pri energetiki lahko namenimo posebno pozornost naslednjim področjem:

- spoznavanju pomena energije v gospodarstvu in družbenem razvoju in smoterni porabi vseh vrst energije;
- odkrivanju novosti pri izrabi virov energije, smoterni izrabi vseh vrst energije in pri graditvi modelov, maket, naprav za nadomestno pridobivanje energije (model vodne turbine, vetrne turbine, sončne celice, reciklažnih naprav itd.)

Pri varstvu okolja lahko posebej obravnavajo tale področja:

- spoznavanje posledic nadzorovanega poseganja v naravo;
- način boja proti onesnaževanju zraka, vode, zemlje;
- ustvarjalna (produktivna) dejavnost v boju proti hrupu; izdelovanje sredstev, naprav, modelov za ugotavljanje tega stanja in za odpravljanje škodljivih posledic;
- Sodelovanje v akcijah za čisto okolje (družbeno-koristno delo: izdelava plakatov, transparentov, opozorilnih tabel), ptičjih krmilnic in valilnic, čistilnih in prežračevalnih naprav, signalnih naprav in opozoril itd.,
- razstave: ČISTO OKO-LJE (fotografija, modeli, naprave, sredstva, predlogi za novosti itd.)

Pri obrambni vzgoji namenijo pozornost:

- uporabi tehničnega znanja in sposobnosti v obrambnih nalogah;
- spoznavanju sredstev za obrambo in ohranjanju možnosti za življenje v izjemnih razmerah (obrambna sredstva, bivalne možnosti, sredstva za zveze, energija, hrana, obleka, itd.)
- sodelovanju učencev iz vseh tehničnih dejavnosti v obrambnem programu šole in v obrambnih akcijah krajevne skupnosti in širšega okolja.

CELODNEVNA OSNOVNA ŠOLA ODPIRA NOVE MOŽNOSTI

V celodnevni osnovni šoli je zlasti pomembno, da vsem otrokom glede na njihove interese in sposobnosti omogočimo razvoj njihovih ustvarjalnih sposobnosti pri pouku in pri tehnično-konstruktivskih dejavnostih kluba mladih tehnikov. Ne gre za to, da bo vsak za vse in v imenu vsestranskega razvoja danes mizar, jutri kuhar in pojutrišnjem Rafael, ampak, kot pravi Marx: »Naj bi imel vsak, v katerem tiči kak Rafael, možnosti, da se neovirano izrazi.«

Šole bodo morale dajati več denarja za izgrajevanje in opremljanje tehničnih delavnic, laboratorijev in fotografskih tehnic in se odpirati v okolje, tako da bi v popoldanskem času lahko uporabljali te prostore, sredstva in naprave tudi društva in klubi za tehnično kulturo kraja pod vodstvom ustreznih mentorjev in z občutkom za odgovornost. Gre torej za obojestransko »odpiranje« v krajevni skupnosti in vsako egoistično ravnanje bi bilo družbeno škodljivo.

Prav tako pa bi morali v prostore, ki jih imajo na voljo društva, privabiti čim več mladine in pionirjev.

Naslednji problem je pridobivanje strokovnjakov — mentorjev za vodenje tehnično-konstruktivskih dejavnosti. Za to delo ni dovolj samo pripravljenost, temveč tudi ustrezno andragoško-pedagoško znanje in usposobljenost. Zato je potrebno spoznavati stališča, prepričanja in poglede ljudi, ter jih opozarjati na ustrezne družbene vrednote, hkrati pa vplivati na spreminjanje prejšnjih stališč, prepričanj in hotenj.

Za tiste, ki želijo postati mentorji, je potrebno organizirati seminar za usposabljanje mentorjev tehnično-konstruktivskih dejavnosti. Takšne seminarje bi morala organizirati in izvajati središča (centri) in dopolnilno izobraževanje, ki so ob visokošolskih temeljnih organizacijah (npr. VTOZD razredni pouk na PA v Mariboru ima center za permanentno pedagoško izobraževanje).

Da bi učinkovito širili tehnično kulturo, bo treba še nadalje organizirati razne tečaje za učitelje tehnične vzgoje, ki so že zdaj praviloma mentorji krožkov ali kluba mladih tehnikov. Ob tem lahko poudarimo, da so učni programi katedre za tehnični pouk na Pedagoški akademiji v Mariboru zasnovani tako, da usposablajo študente — diplomante tudi za delo v krožkih kluba mladih tehnikov.

Da se bo tehnična kultura zvišala bo treba več vlagati tudi za urejanje »kotičkov« za tehnično ustvarjalnost v stanovanjskih naseljih, stolpnih in blokih, kjer bi lahko tudi pionirji in mladinci ustvarjali z najrazličnejšimi orodji, stroji in napravami.

Naslednji problem je tehnična literatura in oskrbovanje z materiali za delo v klubih, krožkih in društvih. Glede tega pri nas ne moremo biti zadovoljni, saj nam primanjkuje ustrezne literature za ustvarjalno delo in trgovskih središč, kjer bi lahko klubi, šole in društva nakupovali vse material, opremo, naprave, modele, makete in zbirke.

AMAND PAPOTNIK

ANDRAGOŠKE SLUŽBE V OZD

V kadrovsko-izobraževalnih službah v OZD je v praksi doslej glavni poudarek na kadrovski funkciji, izobraževalna vloga organizacije združenega dela pa je zapostavljena. Zato bi morali načrtno razvijati v OZD tudi andragoške službe, ki bi proučevale temeljna vprašanja vzgoje in izobraževanja in pripravljale ustrezne predloge in rešitve. Če imamo pred očmi celotno izobraževalno in kulturno dejavnost v organizaciji združenega dela in enoten proces andragoškega dela, moramo poskrbeti tudi za ustrezno usposabljanje andragoških delavcev. Ne bi smeli pristati

na umetno cepitev te enovite vzgojno-izobraževalne dejavnosti po tujih vzorcih, iz katerih smo prevzeli na primer kulturne animatorje, industrijske pedagogice in kadrologe. Andragogika je družbena veda, ki proučuje vzgojo in izobraževanje v procesu kolektivnega dela in samoupravnega življenja, izobraževanje in samoizobraževanje posameznika in socialnih skupin. Vse to pa zahteva ustrezno znanstveno in strokovno osnovo. Tudi strokovnjaki drugih poklicev, ki se želijo ukvarjati z andragoškim delom, morajo dobiti potrebno andragoško znanje.

DR. DUŠAN SAVIČEVIĆ, Beograd

Ni naključje, da se v našem času tako zelo zanimamo za vlogo Zveze pionirjev v razvoju socialističnih samoupravnih odnosov. V svojem skoraj štiridesetletnem razvoju, polnem najrazličnejših oblik dela in vsebine je pionirska organizacija ne le formalno povezovala pionirje po vsej Jugoslaviji, temveč jih je tudi spodbujala k neposrednemu delu, usmerjenemu na samostojno vodenje, dogovarjanje, kolektivno odločanje, v dejavnosti, ki so po svoji vsebini zbujele zanimanje, hkrati pa razvijale najplemenitejšo lastnost mladega človeka, prihodnjega oblikovalca socialističnih družbenih odnosov.

Zveza prijateljev mladine Slovenije, ki že od začetka petdesetih let bdi nad dejavnostjo pionirjev, si torej povsem upravičeno prizadeva, da bi zagotovila Zvezi pionirjev ustrezno družbeno mentorstvo. Doseči želi, da bi ji pomagale vse družbene organizacije tudi zato, da bi se pionirji vključevali v vse zanje pomembne dejavnosti. Prav pionirska organizacija in Zveza prijateljev mladine sta spodbudili k urejanju otroških igrišč, razvoju posebnih oblik varstva otrok (letovanja, organizacija otroških praznovanj), razširjanju otroških vtrecv, organizaciji prehrane. Pionirska organizacija je po svoji vsebini in oblikah dejavnosti ves povojni čas vplivala na spreminjanje odnosov znotraj šole; zato lahko zdaj ugotovljamo, da je pionirska organizacija izredno veliko prispevala k reformi, k spreminjanju vsebine in oblike osnovne šole.

Ni mogoče oceniti vseh razsežnosti dela te organizacije, prav pa je, da poudarimo vsaj eno njenih bistvenih značilnosti. Samoupravljanje pionirjev, ki je bilo in je bistvena sestavina te organizacije, je prav zaradi intenzivnosti, s kakršno se je razvijalo, preseglo meje delovanja pionirske organizacije in postalo ena temeljnih zahtev socialistične samoupravne vzgoje. Kot tako je postalo sestavina vzgojno-izobraževalnega procesa, postalo je dolžnost vseh, ki delujejo v tem procesu, in posebna odgovornost.

Zato je nujno, da opredelimo mesto in vlogo pionirske organizacije v zdajšnjih, razvitejših družbenoekonomskih odnosih. In prav je, da poleg drugih spodbudi k temu opredeljevanju prav Zveza prijateljev mladine, ki je tudi doslej prevzemala vso družbeno skrb za otroke in njihove organizacije.

Zveza organizacij za vzgojo in skrb za otroke Jugoslavije in Zveza pionirjev Jugoslavije sta skupaj z republiškimi in pokrajinskimi organizacijami spodbudili k iskanju novih poti za delo in življenje pionirjev. Potem ko so bile po republikah in pokrajinah organizirane posebne razprave, namenjene novi vlogi pionirske organizacije, je bil nekakšna sinteza teh prizadevanj zvezni posvet z naslovom Samoupravljanje v zvezi pionirjev, ki je bil 19. decembra 1980 v Ljubljani. Posvet s tako tematiko ni nov, pa tudi ne edini način reševanja posebnih značilnosti samoupravljanja otrok. Samo v zadnjem desetletju sta bila dva posveta namenjena iskanju rešitev pionirskega samoupravljanja (1972, 1975, oba v Sarajevu), poleg tega pa je bilo na tem področju opravljenih več raziskav, ki so odkrile vsebinske, pedagoške, psihološke, sociološke vidike samoupravljanja pionirjev.

Ljubljanski posvet pomeni pa vendarle novost, saj je hotel: — odgovoriti na vprašanje, kako se uresničujejo temeljna stališča in teoretična spoznanja o samoupravljanju v pionirski organizaciji;

— na temelju dobrih izkušenj v samoupravljanju pionirjev opozoriti na tiste posebnosti samoupravljanja otrok, ki so značilne prav za pionirsko organizacijo v vseh oblikah njenega delovanja (v pionirskih oddelčnih skupnostih, interesnih dejavnostih, v pionirskih domovih, v podmladkih društev itd.);

— ponovno opredeliti vlogo družbenih dejavnikov in organizacij odraslih pri uresničevanju pionirskega samoupravljanja.

V enodnevnem posvetu, kakršen je bil ta, ni bilo mogoče odgovoriti na vsa vprašanja, ki so bila predvidena za obravnavo. Zato bomo poskušali v tem prispevku le bežno označiti nekatere bistvene težnje, ki so se pojavile v razpravi in v prispevkih udeležencev. Povejmo tudi to, da je posvet odprla predsednica organizacijskega odbora Fana Kočovska Petković, posebej pa ga je pozdravil tovariš Vinko Hafner, predsednik republiškega sveta Zveze sindikatov Slovenije.

KAJ JE PIONIRSKO SAMOUPRAVLJANJE

Tako na posvetu kot tudi v prispevkih so udeleženci opozarjali

na osrednji problem: kako opredeliti pionirsko samoupravljanje v odnosu do samoupravljanja kot temeljnega družbenoekonomskega odnosa odraslih. Pokazalo se je, da je od rešitve tega vprašanja odvisen tudi odgovor na vprašanje, kakšna je vloga pionirske organizacije v sedanjih družbenih razmerah. Emil Paravina meni, da je pionirsko samoupravljanje »udeležba vseh (ali večine) pionirjev v razglabljanju in reševanju vseh vprašanj pionirske dejavnosti«. Pod tem razume: predlaganje, dogovarjanje, odločanje, uresničevanje, pregled nad načinom in stopnjo opravljanja nalog, vrednotenje opravljenih nalog in obveznosti. Vse to sodi v delo kolektivov v šoli in zunaj nje. Po njegovem mnenju in tudi po mnenju nekaterih drugih razpravljalcev ni mogoče ločiti pionirske samouprave od samoupravljanja učencev.

PIONIRSKO SAMOUPRAVLJANJE ALI SAMOUPRAVLJANJE UČENCEV?

Prav ta odnos pa se je pokazal kot bistven. Znano je, da naša zakonodaja že od leta 1958 govori o samoupravi učencev, o oblikah samoupravljanja in o vsebini. Nastane torej pomembno vprašanje, kakšno vlogo ima v otrokovem življenju samoupravljanje, ki ureja položaj učenca v vzgojno-izobraževalnem procesu in kakšno samoupravljanje kot temeljna sestavina delovanja pionirjev v pionirski organizaciji, še posebno, če vemo, da gre za iste otroke. Razpravljalci in poročevalci so menili, da bi bilo treba to dvojnost odpraviti in da je otrok po svojem temeljnem položaju pionir, ki se pojavlja v različnih okoljih: v šoli kot učenec, v klubu kot član kluba, v interesni dejavnosti kot član te dejavnosti in te skupine itd. Za opredelitev pionirske samouprave je torej bistveno to, kako je pionirju omogočeno, da se udeležuje dela in življenja v svojem okolju in da na to življenje in delo vpliva. Pri tem je pomembno, da je samoupravljanje kot cilj skupno vsem otrokovim vlogam možnosti za uresničevanje samoupravnih pravic in odgovornosti ter poti tega uresničevanja pa so različne. Zaradi posebnih možnosti, ki jih ima pionirska organizacija, so tudi možnosti za uresničevanje samoupravljanja v njej večje in drugačne.

Če se je v bistvu mogoče strinjati s tako opredelitvijo samoupravljanja v Zvezi pionirjev, pa se porajajo nova vprašanja o tem, ko govorimo o organiziranosti teh okolij, v katerih se pojavlja otrok v različnih vlogah.

Samoupravljanje v Zvezi pionirjev

Nova spoznanja za boljšo prakso

Gre za to, da je samoupravljanje učencev osredotočeno v oddelčne in šolske skupnosti in da so poleg tega otroci še posebej organizirani tudi v pionirskem odredu in v pionirskih skupnostih. To je v drugih republikah in pokrajinah različno urejeno. Tako govorijo v SR Srbiji zdaj formalno pravno in vsebinsko o samoupravljanju učencev — pionirjev kot enotnem delovnem in pedagoškem odnosu, ki se vzpostavlja v vseh oblikah vzgojno-izobraževalnega procesa (Vitimir Nešić iz Leskovca). Vladko Vlašić iz Subotice vidi smotno pionirsko samoupravljanje v taki organizaciji, v kateri je osrednja organizacijska oblika, kjer poteka pionirsko samoupravljanje, pionirski odred s svojim predstvom. To usklajuje samoupravljanje pionirjev v različnih pionirskih kolektivih: v pionirskih oddelčnih skupnostih, pionirskih razrednih skupnostih, različnih sekcijah, podmladkih društev itd. Po tem predlogu bi bile oddelčne skupnosti le poseben pionirski kolektiv, v katerem pionirji — učenci rešujejo probleme v zvezi z učenčevim položajem v vzgojno-izobraževalnem procesu, oblikujejo predloge in urejajo notranje odnose v oddelku. Tudi mag. Milutin Djordjević meni, da se samoupravljanje najpopolneje uresničuje v pionirskem odredu in pionirskih kolektivih.

ISKANJE NOVE VLOGE PIONIRSKO ORGANIZACIJE

Nadaljnje rešitve bi morali iskati v odgovoru na vprašanje, kako prilagoditi organiziranost pionirskega samoupravljanja temeljni zamisli: za razvoj otrokove osebnosti je bistveno to, da se s samoupravljanjem razvija v celostno socialistično osebnost. Oblika in organizacija pomenita lahko le boljše ali slabšo možnost uresničevanja te zamisli v življenju in delu pionirjev. Ob tem bo prav gotovo treba pretehtati tudi tiste zamisli, ki so se pojavile že pred posvetom in na njem, in obravnavajo pionirsko organizacijo kot družbenoidejno organizacijo mladih. V takem pomenu naj bi pionirska organizacija spodbujala samoupravljanje v oddelčnih skupnostih in v šolski skupnosti, le-ta pa naj bi bila osrednja organizacijska tvorba, ki omogoča živo samoupravljanje učencev tako v razredu kot zunaj njega, v interesnih dejavnostih pa tudi v društvi in organizacijah v krajevnih skupnostih (dr. Rudi Lešnik). Pri tem razmišljanju ne bi smeli prezreti resnice, da ni mogoče enačiti vloge družbeno-politične organizacije odraslih z organizacijo otrok, ki mora nujno vključevati dejavnosti, s katerimi se otrok potrjuje tako, da zadovoljuje ne samo družbene, temveč predvsem svoje potrebe, ki so drugačne, kot pa jih imajo odrasli. Mag. Ranogajec iz Zagreba meni, da ni mogoče ločevati učenčevega in pionirjevega samoupravljanja, saj otroka ne smemo deliti na dve osebnosti, enkrat na samoupravljalca in drugič na člana te ali one organizacije. Podobno misel je izrazil tudi dr. Mihajlo Ogrizović, ki je menil, da je otrok vendarle otrok in to odseva tudi v njegovi dejavnosti. O tej problematiki so v svojih poročilih govorili še: Mirko Zafirović iz Kumanovega, Smajkić Safet iz Sarajeva, Metod Resman iz Ljubljane, dr. Djura Knežević iz Vojvodine, Užičanin Avdo, Boško Cvetković iz Kragujevca, Branka Djordjević iz Beograda in Veljko Troha iz Ljubljane.

RAZISKAVE O PIONIRSKEM SAMOUPRAVLJANJU
Poročilo in prispevke v razpravi, ki so nastali kot posledica posploševanja izkušenj ali pa iz deduktivnih izpeljav iz zakonitosti samoupravljanja odraslih je popestrilo tudi to, da so na tem

posvetu posamezniki že poročali o rezultatih svojih raziskav, v katerih so preučevali, kako in koliko pionirji sami doživljajo samoupravljanje in kakšne narave je. Velikokrat se namreč pojmovanje o pionirskem samoupravljanju zoži na možnost, da nekdo lahko voli svoje organe vodenja, vodi sestanke itd. Zato je Branka Djordjević poskušala empirično ugotoviti, do kakšne stopnje so razviti interesi pionirjev v samoupravljanju in kako jih je mogoče uresničiti. Med drugim je ugotovila, da učenci pionirji niso zadovoljni, ker ne morejo odločiti npr.: o organizaciji kulturno zabavnega življenja, športa in rekreacije, o nagradah in kaznih in drugem.

S stanjem samoupravnih odnosov so bistveno bolj zadovoljni učenci nižje stopnje kot višje. Učenci višje stopnje menijo, da se učitelji z njimi sicer dogovarjajo, odločajo pa praviloma sami, torej ne glede na rezultat dogovora. M. Djordjević je poročal o ugotovitvah raziskave z naslovom Razvijanje sposobnosti komunikacije kot predpostavka učenčevega samoupravljanja v pionirskem odredu in sklenil, da je povečana stopnja sposobnosti sporocanja pogoj za bogatejši in učinkovitejši samoupravno življenje pionirjev. Tega pa se naučimo v živi in neposredni praksi vsakodnevnega življenja in dela v ožjem ali širšem kolektivu.

Boško Cvetković je podal zanimiva psihološka spoznanja, ki bi lahko, če bi jih upoštevali, veliko pripomogla k vsebinskim in organizacijskim rešitvam pionirskega samoupravljanja. Med drugim je empirično ugotovil tudi to: možnost, da učenec sodeluje pri načrtovanju in uresničevanju programov različnih dejavnosti je lahko za resnično samoupravljanje pomembnejše kot pa formalno odločanje o sestavi odbora kakšnega organa.

Veljko Troha je v svojem referatu Prosti čas kot dejavnik samoupravne vzgoje opozoril na različne možnosti razvijanja samoupravnih lastnosti pionirjev glede na to, v kakšni skupini in v kakšni dejavnosti učenci sodelujejo.

Dr. Djura Knežević je v referatu Vzgojno delo v funkciji razvijanja samoupravne aktivnosti pionirjev v SAP Vojvodini med drugim ugotovil, da se razredniki (izmed osmih kategorij dejavnosti: ugotavljanje splošnega uspeha, organizacija dela v sekcijah, reševanje disciplinskih problemov, opravičevanje izostajanja, kaznovanje, pohvale, nagajevanje, ocenjevanje vedenja) največkrat posvetujejo z učenci tedaj, ko rešujejo disciplinske probleme.

Prav gotovo bi bilo treba spodbujati tudi raziskovalno delo na tem področju, še prej pa v primerni obliki objaviti dosežanje ugotovitve raziskav, saj se je tudi na tem posvetu pokazalo, da znova razpravljamo o nekaterih zadevah, ki so bile v Jugoslaviji že pred več leti razjasnjene. Če bi jih ustrezno uporabili v družbeno vzgojni praksi razvijanja samoupravljanja pionirjev, bi se lahko zdaj lotili novih nalog.

MENTORJI — NUJNO POTREBNI

Vprašanje, kakšne mentorje potrebujemo za organiziranje pionirjev, neposredno vodenje sekcij, mentorstvo nad pionirskimi kolektivi, pionirski inštruktorji) je prav gotovo staro toliko kot povojna pionirska organizacija. O tem je govoril — bolj ali manj poudarjeno — vsak poročevalec tudi na tem posvetu. Pokazalo se je, da je veliko neskladja med družbenimi zahtevami za razvijanje pionirskega samoupravljanja, pomenom, ki ga družba izraža po svojih organizacijah, ko gre za delo s pionirji, in med prakso, ki kaže na eni strani pomanjkanje mentorjev vseh vrst, na drugi pa preslabo

vrednotenje kadrov, ki z navdušenjem delajo med mladimi. Ko nekateri razčlenjujejo slabosti dela med pionirji in iščejo razloge za razmeroma počasen razvoj pionirskega samoupravljanja, vidijo enega izmed vzrokov tudi v tem, da je največ mentorjev v pionirski organizaciji iz vrst prosvetnih delavcev. Ti pa uvažajo šolski slog vzgojnega dela, uveljavljajo avtorske odnose, ki preprečujejo uveljavitev bolj demokratičnih oblik in metod dela s pionirji. Ker se tudi kadrovske šole prepočasno odzivajo novim potrebam, da bi drugače usposabljevali prihodnje učitelje, smo se znašli — kar zadeva mentorstvo nad drugačnimi vsebinami in oblikami dela, kot je pouk — v začaranem krogu.

Janko Rednjak poudarja, da je za delo in razvijanje pionirskega samoupravljanja najpomembnejša mentorjeva osebnost bodisi v šoli ali na terenu, vendar pa družbeno-politične organizacije na ta mentorjev pomen pozabljajo. Zavzemajo se za različne vrste usposabljanja mentorjev glede na to, na katerem področju delajo v pionirski organizaciji. Posebno pozornost bi morali nameniti usposabljanju mladincev za delo s pionirji. Oblike, ki so bile svoj čas uveljavljene, izginevajo, novih pa se ne lotevamo. Vzrok za to, da je dejavnost pionirske organizacije v krajevni skupnosti, v soseski, v večjih stanovanjskih hišah taka, kakršna je, lahko marsikdaj poiščemo tudi v neučinkovitih izbiri kadrov za to delo, pa tudi v premajhni zavzetosti za usposabljanje mentorjev. Očitno je, da si v drugih republikah pri delu s pionirji bolj pomagajo s pionirskimi inštruktorji, to je z mladinci, ki so bili zelo dejavni še kot pionirji. Te usposablja na posebnih seminarjih, čeprav, kot ugotavljajo v BiH, ti ne morejo dati vsega potrebnega znanja. Menijo, da imajo pionirski inštruktorji kot mentorji nekatere prednosti pred odraslimi: saj so po starosti pionirjem mnogo bližji. Z ustrezno dodatno usposobitvijo teh inštruktorjev bi morda lažje zapolnili vrzeli, ki nastajajo zaradi pomanjkanja mentorjev. V Doboju so se lotili ustanavljanja klubov pionirskih inštruktorjev. Ti pomagajo ustvarjati možnosti za delo inštruktorjev, usposabljaajo se za uporabo posebnih oblik, metod dela s pionirji, kot so: program priprave otrok v zvezi pionirjev, program marksističnega izobraževanja in drugega. Občinska konferenca Zveze socialistične mladine iz Doboja nam v svojem prispevku zatrjuje, da so po njihovih izkušnjah klubi pionirskih inštruktorjev pomemben dejavnik v razvijanju pionirskega samoupravljanja.

PIONIRSKO SAMOUPRAVLJANJE V KRAJEVNI SKUPNOSTI
Posebno pozornost so zbudili na posvetovanju prispevki o dejavnosti in problemih delovanja pionirjev v krajevni skupnosti. V nekaterih slovenskih krajevnih skupnostih, npr. v Vuzenici, Podčetrtku, Prestranku in Cerknem, zelo uspešno sodelujejo s pionirji. V teh krajih se šola odpira krajevni skupnosti, uveljavili pa so se tudi povsem novi načini sporazumevanja med pionirsko organizacijo, krajevno skupnostjo in organizacijami združenega dela. V prihodnje bi kazalo bolj spoznati njihovo delovanje in ga poskušati presajati tudi v druge krajevne skupnosti. Zelo zanimiva so bila poročila o oblikah delovanja pionirjev v mestnih krajevnih skupnostih. Tako sta Ivica Fišer iz Celja in Romana Savnik iz Ljubljane opisali, katere naloge lahko prevzema pionir v mestni krajevni skupnosti in kakšno je samoupravljanje pionirjev v njej. Posebej sta opozorila na to, da pionirji skupaj z mladinci lahko organizirajo akcije za čisto okolje, urejanje ze-

lenic, otroških igrišč, spominskih krajev itd. Skrbijo za osamele starostnike in krajane, ki so kakorkoli potrebni pomoči. Lahko zbirajo odpadni material, prago tovo pa jih je mogoče vključiti tudi v razne dejavnosti društev klubov, posebno na področju splošne ljudske obrambe in družbene samozaščite.

Tudi v Titogradu so našli dokaj posrečene oblike delovanja pionirjev v krajevnih skupnostih. Na temelju načrtov dela so sklenili samoupravne sporazume z organizacijami združenega dela, ki so jim zagotovile denar za razne koristne akcije. Podobno je v Kotoru, v Sarajevu in drugod. Povsod, kjer delajo imajo sicer težave, o katerih smo že govorili, vendar z aktivnostjo v družbeno-političnih organizacijah, šolah in krajevnih skupnostih počasi odstranjujejo eno težavo za drugo.

PIONIRJI V DRUGIH OBLIKAH ZDružEVANJA

Dejavnost pionirjev se uveljavlja tudi v drugih oblikah in zunaj tistih mest združevanja, ki so bila do zdaj v navadi. Nekateri od teh oblik imajo neizmerno več možnosti tudi za razvoj samoupravnih lastnosti. Tako samoupravljanje v pionirskih domovih veliko bolj zaživijo, dobi pa tudi drugačno vsebino. Nekateri domovi postanejo usklajevalci vseh dejavnosti pionirjev v kakem kraju, drugod so domovi bolj zaprti, dejavnost pa je namenjena le tistim pionirjem, ki so v pionirskem domu.

Posebna oblika združevanja in možnosti za samoupravljanje je pionirski tabor Sutjeska. Ta daje v vseh republikah neizčrpen vir možnosti za samoupravno delovanje pionirjev in lahko pomeni središče za razvijanje pionirskega samoupravljanja tudi v drugih oblikah. Te in še druge oblike dejavnosti, v katerih pionirji tako ali drugače samoupravljajo, kažejo, da si povsod prizadevajo najti v skladu z možnostmi takšne oblike delovanja pionirjev, ki zagotavljajo uspeh. Pomembno pa je sodelovati in se ne opravičevati, da ni možnosti za delo. Mnogo povod, ki smo jih šlišali na tem posvetu, kaže, da je delo s pionirji zelo razvejano.

Med analizami je posebno zanimiva tista, ki govori o preučevanju odnosa krajevnih skupnosti občine Nikšić do vključevanja pionirjev v njihove programe. Pedagog Vida Drašković in Slobodan Simović sta ugotovila po izjavah krajanov, da v večini programov krajevnih skupnosti dejavnost pionirjev ni uvrščena. Podobno je tudi glede skrbi za delo s pionirji v soseskah in v blokkih: kar 83 odstotkov krajanov je odgovorilo, da pri njih ne deluje nobena pionirska skupina.

In kaj lahko rečemo o posvetu?

Poudariti je treba, da bi bilo tako organizacijsko kot vsebinsko bolj učinkovito, če bi si organizatorji vzeli zanj več časa ali pa izbrali iz množice problemov, ki jih je posvet zgolj načel, le homogeno skupino problemov. Prav nemoč, da bi v neposredni razpravi lahko izluščili nekatere probleme, zanje nakazali tudi najustreznejše rešitve, je kriva, da se bo treba o vprašanju, ki je bilo tema tega posveta, še razpravljati.

Vendar: udeležba na posvetu, okrog štirideset prispelih referatov, s katerimi so avtorji razkrili svoje poglede in predloge, kako razvijati pionirsko samoupravljanje, pomeni, da je opravljen velik uspešno delo; veliko iz novih spoznanj, s katerimi bomo obogatili prakso, tako da se bo pionirsko samoupravljanje razvijalo še hitreje. V tem pomenu je tudi posvet sam, razvoj pionirskega samoupravljanja pa bo še bolj, pomenil skromen prispevek k trideseti obletnici samoupravljanja v Jugoslaviji.

V. T.

Kako po novem v zastarelih razmerah?

O pouku pedagogike na Pedagoški akademiji v Ljubljani

Reforma pedagoškega šolstva poteka že šesto leto in tako so zdaj študenti iz usmerjenega pedagoškega šolstva v zadnjem letniku pedagoške akademije.

Čeprav nismo sistematično spremljali dela po novih programih, na stopnji pedagoške akademije, so si učitelji, ki delajo na tej šoli, že pridobili nekatere izkušnje, ki jih kaže predstaviti pedagoški javnosti.

Razumljivo je, da o začasnih študijskih programih za vse usmeritve ni mogoče govoriti. Opisala bom le problematiko, s katero imam opraviti na Pedagoški akademiji v Ljubljani pri učnem programu za pedagogiko. Da bi jo lažje razumeli, naj navedem najprej nekaj splošnih informacij. Pedagogika sodi med tako imenovane skupne predmete. Vsi študenti jo imajo v 1. in 2. semestru, in sicer po eno uro predavanja in eno uro seminarja na teden: enem študijskem letu je namenjeno za pedagogiko 60 ur organiziranega študija. Za tak študijski program je na ljubljanski pedagoški akademiji en sam učitelj.

V tem sestavku seveda ni prostora za široko obravnavo vseh problemov, ki so povezani s pedagogiko kot učenim predmetom v pedagoškem šolstvu.

Ob sestavljanju novega osnutka učnega načrta za srednje pedagoško šolstvo je bilo ugotovljeno, da med prejšnjim učnim načrtom za srednje šole in učnim načrtom za pedagoško akademijo ni bilo usklajenosti, kakršna bi bila potrebna. Tako so nekatere vsebine v obeh programih istovetne, drugih za današnji čas aktualnih vsebin pa ni v nobenem načrtu.

Nadaljnja razhajanja ugotovimo, če primerjamo program ljubljanske pedagoške akademije s programom mariborske za isti predmet. Razločki se kažejo v smotrih, v vsebini, v oblikah, študijskih zahtevah in v številu ur. Ti razločki so nastali predvsem zaradi širše zasnovane pedagogike na mariborski akademiji. Tam obravnavajo pedagogiko problematiko prostega časa in

njegovih dejavnostih v skupnem obsegu 40 ur. Mariborska akademija je jih uresničila v 15 urah predavanja in 25 urah vaj.

Takega študijskega programa ljubljanske pedagoške akademije nima, ker ga Izobraževalna skupnost Slovenije ne financira. Tudi obveznosti študentov so zaradi različno usmerjenih akademij različne. Tako mora mariborski študent v primerjavi z ljubljanskim izpiti iz pedagogike opraviš še kolokvij iz dejavnosti za prosti čas, seminarско nalogo iz pedagogike in iz dejavnosti za prosti čas. Študent ljubljanske akademije opravi tako kot mariborski izpit iz pedagogike pred vpisom v 4. semester, seminarско nalogo pa si lahko izbere pri enem od skupnih predmetov, in sicer iz razvojne psihologije, pedagoške psihologije, didaktike, sociologije, filozofije in pedagogike.

Ob razlokih med mariborsko in ljubljansko akademijo je treba poudariti, da so decembra lani potekali usklajevalni pogovori ne samo za pedagogiko, temveč za vse predmete tako glede poimenovanja posameznih predmetov, študijskih oblik, obveznostih študentov in literature. V tem letu pa naj bi se programi tudi vsebinsko uskladjali.

Kar zadeva pedagogiko na obeh akademijah, je bilo doseženo popolno soglasje v vseh pogledih. Glede na to ugotovitev bo morda kdo pomislil, čemu razgrinjam preteklost, ko je že vse lepo usklajeno. Zadeva pa ni tako preprosta. Novi študijski programi se bodo v prihodnjem obdobju uveljavljali postopoma, to pa pomeni, da bomo v najboljšem primeru na Slovenskem šele čez štiri leta začeli usposabljanje prihodnjega učitelja po enakih programih.

Pri izpolnjevanju učnega načrta za pedagogiko pa pestijo ljubljansko pedagoško akademijo še druge težave.

Naj navedem samo osrednje: V zadnjem letu se je v prvi letnik vpisalo približno 700 rednih in 300 študentov ob delu. Prostorske in kadrovske (za pedagogiko

je en učitelj) razmere ne omogočajo organizirati študijskih skupin po normativih. Zato presegajo seminarske skupine normative od tri — do štirinast, saj je v posameznih seminarskih skupinah tudi do 120 študentov. Razumljivo je, da pri taki množici nista mogoči niti kakovostna razprava niti dejavna udeležba študentov, to pa slabša kakovost njihove pedagoške izobrazbe. Taka organizacija študija tudi onemogoča, da bi pedagogika prispevala k celostnemu oblikovanju učiteljeve osebnosti.

V takih delovnih okoliščinah je tudi težko ocenjevati študentovo sodelovanje pri seminar-skem delu in to upoštevati pri ocenjevanju znanja. Razumljivo je, da v takih razmerah študent ne čuti potrebe po sprotnem študiju in redni pripravi na seminar.

Ob tej množičnosti študentov nas bodejo v oči tudi drugi problemi, povezani z njihovim prejšnjim znanjem. Na pedagoško akademijo se še vedno vpisuje veliko študentov, ki so obiskovali najrazličnejše srednje šole. Zanje ni nobene oblike za dopolnilni študij, ki bi poskrbel za dopolnitev manjkajočih znanj. Zato so skupine po svojem prejšnjem znanju zelo različne, to pa je dodatna težava pri izpolnjevanju programa.

Nadaljnji problem so izpiti. Število teh narašča, saj moramo k rednim študentom in študentom ob delu pristeti še tiste, ki so formalno vpisani kot redni in so predavanja poslušali pred desetimi, petimi in več leti, zaradi kadrovskih in drugih najrazličnejših razlogov pa izpiti iz pedagogike še niso opravili.

Ker je študentov veliko opravljajo izpit pisno, čeprav ima študent po statutu pravico, da izbira med ustnim in pisnim izpitom. Ta njegova pravica pa ostaja le na papirju, saj spričo tolikšnega števila izpitov pri enem učitelju ni mogoč — razen v izjemnih primerih — ustni izpit.

To so take ovire, ki bi jih na Pedagoški akademiji v Ljubljani lahko odpravili z namestitvami

novih učiteljev, če bi ta predmet bolj upoštevali.

Veliko težav nastaja tudi zato, ker na zdajšnji ljubljanski pedagoški akademiji ni dovolj prostora. Obljube, da bo nova stavba gotovo v prihodnjem letu, še ne rešujejo teh perečih problemov. Glede na pomembnost vzgoje in izobraževanja si jih skoraj ne moremo razložiti. Za ponazoritev naj povem samo to, da so bila predavanja (razen za specialne pedagoške) in deloma seminar v prvem semestru letošnjega leta v kulturnem centru krajevnih skupnosti — Poljane: tam so imeli študenti — redni in oni ob delu — na voljo le stole (ob polni udeležbi pa še stolov ne vsi), za mize — pa svoja kolena.

Odveč je dokazovanje, da slabe prostorske razmere resno ovirajo pedagoško in andragoško izobraževanje prihodnjih učiteljev. V takih okoliščinah tudi težko govorimo o dopolnilnem stalnem pedagoškem izpolnjevanju učiteljev, ki so že na šolah.

Mag. ANA TOMIČ

Skrb za reformo pa tudi za učitelja

Skupščina SR Slovenije o pripravah na usmerjeno izobraževanje

Le dobrega pol leta nas loči od novega šolskega leta, ko bomo uvedli v srednje izobraževanje nove vzgojno-izobraževalne programe. Zato so razprave v družbeno-političnih organih zdaj namenjene predvsem pripravi na uvajanje usmerjenega izobraževanja in ukrepom, ki pomenijo izvajanje zakona o usmerjenem izobraževanju.

O pripravah na postopno uvajanje usmerjenega izobraževanja je v decembru razpravljala tudi slovenska skupščina, ki je obravnavala širše poročilo, ki ga je o tem pripravil Izvršni svet. Skupščini je ob tem posredovala svoje ugotovitve in predloge tudi posebna skupina delegatov, ki spremlja uresničevanje zakona o usmerjenem izobraževanju. Razprava v skupščini in v navedeni delegatski skupini je opozorila zlasti na nekatera vprašanja, ki zaslužijo v pripravah na uvajanje usmerjenega izobraževanja večjo pozornost.

Priprave na postopno uvajanje novih programov potekajo v glavnem po načrtu. Pri tem ne

Pri pripravi in sprejemanju vzgojno-izobraževalnih programov se morajo strokovni sveti posebnih izobraževalnih skupnosti in strokovni svet SRS za vzgojo in izobraževanje uveljaviti v svoji novi in odgovorni vlogi. Vzgojno-izobraževalni programi naj bodo v skladu s tehnološkim razvojem in našo dolgoročno gospodarsko usmerjenostjo. Zato ne smejo biti preveč razdrobljeni niti ne smejo izhajati iz nerazvite tehnologije določenih OZD.

Na programih srednjega usmerjenega izobraževanja naj bi čimprej nastali tudi vzgojno-izobraževalni programi višjega in visokega izobraževanja in programi za izpolnjevanje strokovne izobrazbe. Pri tem moramo zagotoviti notranjo povezanost in prehodnost v programih posameznih usmeritev. Pravočasno naj bi bili pripravljeni tudi ustrezni učbeniki.

Vpisi novincev v srednje, višje in visoke šole kažejo, da se izobraževanje ob delu in iz dela še ne uveljavlja kot enakovredna pot do strokovne izobrazbe. Organizacije združenega dela ne usmerjajo načrtno zaposlenih v nadaljnje izobraževanje, čeprav bi morale enakovredno poskrbeti za usmeritev delavcev v različne programe srednjega izobraževanja, v višje in visoke šole in v programe strokovnega izpolnjevanja. Posledica zdajšnjega položaja je, da se odrasli premalo vpisujejo v proizvodne usmeritve. Poskrbeti bo treba tudi to, da bodo programi bolj prilagojeni izobraževanju ob delu in iz dela kot doslej. Z načrtnim razvijanjem izobraževanja zaposlenih bomo hitreje izpopolnili izobražbeno sestavo delavcev, s tem pa bomo prispevali tudi k višji delovni storilnosti in kakovosti dela, hkrati pa odpirali zaposlenim več možnosti za hitrejšo napredovanje v stroki.

smemo prezreti, da se preobrazba vzgoje in izobraževanja pri nas ne omejuje le na šolsko reformo in na pedagoška vprašanja, saj moramo hkrati spremeniti tudi odnos med združenim delom in izobraževanjem in usposobiti organizacije združenega dela, da bodo prevzele svoj del nalog pri uresničevanju usmerjenega izobraževanja. Po oceni skupine delegatov zaostajamo zlasti pri samoupravnem urejanju pravic in obveznosti TOZD do izobraževanja, pri urejanju možnosti za izobraževanje ob delu in iz dela in pri načrtnem usmerjanju delavcev v izobraževanje.

Organizacije združenega dela še niso dovolj pripravljene na izvajanje proizvodnega dela in delovne prakse; strokovno usposabljanje in izpopolnjevanje strokovne izobrazbe, ki sta del usmerjenega izobraževanja, v njih še nista zaživele.

Delavci v TOZD bi morali hitreje uveljavljati svoje pravice in obveznosti do izobraževanja, zlasti do dolgoročnega načrtovanja kadrov in izobraževanja, na katerem mora temeljiti tudi nova mreža organizacij za usmerjeno izobraževanje. Zbori uporabnikov posebnih in občinskih izobraževalnih skupnosti bi se morali kot nosilci interesov združenega dela bolje uveljaviti in prevzeti svoj delež odgovornosti za vsebinski, kadrovski in gnotni razvoj usmerjenega izobraževanja.

Skupščina SR Slovenije bo maja 1981 ponovno razpravljala o poteku priprav na uvajanje usmerjenega izobraževanja.

J. V.

Učitelj — strokovnjak ali pedagog?

Vloga skupnih predmetov v kadrovskih šolah

Razprave o študijskih programih za peto in šesto leto usmerjenega izobraževanja se na Pedagoški akademiji v Ljubljani počasi iztekajo. V skupnem načrtovanju in dogovarjanju učiteljev je bilo pojasnjenih veliko dilem, ki jih posamezniki brez sodelovanja drugih ne bi mogli rešiti. Ob tem pa so se odprla nova vprašanja, taka, ki jih bodo morali učitelji tudi v prihodnje, skupaj reševati, predvsem pa usklajevati in spreminjati dosedanja stališča in dosedanje prakso na kadrovskih šolah. Z usklajevanjem mnenj učiteljev istih in različnih strok pri sestavljanju programov usmerjenega izobraževanja se je spreminjanje že začelo, pričakujemo pa, da bo ob konkretnem delu potekalo še bolj pospešeno.

Kakšno vlogo imajo pri tem spreminjanju skupni predmeti, razvojna in pedagoška psihologija, pedagogika in didaktika, filozofija in sociologija in drugi predmeti, ki jih poslušajo vsi študenti pedagoške akademije? S tretjino učnih ur v dveh letnem šolanju učitelja za osnovno šolo so ti predmeti pomemben del strokovnega izobraževanja. Težko si predstavljamo sodobnega učitelja, ki bi v praksi lahko uresničeval vzgojne smotre in oblikoval vsestransko razvito samoupravno socialistično osebnost, ne da bi poznal zakonitosti razvoja otroka in mladostnika, zakonitosti družbenega razvoja,

temelje marksistične misli, teorije vzgoje in učenja, torej znanja, ki si ga pridobivajo študenti pedagoške akademije pri omejenih skupnih predmetih.

Sodobno vzgojno-izobraževalno delo terjaja vsestransko izobraženega učitelja, ki mu besede, kot so samoupravna socialistična osebnost, demokratično vedenje, kolektivnost, uspešno učenje, niso fraze, temveč pojmi, ki so teoretično utemeljeni in operativno izraženi za prakso. Za tovrstno delo pa naj bi dobil prihodnji učitelj v usmerjenem izobraževanju primerno strokovno osnovo prav pri skupnih predmetih.

Če učitelj dobro pozna le ožjo stroko, npr. fiziko ali geografijo, mu to ne zadošča niti za poučevanje v tradicionalnem pomenu, kaj šele za vzgojno usmerjanje učencev pri pouku in prostostnih dejavnostih, za vodenje oddelčnih skupnosti, za mentorstvo v pionirski in mladinski organizaciji, za razvijanje samouprave učencev itd. Še in še bi lahko naštevali naloge, ki jih opravi učitelj v osnovni šoli in se ne nanašajo zgolj na poznavanje učne snovi katerega predmeta. Res, da učitelj v osnovni šoli ne poučuje psihologije in pedagogike, vendar so spoznanja obeh znanosti nujna sestavina njegovega dela v vzgojno-izobraževalnem procesu. Ker se učiteljeva vloga v usmerjenem izobraževanju spreminja, postajajo

tudi ta spoznanja čedalje pomembnejša. In to bodo kadrovske šole pri organiziranju dela morale upoštevati. Franc Šetinc pravi: »Bolj kot doslej bo treba posegati po dosežkih in spoznanjih pedagoške in psihološke znanosti. Nikakor ne slepo in ne kritično...« (Učiteljevo poslanstvo, Prosvetni delavec, št. 20).

Glede na to, da usposablja pedagoška akademija učitelja fizike ali kake druge stroke in ne le strokovnjaka fizika ali geografa, smo tudi sestavljali programe skupnih predmetov, katerih vsebina dopolnjuje ožjo strokovno izobrazbo in izpopolnjuje znanje prihodnjega učitelja glede na potrebe sodobne osnovne šole.

Novi programi v usmerjenem izobraževanju pa seveda sami po sebi še ne bodo prinesli bistvenih sprememb, če ne bomo reševali tudi organizacijskih in drugih problemov na kadrovskih šolah. Učitelji skupnih predmetov se bodo morali veliko bolj kot doslej povezovati z učitelji praktiki v osnovnih šolah. Spremljati, razčlenjevati in preverjati bodo morali strokovno izobraževanje na kadrovske šole in pri tem upoštevati, koliko je učinkovit študij v praksi osnovne šole. Le ob takem delu lahko pričakujemo, da se bosta nenehno izboljševala praksa in izobraževanje za to prakso.

Tako kot za vse, ki se usposabljujejo za svoj poklic, so tudi za učitelje skupnih predmetov po-

memne delovne razmere. Vse preveč je še zakoreninjena miselnost (ne pri učiteljih skupnih predmetov), da je dovolj, če te predmete samo predavamo, po možnosti v čim večjih skupinah, ne da bi upoštevali normalne standarde za sestavo skupin. Neupoštevanje standardov za sestavo skupin pa izredno slabo vpliva na delo v seminarjih, saj seminarji v skupinah, v katerih je po 60, 90 ali celo več študentov, izgubijo smoter, ki ga od takšne oblike dela pričakujemo. Delovne razmere morajo biti take, da v njih lahko uresničimo smotre, zapisane v učnih programih, uvajanje novosti, spodbudimo študente k sodelovanju in jih navdušimo za poglobljen študij. Da nekateri ocenjujejo te predmete le kot mehanično in neosebno posredovanje znanj, potrjuje tudi povsem resen predlog, naj se na visokih šolah za ponovljena predavanja »delovna obveznost visokošolskim učiteljem podvoji«. Predlog živo zadeva skupne predmete, kjer se »ponovivam« predavanja, glede na veliko število študentov različnih študijskih smeri, ni mogoče izogniti.

Stališča in delo šole usklajujemo. Dogovarjanje in resnično prizadevanje za izboljšanje zdajšnjega položaja pa bo prav gotovo obrodilo vsaj nekaj dobrih sadov.

MARIJA SKALAR

izobraževanje delo

Seminarji v zimskih počitnicah

Zimske počitnice ne pomenijo učiteljem le predaha do naslednjega polletja, temveč tudi najbolj ugoden čas za načrtno strokovno izpopolnjevanje. Že nekaj let se namreč v teh tednih zvrsti veliko različnih oblik strokovnega izpopolnjevanja, predvsem seminarji in aktivnosti.

Z izpopolnjevanjem pedagoških delavcev, ki ga bo v tem času izvedel Zavod SRS za šolstvo, želi le-ta predvsem nadaljevati usposabljanje učiteljev za preobrazbo vzgoje in izobraževanja na vseh stopnjah.

Večji del izpopolnjevanja za učitelje v osnovnih šolah bo potekal prek organizacijskih enot zavoda. Le-te so sklicale v počitniških dneh enodnevnih strokovnih aktivnosti, s katerimi bodo zajele večji del razrednih in predmetnih učiteljev. Osrednja vsebina teh aktivnosti že vključuje tudi bistvene prvine nove osnovne šole, to pa bo vodilni motiv vsega nadaljnjega izpopolnjevanja učiteljev v tem letu. Seminarji za osnovnošolske učitelje so namenjeni problematiki celodnevne osnovne šole, individualizaciji in diferenciaciji pri pouku biologije, pouku prometne in proizvodno tehnične vzgoje. Posebej je treba poudariti enodnevne poudarjene aktivnosti v šole usmerjenega izobraževanja za novo šolsko leto. Namenjeni so šolskim svetovalnim delavcem, poverjenikom za poklicno usmerjanje in ravnateljem osnovnih šol ter bodo izvedeni v januarju in februarju. Vsi učitelji slovenskega jezika pa bodo vključeni v enodnevne seminarje ob predstavitvi učbenika Naš jezik 6. Učitelji telesne vzgoje v osnovnih šolah s prilagojenim programom se bodo na krajšem seminarju seznanjali z novostmi pri posebni telesni vzgoji.

Nadaljuje se usposabljanje pedagoških delavcev v srednjih šolah za prehod v usmerjeno izobraževanje. V zimskih počitnicah bodo spoznavali didaktično-metodično zasnovanost učbenikov učitelji fizike, matematike ter umetnostne vzgoje, ki v letu 1980 še niso bili na podobnih seminarjih. Učitelji tehnične vzgoje v gimnazijah splošne smeri, ki letos že poučujejo po novem učnem načrtu, se bodo na dvodnevni seminarju seznanjali s snovjo za drugo polletje. V februarju in kasneje pa se bodo zvrstili seminarji za učitelje osnovne tehnike in proizvodnje ter za učitelje praktičnega pouka, ki bodo sodelovali pri izvedbi delovnih vaj pri tem predmetu. Vzgojitelj v domovih je namenjen tridnevni seminar o konfliktih v domovih učencev in o reševanju le-teh.

Del izpopolnjevanja bo izveden v sodelovanju s posameznimi fakultetami, društvi in dru-

gimi. Tako bo v sodelovanju s Fakulteto za sociologijo, politične vede in novinarstvo potekal seminar za učitelje samoupravljanja s temelji marksizma. Skupaj z Društvom matematikov, fizikov in astronomov bo izveden že tradicionalni seminar za učitelje fizike, to pot na temo Polprevodniki, fizikalne lastnosti in tehnična uporaba. Seminar o učni tehnologiji pri pouku tujih jezikov bo potekal v Rudarskem šolskem centru v Velenju, vodili ga bodo predvsem učitelji angleškega jezika v tem centru. Filozofska fakulteta pa pripravlja za sredino januarja, kot že vsa leta, seminar za pridobitev pedagoško-andragske izobrazbe. Namenjen je učiteljem z visoko izobrazbo, ki si pedagoško-andragskega znanja niso pridobili med rednim šolanjem.

Za učitelje v srednjih šolah in enotah za odrasle se v teh počitnicah začnejo enodnevni seminarji o sodobni organizaciji izobraževanja ob delu. Njihov namen je pospešiti posodabljanje organizacije izobraževanja ter modernizacijo pouka tudi v srednjih šolah za odrasle v skladu s procesi preobrazbe vzgoje in izobraževanja.

Kljub mnogim prizadevanjem organizatorjem tega izobraževanja ni bilo mogoče povsem uskladiti izobraževanja z željami mnogih pedagoških delavcev, pa tudi samih delavcev zavoda. Ker bo udeležencev manj, bodo mnogi seminarji še vedno v večjih središčih. Iz enakih razlogov, to velja predvsem za seminarje učiteljev v srednjih šolah, je bilo treba ponekod združevati učitelje v ljubljanskih, mariborskih in drugih občinah. Tako bodo nekateri na seminarju med počitnicami, drugi pa se bodo izpopolnjevali, ko bodo že poučevali. Kjer je bilo le mogoče, pa so se organizatorji skušali približati udeležencem časovno in krajevno.

Bogastvo vsebin ter pestre metode dela na seminarjih bodo zagotovile, da se bodo učitelji vračali s takega izpopolnjevanja bogatejši, z novimi spoznanji pa pripomogli k boljšemu pouku. **MARIJA VELIKONJA**

Posameznik v zrcalu skupine

Pogovor s psihologom Leonom Lojkom

Na štiridnevni portoroški seminar o skupinskem delu so nas privlele v glavnem iste želje: po novih pedagoških spoznanjih, novih metodah dela, po odkrivanju pravih predstav o sebi in drugih, po spreminjanju medsebojnih odnosov. Seminar je organizirala Zveza društev pedagoških delavcev Slovenije, sekcija za šolsko pedagogiko. Vodila ga je Antonija Štucina z moderatorji Brankom Martinovičem, Bernardom Stritihom, Leonom Lojkom in Jožetom Škrlijem.

Zbrali smo se iz osnovnih in srednjih šol ter šol za odrasle. Zanima nas delo v različnih skupinah: v razrednih in učiteljskih kolektivih, v interesnih krožkih, v družini.

Začetek je bil za vse udeležence nekoliko tesnoba, saj se je delo na seminarju začelo drugače, kot smo bili vajeni doslej. Tokrat nismo poslušali predavanj, ampak smo se učili ob svojem delu v skupinah »zdaj in tukaj«. Tako so morale vse tri najstčlanske skupine same začeti razpravo, poiskati teme, zanimive za vse, in odkrivati vlogo posameznika in vpliv skupine nanj. Delali smo v dvojicah, trojkah, peterkah, bili pri razpravi opazovana skupina, kasneje pa postali opazovalci druge skupine. Učili smo se oblikovati ustrezne povratne informacije in jih sprejemati. Tekmovali smo v reševanju zahtevne programirane naloge. Celodnevno delo je bilo dovolj naporno in nekateri udeleženci sprva z njim niso bili posebno zadovoljni. Ob vsaki novi obliki pa nam je postajala vedno bolj jasna smiselnost takega dela. Spoznanja o sebi in drugih, ki nam jih je prinašalo skupinsko delo, so postajala prava doživetja. Ves čas smo odkrivali, kako odgovorna je v skupini vloga posameznika. V zdravi skupini, ki te hitro spregleda, si odgovoren za vsako besedo, ki jo poveš. To je pomembno prav za današnji čas, ko tako pogosto zaidemo v leporečje in fraziranje, ko marsikdaj brez pošteno utemeljitve zavračamo mnenje drugega. Spoznavali smo, da je v skupini zaželen tisti, ki ob pravem času pove svoje misli v ljudno, jasno, jedrnat, da pa se je treba takega načina sporazumevanja zavestno in vztrajno učiti.

Skratka, spet se je potrdila misel: znanje ti pomaga, da bolje in lepše živiš sam, pa tudi tvoje okolje.

Ker je psiholog Leon Lojko, moderator naše skupine, v glavnem molče spremljal naše delo, smo ob koncu seminarja želeli zvedeti od njega nekaj več.

Njegova odprtost in šegavost sta omogočili prijeten pogovor, kljub svoji skromnosti pa ni mogel skriti širokega strokovnega znanja, ki ga dobiva doma in v tujini. Takole smo ga spraševali:

● Kot aktiven opazovalec in usmerjevalec našega skupinskega dela ste slišali, da vse nas

težijo podobni problemi. Za pogovor smo izbrali te teme:

- Disiplina v razredu
- Kako doseči prave demokratične odnose med učenci in učitelji
- Kako doseči uspešnost oddelčnih konferenc
- Odnosi med šolo in domom
- Odnosi v družini
- Kako spreminjati medsebojne odnose.

Drug od drugega smo zvedeli veliko zanimivega, nismo pa prišli do zaželenih rešitev. Ali smo pričakovali preveč? Kako rešujete take probleme vi?

— Najprej se vprašam, kdo si želi »zaželenih« rešitev: vsi člani skupine, v kateri delam, del skupine ali samo jaz. Odgovor mi omogoča, da se ustrezneje vključim v delo skupine. Vse prerado se zgodi, da posamezniki pripišemo svoje želje in cilje drugim in potem nehoti izrabljamo skupino, da bi dosegli te cilje. Skupina ponavadi tega ne dopušča in potem se čudimo, zakaj je toliko nesoglasij, zakaj skupina ni uspešna.

Ugotovili ste, da nas težijo podobni problemi. Če o temah, ki ste jih navedli, premislite, boste videli, da vse tako ali drugače obravnavajo probleme medčloveških odnosov. Dokler samo razpravljamo, beremo ali pišemo o odnosih med ljudmi, je sornozmerno lahko najti rešitve. Toda ko take problematične odnose doživljamo na svoji koži, rešitve zlepa ne najdemo. Vedno znova se znajdemo v začaranem krogu: odnose s sodelavci, z zakonskim tovarišem, z učenci skušamo izboljšati, najbolj pošteno namene imamo; odnosov z njimi pa navadno ne izboljšamo, temveč jih včasih celo poslabšamo. Zakaj? Zato ker pozabljamo, da nismo le reševalci problema, temveč hkrati tudi njegovi povzročitelji. Smo torej del problema in če ga hočemo rešiti, se moramo čimprej posloviti od iluzije, da tak problem lahko rešujemo povsem neprizadeto in objektivno. Šele ko se nam to posreči, znamo prisluhniti sebi in drugim. Ta izkušnja je v začetku lahko boleča, saj se s tem, ko se poslovljamo od namišljene objektivnosti, hkrati poslovljamo tudi od vnaprejšnjim »zaželenih« rešitev o samem sebi pa tudi od napotkov »kako je treba«, ki smo jih ne vem kolikokrat prebrali v raznih pedagoških in psiholoških knjižicah ali deklarirali pred učenci in kolegi... Po drugi strani pa se s tem odprejo možnosti za bogatejšo sožitje, za večjo srečo in za

večjo uspešnost skupine, v kateri delamo. Deklarativne rešitve postajajo ob takih izkušnjah manj pomembne.

● Ob tem seminarju nas zanima, kakšni so bili vaši cilji in kakšna spoznanja ob koncu dela?

— Delo pedagoških delavcev je veliko bolj odgovorno, kot se to ponavadi misli. Mi smo tisti, ki pripravljamo mladega človeka za življenje. Mnogi naši učenci in dijaki se bodo zgledovali po nas. Velikokrat je odvisno prav od nas, ali bodo razvili pravi odnos do avtoritete, pa tudi to, kako bodo pripravljeni za samoupravljalne naloge, ki jih čakajo. Da bi jih pripravili za to, ni dovolj, da jim samo predavamo o samoupravljanju. Mladi morajo samoupravne odnose doživljati, sicer bomo kasneje dobili tisto vrsto »samoupravljalcev«, ki vse vedo o samoupravljanju, lahko o njem govorijo ure in ure, ne da bi pustili sodelavca do besede, in pri tem zadovoljno zagotavljajo, da dobro samoupravljajo. Prav neverjetno je, kako včasih zaostajamo s kulturo medsebojnih odnosov za samoupravnimi družbenoekonomskimi odnosi.

Če smo v teh dneh začutili to problematiko, smo dosegli cilj, ki smo si ga postavili. Koliko so udeleženci to začutili, naj povedo sami. Zanje ne morem govoriti. Naj ostanem dosledno pri metodi tega seminarja.

● Kaj vas vodi pri delu z ljudmi, zlasti z mladimi?

— Izraza »delati z ljudmi« ne maram, kadar gre za odrasle. Uporabljam pa ga v zvezi z mladimi. So stopnje socialnega zorenja, ko še ni mogoče zares sodelovati z njimi, ampak v resnici »delamo« z njimi. Vendar moramo »delati« z njimi tako, da bo čimprej mogoče z njimi tudi sodelovati. Pri tem radi zaidemo dve skrajnosti, ki sta obe neprimerni za resnično vključitev v svet odraslih.

Včasih »delamo« z mladimi tako, da se nikdar ne osamosvojijo in mora vse življenje nekdo delati z njimi, včasih pa s preveliko vmešanostjo in v obdobju, ko otrok še ni zrel za sodelovanje, »sodelujemo«; s tem pa ga spet ne pripravljamo na kasnejše sodelovanje z drugimi. Težko je dati kakšne recepte za to, vendar nam razumevanje dogajanja v skupini mladih ob poznavanju mladostnikovega psihofizičnega razvoja lahko precej pomaga.

● Spoznali smo vas kot prijazenega človeka, ki zna pravi čas povedati spodbudno besedo. Je to odsev zadovoljstva ob delu?

— S kolegom in učiteljem Martinovičem in Stritihom se že veliko let ukvarjam s skupinskim delom in od vseh teh izkušenj je moralo nekaj ostati... posebnost, če pomislite, da sem se srečal z nekaj sto udeleženci takih seminarjev, od katerih sem se lahko učil.

DANICA CEDILNIK

Dvodnevni seminar za vzgojiteljice

Zavod za šolstvo SR Slovenije je pretekli mesec v sodelovanju z organizacijsko enoto Koper organiziral v VVZ Lucija pri Portorožu seminar o uvajanju vzgojnega programa predšolskih otrok slovenske italijanske narodnosti, z osnovami italijanskega in slovenskega jezika. Seminarja so se udeležile vzgojiteljice in učiteljice, ki pripravljajo otroke na šolo na narodnostno mešanem območju občin Izola, Koper in Piran, pedagoški vodje in učitelji predšolske pedagogike.

Vsebina seminarja je bila široko zasnovana in je zajela celotno problematiko vzgoje za sožitja. V prvem plenarnem dnevu seminarja so se udeleženci seznanili s teoretičnimi izhodišči in osnovami vzgojnega programa, drugi dan pa je bil namenjen praktični uporabi teoretičnih izhodišč, zato je delo potekalo v skupinah.

O položaju narodnosti v SR Sloveniji, zakonskih določilih o dvojezičnosti in političnih razlogih uvajanja drugega jezika je v svojem predavanju spregovoril Raul Šiškov, predsednik Občinske konference SZDL Koper. Osrednja tema seminarja pa je bila razčlenitev vzgojnega programa, po katerem seznanjamo predšolske otroke z osnovami italijanskega in slovenskega jezika. V svojem referatu jo je podrobno in poglobljeno posredovala Irena Levičnik, republiška svetovalka za predšolsko vzgojo. Poudarila je, da je uvajanje drugega jezika pomembna naloga vzgojno-varstvenih organizacij na narodnostno mešanem območju. Opredeljena je v 17. čl. zakona o vzgoji in varstvu predšolskih otrok, ki daje otrokom pravico, da spoznajo jezik okolja. V letnih načrtih sleherne VVO morajo biti opredeljene in konkretizirane naloge vzgoje za sožitje, ki se morajo še posebej zrealizirati v neposrednem načrtovanju vzgojno-varstvenega dela vsakega oddelka, sodelovanju s starši, osnovno šolo in dejavniki v okolju.

MARJETA PETERLIN
Osnovna šola Hinko Smrekar

Analiza ankete ob koncu seminarja je pokazala, da so bili udeleženci zadovoljni z vsebino, obliko in s trajanjem seminarja.

Začutili so družbeno-politično razsežnost razvijanja drugega jezika, spoznali obseg jezikovnih vsebin drugega jezika, oblikovali predlog o sprotne in letnem načrtovanju vzgojnega dela in se opredelili za oblike in vsebine sodelovanja z osnovno šolo, govorili o vključevanju staršev in krajevne skupnosti v razširjeno vzgojno delo, razčlenjevali kakovostne razmere, izoblikovali oba aktivna in izvolili svoje vodje. Izvajalci vzgojnega programa s prvinami drugega jezika bodo zbirali pripombe o svojem delu, oblikovali vprašanja ob dilemah, pripravljali osnute gradiv in postopoma oblikovali in izpopolnjevali priprave na vzgojno delo.

Udeleženci seminarja so se razšli obogateni z novimi spoznanji in ugotovitvijo, da je le dobro načrtovano in razčlenjeno delo porok neprestanega izpopolnjevanja in strokovne rasti vsake vzgojiteljice in predšolske vzgoje.

VOJKA ŠTULAR

Z risanjem k boljšemu znanju angleščine v 5. razredu

Poučevanje angleščine je lahko prijetno in ustvarjalno tudi v 5. razredu, kljub »preprosti« angleščini, ki jo tu učimo. Večina otrok v 5. razredu se še ni učila angleščine. Zato jim v skladu s priročnikom razložimo, da bodo kot zelo majhni otroci — taki, ki najprej samo poslušajo, šele precej pozneje pa začno tudi govoriti, brati in pisati.

Seveda v 5. razredu ta razmik med poslušanjem in pisanjem ne more biti tako dolg kot v najzgodnejši otroški dobi, ampak se zoži na dva meseca.

Tudi letos smo ta dva meseca dobro izrabili. Vsak učenec je izdelal kartonček, s katerega smo lahko razbrali iz katerega kraja

je, pa tudi učenčovo starost in telefonsko številko. Tako smo utrjevali oblike glagola biti, ne da bi prekinjali konverzacijo z nepotrebnim spraševanjem.

V dveh mesecih smo tudi veliko risali. Že vsebine pesmi, ki so se jih učenci naučili na začetku, so narisali v zvezke. Letos smo upoštevali sistem POSLUŠATI — RISATI in pozneje POSLUŠATI — PISATI, tako da smo se vračali k narisanim predmetom in spodaj napisali besede, ki so jih učenci najprej spoznali ob sliki ali predmetu, nato s svojo risbo in končno tudi v pisani obliki.

Torej smo delali po sistemu POSLUŠATI — SPOZNATI —

RISATI in ponovno POSLUŠATI — PONAVALJATI — PISATI — ZAPOMNITI.

Učence sem sprotil opozarjala, da se bomo k narisanim predmetom še vračali, zato so puščali med narisanimi predmeti dovolj prostora za pisano obliko.

Povedati moram, da so njihovi zvezki tudi zelo lepi, saj so nekateri med njimi male likovne mojstrovine.

Ob takem delu seveda ne prekinjemo nadaljnjega z delom po učnem načrtu, obenem pa se vračamo k že pripravljenim slikam in jih dopolnjujemo z besedilom.

Ko smo na primer govorili o sadju, so učenci najprej spoznali sadeže, ki so navedeni v lekciji,

nato pa so večkrat za manj ponavljali, kako se te besede izgovarjajo. Potem so sadeže narisali v zvezke. Ko smo se pozneje vračali k pisanju, so učenci samo obrnili liste k že pripravljenim slikam in spodaj napisali ustrezne besede.

V 5. razredu postane lahko včasih ura dolgočasna tako za učence kot za učitelja zaradi enostavnosti snovi. Z risanjem v tej začetni fazi pa učenca aktiviramo, sproščamo in motiviramo, da se uči novih pojmov v angleščini.

Vilko Menard

Tudi Vilko Menard je bil eden tistih slovenskih učiteljev, ki so opravljali svoj poklic z veliko ljubeznijo, odgovorno in zavzeto.

Rojen je bil v Ljubljani leta 1898. Tam je tudi končal učiteljske leta 1916. Namesto da bi šel poučevati, je moral obleči vojaško suknjo in se do konca prve svetovne vojne bojevati na različnih bojiščih.

Po vojni je dobil učiteljsko službo v Podgradu pod Gorjanci. Leta 1920 je opravil strokovni izpit, potem pa je do 1940 poučeval na deški osnovni šoli v Novem mestu. Zanimal se je za vse, kar se je dogajalo, spremljal je napredne tokove v svetu in domovini, metropoli ter svoje znanje prenašal v takratno sokolsko organizacijo. Vse življenje je ostal zvest delavskemu razredu.

Ves čas, ko je živel v Novem mestu, je zavzeto spremljal pojave fašizma in nacizma v Evropi in v svetu ter vzgajal mladi rod v ljubezni do domovine.

Leta 1940 je tedanji nazadnjaški režim premestil napredne učitelje na kazenska mesta, tam pa so postali ti učitelji še bolj dejavni. In tak je bil tudi Vilko Menard, ko je služboval v Žusnu na Kozjanskem in Hotiču pri Krasnicah.

Vilko Menard je bil pripravljen na april 1941, vedel je, kje je njegovo mesto. Takoj po ustanovitvi Osvobodilne fronte Slovenije je bil med ustanovitelji matičnega odbora vzgojiteljev in osnovnošolskih učiteljev, ki ga je zelo uspešno vodil do aprila 1944. Ves ta čas je vodil organizacijska opravila in neštete sestanke v najstrožji ilegali ter vzdrževal zveze s političnim vod-

stvom OF Slovenije. 14. aprila 1944 so ga okupatorji aretirali in ga odvedli v taborišče Dachau, kjer je kljub boleznim in izčrpanosti dočkal svobodo. Za svojo dejavnost med NOB je prejel partizansko spomenico 1941.

V Ljubljano se je vrnil julija 1945, ves izčrpan od težke bolezni in trpljenja. Kljub temu je sprejel zelo zahtevno mesto šolskega inšpektorja v Ljubljani. Veliko si je prizadeval, da se je po težkih vojnih razmerah in okupaciji delo v ljubljanskih osnovnih šolah začelo in vendarle redno potekalo ter posebno pozornost namenil didaktiki in organizaciji. Iz osnovne šole je bilo treba odstraniti usedline preteklosti in jo postaviti na nove temelje.

Sodeloval je tudi pri ustanovitvi Pedagoškega društva Slovenije in na ustanovnem zboru poročal o šolskih kronikah. Hotel je, da bi vsaka šola imela sestavljeno zgodovino NOB za svoj okoliš.

Napisal je kroniko NOB tereznov Tržaška cesta — Kozarje in »Vlado Miklavc«, Vič-Brdo, Vrhovci, kjer je z gledno podal pregled raznih dogajanj med NOB in to s tistih območij, kjer se je v resnici veliko dogajalo in prek katerih so nenehno potekale zveze s celotnim narodnoosvobodilnim gibanjem na Slovenskem. Za svoje šolsko organizacijsko in pedagoško delo je prejel Vilko Menard časten naziv pedagoški svetnik.

Po upokojitvi je kljub šibkemu zdravju veliko delal in v svojem okolju pomagal z nasveti, ki jih je črpal iz svojih bogatih življenjskih izkušenj. Za vse to smo mu iskreno hvaležni.

JOŽE JURANČIČ

Justina Trobina

V 75. letu starosti se je 29. novembra izteklo življenje znane in spoštovane prosvetne delavke, zborovodje in koncertne pevke prof. glazbe Justine Trobina iz Šoštanj.

Pokojnica se je rodila 19. 6. 1906 in po končanem učiteljskem v Mariboru že septembra 1927 nastopila službo na dekliški osnovni šoli v Celju. Kot odlična pevka se je želela glasbeno izpopolniti, zato se je 1931 vpisala na polnični, zato se je 1931 vpisala na državni konservatorij v Ljubljani; leta 1936 ga je končala z odličnim uspehom. Istega leta se je zaposlila kot profesorica glazbe na učiteljski v Mariboru, kjer je poučevala do okupacije, ko je morala službo opustiti in prekiniti svoje uspešno pedagoško delo. Po osvoboditvi je bila profesorica glazbe na nižji gimnaziji in na glasbeni šoli v Šoštanju vse do upokojitve 1956. Zaradi pomankanja glasbenih pedagogov pa je poučevala na Glasbeni šoli Fran Korun Koželjski Velenje — oddelek Šoštanj vse do nekaj dni pred smrtjo, ko je morala v bolnišnico.

Že v predvojnem službovanju v Celju in Mariboru je uspešno vodila mladinske pevske zore in nastopala kot solistka in koncertna pevka na različnih prireditvah. Žal je tudi njej nemška okupacija nasilno preprečila nadaljnji umetniški razvoj in zavrla ustvarjalno moč, ki jo je razvijala svojim učencem, saj je že takrat marsikoga usmerila v čudoviti svet glasbene umetnosti.

Po osvoboditvi je z velikim veseljem začela vaditi pionirski

zbor na osnovni šoli, mladinskega na gimnaziji ter moški, mešani in ženski zbor Kajuh prosvetnega društva Svobode Šoštanj, ki ga je vodila dolgih 26 let. S svojimi zbori je nastopila na več kot sto koncertih po vsej Sloveniji in dosegla zavidljive uspehe; za to je dobila lepe ocene kritikov in številna odličja, od nekdanje občine Šoštanj pa kot prva kulturo prosvetna delavka tudi najvišje priznanje Kajuhovo nagrado.

Pred leti je prevzela tudi vodstvo na novo ustanovljenega mešanega zbora društva upokojencev Šoštanj. Kako zelo se je razdajala in ljubila svoje delo, potrjuje podatek, da je v zadnjih treh letih nastopila s tem zborom na 27. revijah, proslavah in koncertih v domačem Šoštanju in drugih krajih Slovenije. Svoj zadnji koncert je dirigirala še lanskega 20. julija vaščanom znane partizanske vasice Ravne nad Šoštanjem.

Njen pevski izraz je obsegal dela domačih in tujih skladateljev, narodne in partizanske pesmi, operne arije in umetne solistične skladbe. Na svojih številnih nastopih, tako z zbori pa tudi kot solistka, je z globokim občutkom in doživljajem posredovala delovnemu človeku pristno glasbeno lepoto polnih 55 let. Na njeni zadnji poti jo je spremljala velika množica ljudi, kar pet govornikov pa se ji je zahvalilo za njeno družbeno in kulturno prosvetno delovanje na področju glasbene umetnosti.

V. KOJC

OSNOVNA ŠOLA XV. SNOUB-BELOKRANJSKA V METLIKI

razpisuje za nedoločen čas prosto delo in naloge

— vodje šolske prehrane in učitelja gospodinjstva

Pogoji: končana ustrezna višja šola (PA)

Začetek dela: 26. 1. 1981 ali po dogovoru.

Prijave z življenjepisom sprejema komisija za delovna razmerja tukajšnje šole 8 dni po objavi razpisa.

Marica Dekleva

Na predvečer 29. novembra 1980 smo se na ljubljanskih Žalah zadnjikrat poslovili od zavedne in zveste revolucionarno angažirane družbeno-politične, strokovne in znanstvene delavke Marice Dekleva-Modic, upokojene profesorice pedagogike na Filozofski fakulteti v Ljubljani, ki je vse svoje poklicno življenje posvetila vzgoji mladih rodov v duhu revolucionarnih tradicij preteklosti samoupravne socialistične sedanjosti in njene vizije v prihodnosti.

Kot že tolikokrat poprej smo se zbrali okrog nje mnogi njeni sodelavci, prijatelji, sodelavci in nekdanji učenci. Žal ne več zato, da bi prisluhnili njenim iz bogatega znanja in velikih življenjskih izkušenj izviračim treznim mislim in spodbudnim besedam. Prihiti smo z žalosnim namenom, da ji ob njenem neizprosno vračanju v naravni krog rojstva, življenja in smrti spregovorimo nekaj besed v spomin, ki nje niso več dosegle, zato pa so toliko bolj občutno odmevale v nas samih in ostrile naše predstave in misli na mnoge človeške in strokovne vrline pokojnice. Za njeno zunanjo vehementnostjo, s katero je ob velikem spoštovanju sobesednika tako vztrajno, kritično in demokratično utemeljevala pridobitve socialistične revolucije, branila svoj prav in se bojevala za humannejše medčloveške odnose, so se skrivale nažna in občutljiva duša, plemenita človeška toplina in skrb za človeka ter njegove še tako drobne vsakodnevne tegobe. Kolikim je v težkih življenjskih trenutkih pametno svetovala, jih prepričljivo spodbujala in materinsko tolažila! Tako jo je izoblikovalo njeno trdo otroštvo, ki se je začelo l. 1916 v Trstu, sredi najhujše vojne in tedaj, ko je morala družina pobegniti pred italijansko okupacijo; njeno napredno delovanje v levičarskem študentskem gibanju, ko je na ljubljanski univerzi študirala pedagogiko in filozofijo in se po diplomirani kot »sovražni element« ni mogla zaposliti in še posebej njeno aktivno sodelovanje v NOB, saj se je kot obveščevalka in funkcionarka OF vključila

vanj že leta 1941 in bila zaradi tega tudi dvakrat zaprta. Po vojni jo najdemo med vidnimi slovenskimi prosvetno šolskimi politikami in strokovnjaki in v vodstvu različnih prosvetnih organov in šolskih ustanov. Omenimo le, da je bila med najdejavnějšími pobudniki osnovnošolske reforme l. 1958, dolgoletna ravnateljica ljubljanskega učiteljskega, pozneje pa uspešna univerzitetna pedagoška in znanstvena delavka. S tem njenim zadnjim delovnim področjem je še zlasti povezana njena dolgoletna bogata znanstvena, strokovna, publicistična in organizacijska dejavnost posvečena sprva predvsem vprašanju enotnosti in marksistične idejne usmerjenosti šolstva, pozneje pa sta jo vedno bolj vznemirjali etika in teorija moralne vzgoje. O tem je veliko pisala v skoraj vse jugoslovanske pedagoške revije in se uvrstila med naše najvidnejše strokovnjake. Njena teorija moralne vzgoje, uvrščena v visokošolski učbenik »Pedagogika«, je zdaj temeljni študijski vir na vseh jugoslovanskih univerzah. Njeni dijaki in študenti se je spominjajo kot kritične, marksistično angažirane, široko razgledane predavateljice in kot demokratične mentorice njihovega samostojnega študijskega dela. Tako jo imamo v spominu tudi mnogi njeni sodelavci v šolsko prosvetnih upravnih in samoupravnih organih, Zavodu SRS za šolstvo, Pedagoškem inštitutu in še marsikje drugod, saj skoraj ni bilo vidnejše pedagoške manifestacije, na kateri ne bi sodelovala s svojimi tehnimi prispevki tudi naša Marica. Še dolgo jo bomo pogrešali, zlasti v Zvezi pedagoških delavcev Slovenije, katere častni član je bila, in v uredništvu Sodobne pedagogike, ki jo je dolga leta urejala kot odgovorna urednica. In prav te njene zasluge, njeno delo ter njene vidne človeške in strokovne znanstvene vrline so tisto, kar premaguje njeno smrt. To jo še naprej ohranja med nami in ustvarja trajno vez med njeno preteklostjo, našo sedanjostjo in prihodnostjo.

FRANCE STRMČNIK

PREJELI SMO

Več pozornosti pri obravnavi naše preteklosti

Pred nedavnim mi je profesorica zgodovine v naši šoli predložila Krajevni leksikon Slovenije, III. knjigo, Svet med Savinjskimi Alpami in Sotlo, ki ga je s sodelovanjem Franceta Planine pripravil in uredil Roman Savnik.

Leksikon opisuje na 309. in 310. strani tudi Vitanje, njegovo zgodovino in razvoj. Na 310. strani je tudi zapis o Vitanju med okupacijo in sodelovanju prebivalcev tega kraja v narodnoosvobodilni vojni. Takole je zapisano: »Jeseni 1941 so Nemci izselili mnogo družin. Sredi tega leta so partizani dvakrat vdrli v trg ter odnesli s seboj živila, obleko in druge potrebščine. Malo nato so Nemci odredili mobilizacijo, a vsi naši fantje so odšli v partizane. Zanje je skrbel zlasti tukajšnji zdravnik Stanko Silan, ki je borcev tudi že prej pošiljal hrano in sanitetne potrebščine. Dne 14. februarja 1944 so Nemci ustrelili 10 talcev, na kar opozarja spomenik na dotičnem mestu. Dne 11. julija 1944 je izvršila napad Tomsčičeva brigada in zaplenila mnogo materiala. Požgani sta bili dve domačiji.«

Odkrito povedano, da sem se zgrozil, ko sem v tako reprezentativni knjigi prebral ta zapis, ki je, blago rečeno, površen, neresničen, stilno in slovnično pa zelo slab.

Poiskal sem, kaj je zapisano o tem v kroniki naše šole. V zvezku, pisanim takoj po osvoboditvi, sem našel s pisalnim strojem napisano prilogo, v kateri je o tej dobi napisano tole: »10. 4. 1941 ob 22.30 je fašistični okupator

zasedel območje Vitanja. Že 14. 4. 1941 so Nemci začeli zapirati zavedne domačine. Kitec Jožef je v priporu umrl, Pintar Jožef pa je bil ustreljen. Oktobra 1943. leta je prišla v bližino Vitanja četa partizanov. To četo je vodil Hrovat Jože, domačin iz vasi Sp. Dolič. Prebivalci Vitanja, so podpirali NOB, prispevali materialno zbiranjem obleke in obutve ter sanitetnega materiala. Pri tem je posebno pomagal tov. dr. Silan Stanko.

14. 2. 1944 je okupator pripehljal v Vitanje 10 talcev in jih na osovestu Fijavž Jerneja, ki je ob cesti Vitanje—Sp. Dolič, ustrelil. Ta dan je ostal spominski dan — krajevni praznik Vitanja.

Takoj po ustrelitvi je bil prehod 14. divizije preko Vitanja v Dolič in na Graško goro. Med tem časom so bile ogorčene borbe na Paki pri Vitanju, kjer je padlo sedem partizanov. Padli borci so pokopani na vitanjskem pokopališču. Julija 1944 so Nemci, po neuspelem napadu na Pohorju povečali teror. Nekaj časa za tem so partizani rekvirirali imetje Nemcem in nemčurjem v Vitanju. Marca 1945 so Nemci po vrnitvi s Pohorja začeli dve kmrtitvi v Vitanju. 2. 5. 1945 je Šerčerjeva brigada napadla policijsko postojanko v Vitanju, ter jo 3. 5. 1945 tudi likvidirala. Istega dne se je okupator umaknil iz Vitanja.

Če le bežno primerjamo ta zapisa, lahko ugotovimo, da je zapis v šolski kroniki, čeprav nepopoln, veliko bolj konkreten in dokumentiran. Za vsakega ki kolikor toliko pozna razvoj narod-

Drago Vončina

Dne 25. decembra 1980 je po težki bolezni umrl v Ljubljani eden nekdanjih partizanskih okrožnih šolskih nadzornikov in dolgoletni pedagoški svetovalec Drago Vončina. Drago se je rodil 3. novembra 1900 v Jeličnem vrhu (danes Gore) nad Idrijo. Po končani osnovni šoli je 1920 maturiral na idrijski realki, nato študiral romanistiko na ljubljanski filozofski fakulteti in 1924. absolviral. Zaradi bolehnosti se je zaposlil kot učiteljski pripravnik na Kočevskem (Loški potok, Papeži) in v Mirni peči. Po opravljenem učiteljskem strokovnem izpitu (1926) je bil deset let šolski upravitelj (1928—1938) v Dolenji vasi pri Ribnici, kjer je zaslovel kot živinorejec, sadjar in vrtnar. Nato je bil Vončina do 1943. okrajni šolski nadzornik v Črnomlju, kjer se je po kapitulaciji Italije vključil v NOV in POS, poučeval v oficirski šoli in bil njen intendant. Dne 10. 3. 1944 ga je imenoval Odsek za šolstvo pri predsedstvu SNOS za šolskega nadzornika osvobodjenega novomeškega okrožja, kjer je organiziral in vodil partizanske osnovne šole, poučeval metodiko v dveh pedagoških tečajih v Doličah (1944) in skrbel za prehrano. Ko je bil po osvoboditvi Drago okrožni šolski nadzornik v Novem mestu (1945—1946), je obnavljal tamkajšnje šolstvo in poučeval metodiko v pedagoškem tečaju v Šmihelu pri Novem mestu. Kasneje (1948) je vodil tudi pedagoški tečaj na Koroški Beli in poučeval metodiko. Od 1946—1954 je bil Vončina pedagoški svetovalec za Ljubljano-okolico in od 1955 do upokojitve (1961) za Ljubljano-mesto. Potem je še štiri leta delal na zavodih za prosvetno-pedagoško službo Logatec in Ljubljana-Vič.

Vončina je bil zdravo ambiciozen, skromen, požrtvovalen, ljubezniv, in resnično dober tovariš ter bo gotovo dolgo ostal v spominu svojih učencev, učiteljev in prijateljev. Še prav posebno bo živ v Beli krajini in na Idrijskem, kjer je bil na obe pokrajini zelo navezan.

I. ANDOLJŠEK

Kot pedagoški svetovalec za osnovne in nekdanje vajske šole je delal Drago celih 27 let in tako pripomogel k rojevanju partizanske osnovne šole na slovenskem osvobodjenem ozemlju v Beli krajini, po osvoboditvi pa je sodeloval pri obnovi našega šolstva in zlasti pri reformi osmetne osnovne šole ter spodbujal učitelstvo k boljšemu vzgojno-izobraževalnemu delu. Pedagoško in družbeno-politično delo je vestno in s pridom opravljal, ker se je sam veliko izobraževal iz dela in ob delu tudi po tuji, zlasti didaktični literaturi; obvladal je namreč nemščino, italijanščino in francoščino.

Pokojnik je bil eden izmed tipičnih naših šolnikov starejšega rodu, ki se ni usposabljal v tedanjih razmerah za znanstvenoraziskovalno delo, ampak za doberga praktika. Predvsem praktikom so bila namenjena tudi nekatera obsežnejša Vončinova dela; Domoznanska učna snov Bele krajine (Čnomelj, 1941); Domoznanska učna snov za šole v občinah Borovnica, Dobrova, Logatec (Lj., 1959); Praktična navodila za šolske upravitelje (Lj., 1952); Šolski upravitelj (Lj., 1958). Zadnja leta se je posvečal Drago zgodovini šolstva med NOB in napisal Kroniko šolstva med NOB v Beli krajini (Lj., 1978), sodeloval pa je tudi pri obsežnejšem zborniku o NOB, ki ga je izdala Zveza borcev Ljubljana-Vič.

Vončina je bil zdravo ambiciozen, skromen, požrtvovalen, ljubezniv, in resnično dober tovariš ter bo gotovo dolgo ostal v spominu svojih učencev, učiteljev in prijateljev. Še prav posebno bo živ v Beli krajini in na Idrijskem, kjer je bil na obe pokrajini zelo navezan.

I. ANDOLJŠEK

narja. Prepričani so bili o verodostojnosti in resničnosti vsebine. Kdo pa je odgovoren za vsebino?

Takšno površno in nenačrtno pisanje postavlja pod vprašaj celotno zgodovinsko tisto dobo. Tisti, ki jim ta čas ni tako pri srcu, poskušajo na temelju ene tako očitne nepravilnosti omalovaževati in razvrednotiti celotno naše zgodovinsko pisanje o NOB.

In naprej: iz Krajevnega leksikona Slovenije jemljejo podatke razni pisci tudi za druge publikacije. In če so v njem neresnični podatki, so tudi druge publikacije take, da širijo neresnico.

Menim, da zasluži tak odnos do zgodovine narodnoosvobodilnega boja ostro kritiko. Ob tem se morajo zamisliti predvsem tisti, ki to zgodovino preučujejo in jo dobro poznajo. Ti bi morali sodelovati pri sestavljanju vsebine iz tega obdobja za tako pomembno knjigo, kot je Krajevni leksikon Slovenije. Prav bi bilo, da bi vse šole pregledale sestavke, ki govorijo o NOB njihovih krajev v tem leksikonu. Če bi ugotovili še več površnosti in nepravilnosti, bi morali leksikon popraviti.

Dokler smo udeleženci narodnoosvobodilnega boja še živi in dokler nas spomin še ni zapustil, moramo skrbeti za natančno in resnično pisanje o tej slavni dobi. Neresničnost in nepravilne odlomke pa moramo odstraniti. Kako bomo to storili v Krajev-nem leksikonu Slovenije, pa naj povedo tudi avtorji.

FRANJO MAROŠEK

pobude odmevi

V delovnem zvezku za spoznavanje narave in družbe, namenjenem učencem 3. razreda osnovne šole, je na 76. strani slika gimnastične vaje v sedečem položaju, ki jo strokovnjaki odsvetujejo odrasčajočim otrokom. Lahko bi dejali, da je vaja bolj škodljiva kot koristna, saj ni v skladu s pravili, ki veljajo za oblikovanje pravilne telesne drže. Takšnih gimnastičnih vaj je še več in učenci — predvsem nižjih razredov osnovne šole — jih pogosto delajo pri urah telesne vzgoje. Problem je v ustrezni strokovni literaturi dovolj obdelan, vendar pa ta literatura učiteljem razrednega pouka ni toliko dostopna, da bi se lahko ravnali po njej. Zato ne bo odveč, če posvetimo temu vprašanju nekaj besed.

Sistematični zdravniški pregledi učencev osnovne šole kažejo veliko psihosomatičnih sprememb, ki bi jih z rednimi in smotrnimi preventivnimi ukrepi lahko preprečili. Med temi spremembami so po podatkih različnih zdravstvenih domov na prvem mestu slabosti telesne drže. Podatki govore, da ima 60—80 % otrok takšne ali drugačne slabosti telesne drže. Kronološka primerjava podatkov tudi kaže, da število teh primerov raste, kar je mogoče pojasniti — zlasti v urbanih okoljih — s spremembami v načinu življenja (premalo gibanja, preveč sedenja). Med različnimi vrstami slabosti telesne drže zavzemajo vidno mesto nepravilnosti v zakrivljenosti hrbtenice v sagitalni ravnini (v smeri naprej-nazaj). Gre predvsem za tri oblike nepravilnosti: za povečano krivino v prsnem delu, za povečano krivino v ledvenem delu in za kombinacijo obeh nepravilnosti. Za nastanek teh nepravilnosti krivijo strokovnjaki predvsem dolgotrajno sedenje. Otrok v nižjih razredih osnovne šole presedi povprečno 6 ur dnevno, kar znese v štirih letih 7.200 ur. To pomeni, da presedi otrok v štirih letih nekaj manj kot eno leto(!).

OBTOŽENO SEDENJE

Ko sedimo, imamo ponavadi glavo sklonjeno naprej, lahti so naslonjene na klop, prsna krivina hrbtenice pa je povečana (sl. 1). Pri tej drži so pripojeni dolgi hrbtni mišic oddaljeni (mišičevje je podaljšano), pripoji mišic in vezi na prednji strani ramenskega obroča (prsne mišice, vezi ramenskega sklepa) pa se približajo. Čim bolj je drža pasivna in malomarna, tem bolj je poudarjeno opisano stanje. Tudi prenižen položaj klopi pripomore k takšni drži. Pri dolgotraj-

nem sedenju (7.200 ur v štirih letih) brez ustreznih korektivnih učinkov lahko hrbtne mišice zaradi stalnega raztezanja izgubijo svojo notranjo napetost (tonus) in se podaljšajo, hkrati pa se lahko trajno približajo pripoji mišičevja in vezi na prednji strani ramenskega obroča. Posledica tega je povečana krivina hrbtenice v prsnem delu, ki lahko sčasoma povzroči tudi spremembe na kostnem tkivu hrbteničnih vretenc.

POTREBNA JE SMOTNA IZBIRA VAJ

Šolska telesna vzgoja naj bi, med drugim, tudi preprečevala in odstranjevala negativni vpliv dolgotrajnega sedenja na otrokov gibalni ustroj. Med številnimi sredstvi, ki lahko koristno učinkujejo, so tudi gimnastične vaje. Iz opisanega vpliva dolgotrajnega sedenja na gornji del hrbtenice je mogoče povzeti, kakšne morajo biti gimnastične vaje, če z njimi želimo vplivati na pravilno pokončno držo. Gibi, ki učinkujejo na mišično in vezivno tkivo, ne smejo biti podobni sedenju. Vaje ne smejo raztezati hrbtnih mišic in približevati pripojev mišic in vezi na prednji strani ramenskega obroča. Prav to pa se dogaja pri dveh gimna-

stičnih vajah, ki jih delajo otroci skoraj pri vsaki vadbeni uri. To sta vaji:

— zib v globoki predklon (sl. 2) in

— zib v predklon v sedečem položaju (sl. 3).

Obe vaji povečujeta gibljivost v kolčnem sklepu in raztezata dolge hrbtne mišice. Vaja torej lahko samo še pospešuje učinek dolgotrajnega sedenja. Otroci tudi nimajo potrebe po večanju gibljivosti v kolčnem sklepu, saj so že po naravi izredno gibljivi. Ne nazadnje je gibljivost v kolčnem obroču v smeri naprej zelo pogosta pri številnih vsakodnevnih opravilih, gibih in držah (sedenje, počep, hoja itn.). Vaji torej nista koristni. Lahko rečemo, da telesni drži celo škoduje, saj se pri njej dolge hrbtne mišice še bolj raztezajo kot pri malomarnem sedenju z upog-njenim hrbtom. Obe vaji bi morali črtati iz vadbenega programa učencev nižjih razredov osnovne šole. V izjemnih primerih (kratke hrbtne mišice v ledvenem delu pri povečani ledveni krivini hrbtenice) ju lahko predpiše zdravnik-ortoped.

Pri urah telesne vzgoje morajo delati otroci vaje, ki krepijo dolge hrbtne mišice predvsem v gornjem delu trupa. Koristno je tudi raztezanje mišic in vezi na prednji strani ramenskega obroča.

Takšne vaje so:

— zib v predklonu (do vodoravnega položaja trupa) z ravnim hrbtom, lahti v odročanju ali dlani na tilniku z nazaj potisnjenimi komolci (sl. 4);

— dvigovanje trupa iz ležanja na trebuhu ali iz kleka (brez zaklanjanja v ledvenem delu hrbtenice), lahti v odročanju ali dlani na tilniku z nazaj potisnjenimi komolci (sl. 5);

— zibi nazaj z lahtmi v odročanju gor, dlani obrnjene navzgor (sl. 6).

Nobena vadbena ura ne bi smela biti brez navedenih vaj, pa tudi nekajkratna ponovitev ne more imeti zelenega učinka. Samo veliko ponovitev se lahko uspešno upira 7.200 uram sedenja. Učence je treba spodbujati, da vadijo tudi doma.

NE SAMO GIMNASTIČNE VAJE

Niso samo gimnastične vaje tiste, ki se lahko uspešno upirajo posledicam dolgotrajnega sedenja. Sedenja je le preveč in potrebni so še drugi ukrepi. Predvsem je potrebno dovolj raznovrstnega gibanja, doma in v šoli. Ure šolske telesne vzgoje bi morale biti bogate po vsebini, po intenzivnosti pa bolj učinkovite. Če nimamo telovadnice, je treba na prosto. Predvsem pa se ne bi smelo dogajati, da ure redne te-

lesne vzgoje (ki so na urniku zamenjuje pouk matematike slovenskega jezika in spoznavanje narave in družbe. Nema lo krat se tudi zgodi, da so učenci z nemir v razredu kaznovani tako da tisti dan nimajo telesne vzgoje, ki je na urniku. Otrokom torej ogrozimo njihov telesni razvoj, ki je pogoj za njihov uspešno intelektualno, čustveno in vedenjsko dozorevanje. Vsak nadaljnji komentar o takšnih primerih je na tem mestu odveč.

Pomemben dejavnik pri oblikovanju pravilne pokončne drže je tudi navajenost otrok na malomarno držo. Če otroka nihče ne opozarja, naj se drži zravna no, mu malomarna, sključena drža preide v navado in se počuti neudobno, če se mora držati zravnano. Otroka bi morali ne prestopno opozarjati (doma in šoli) na pokončno zravnanost drže; tako da bi mu prešla v navado pravilna drža. Zato moral učitelj tudi v učilnici ne neho opozarjati učence na pravilno pokončno sedenje z zravnanim trupom in nazaj potisnjenimi rameni. Nekaj besed o telesni drži bi kazalo posvetiti tudi staršem na roditeljskih sestankih. Le od skupnih prizadevanj učitelja in staršev si lahko obetamo najboljši učinek telesne zdravstvene vzgoje.

SILVO KRISTAN

Obvestilo naročnikom

Letos so se tiskarski stroški zaradi višjih cen papirja in storitev povečali za več kot tretjino, dotacije ustanoviteljev, s katerimi krijemo del razlike med ekonomsko in prodajno ceno časopisa, pa še zdaleč ne sledijo rasti cen. Čeprav skušamo z drugimi viri dohodka (objave, razpisi ipd.) in z varčevanjem zmanjšati primanjkljaj, tega ne zmoremo več brez ustreznega zvišanja naročnine.

Zato bo z novim letom naročnina na Prosvetnega delavca:

- za posameznike 200 dinarjev
- za vzgojno-izobraževalne in druge organizacije ter skupnosti 350 dinarjev.

Cena posameznega izvoda bo pri običajnem obsegu časopisa 10 dinarjev. Študentje bodo imeli pri skupinskih naročilih popust. Prosim naročnike, da z razumevanjem sprejmejo te spremembe. Uredništvo in uprava

zaščita obramba

REPUBLIŠKI SEKRETARIAT ZA LJUDSKO OBRAMBO SR SLOVENIJE RAZPISUJE

natečaj

Za dodelitev štipendij učencem srednjih šol v šolskem letu 1980/81

za dodelitev štipendij učencem srednjih šol v šolskem letu 1980/81

Učencem štiriletnih srednjih šol, ki bodo po končani srednji šoli šolanje nadaljevali na vojaški akademiji, in sicer:

- za vojaško akademijo rodov kopenske vojske in intendantske službe — učencem gimnazij in tehniških šol (smer: strojniška, elektro, prometna, gradbena, kemijska in geodetska);
- za tehniško vojaško akademijo kopenske vojske — učencem gimnazij in tehniških šol (smer: strojniško-elektro in kemijsko-tehnološka);
- za letalsko tehniško vojaško akademijo — učencem gimnazij in tehniških šol (smer: strojniška in elektro);
- za mornariško vojaško akademijo učencem gimnazij in tehniških šol (smer: strojniška in elektro).

POGOJI NATEČAJA

Prijavijo se lahko fantje, učenci vseh letnikov navedenih srednjih šol. Izpolnjevati pa morajo še naslednje pogoje:

- da so državljani SFRJ slovenske narodnosti;
- da so zdravi in sposobni, kar bo ugotovila pristojna vojaška zdravniška komisija;
- da niso sodno kaznovani in da proti njim ni uveden kazenski postopek;
- da imajo priporočilo občinskega upravnega organa za ljudsko obrambo o izpolnjevanju moralnopolitičnih pogojev za službovanje v Jugoslovanski armadi;
- da učenci prvega razreda niso starejši od 16 let, učenci ostalih razredov pa smejo biti starejši za toliko let, kolikor razredov so že opravili;
- da so prejšnji razred zaključili z najmanj dobrim uspehom, iz matematike, fizike in kemije pa morajo imeti najmanj oceno dobro;
- da nimajo pogodbene obveznosti iz naslova štipendiranja pri drugi pravni osebi.

NAČIN PRIJAVE

Prošnjo za štipendijo, kolkovano s 4 din upravne takse, je treba vložiti pri občinskem upravnem organu za ljudsko obrambo. Napisana mora biti na predpisanem obrazcu, ki ga dobite pri navedenem organu.

Prošnji je treba priložiti:

- overjen prepis izpiska iz rojstne matične knjige;
- potrdilo šole o vpisu v razred šole v šolskem letu 1980-81;
- overjen prepis spričevala zaključenega razreda srednje šole; učenci prvega razreda pa overjen prepis spričevala o končanem osmem razredu osnovne šole.

ŠTIPENDIJE, NADOMESTILA IN NAGRADE

Učencem, ki bodo sprejeti za vojaške štipendiste pripada štipendija:

- učencem I. razreda 1.220 dinarjev mesečno
- učencem II. razreda 1.320 dinarjev mesečno

- učencem III. razreda 1.540 dinarjev mesečno
- učencem IV. razreda 1.760 dinarjev mesečno

b) Vojaškim štipendistom pripada med šolanjem na srednjih šolah denarno nadomestilo za nabavo šolskih potrebščin v višini ene mesečne štipendije za vpisani šolski razred.

c) Učenci, ki končajo šolsko leto z odličnim uspehom, prejmejo nagrado v znesku 1000 dinarjev, učenci s prav dobrim uspehom pa v znesku 500 dinarjev.

d) Med opravljanjem praktičnega dela in počitniške prakse pripada vojaškemu štipendistu poleg redne štipendije tudi povračilo v znesku 50,00 dinarjev dnevno.

Vojaškemu štipendistu, ki opravlja praktično delo in počitniško prakso zunaj kraja šolanja, če zapusti zaradi tega stalno prebivališče, se znesek plačila iz prvega odstavka tega člena poveča za 130,00 din dnevno.

d) Vojaškemu štipendistu pripada povračilo dejanskih stroškov za prevoz, prehrano in nastanitev za ekskurzije v domovini, ki jih organizira šola, če ekskurzije prispevajo k njegovemu strokovnemu uspehu sabljanju in če bi moral stroške kriti vojaški štipendist.

e) Zdravstveno varstvo. Štipendija teče od začetka šolskega leta 1980/81 in pripada za vse 12 mesecev v letu.

Medsebojne obveznosti štipenditorja in štipendista so določene s pismeno pogodbo. Ta pogodba med drugim štipendista zavezuje tudi, da se bo po končani srednji šoli vpisal na eno od vojaških akademij, po opravljenem študiju na akademiji pa v JLA služboval toliko časa, kot je dobival štipendijo, toda ne manj kot tri leta, in dvakrat toliko časa, kot se je šolal na akademiji.

Natečaj velja vse šolsko leto.

Štipendiste bo izbrala komisija. O rešitvi prošnje bodo kandidati pisno obveščeni.

Podrobnejša pojasnila o pogojih, načinu prijave, pravicah in obveznostih štipendistov lahko dobite pri občinskem upravnem organu za ljudsko obrambo.

Kako je bilo

na prvem srečanju pionirjev varčevalcev
Jugoslavije

Stanika je prebrala svoj referat, poročilo o tem, kako varčujejo in kako so organizirani slovenski pionirji – varčevalci, kako s tem pomagajo sebi in skupnosti – našemu gospodarstvu, torej družbi v njenih prizadevanjih, da bi prebrodila težko obdobje stabilizacije.

Stanika je izpolnila svojo dolžnost, na katero je zelo ponosna. Vrnila pa se je s čudovitimi vtisi in zlepa ne bo pozabila tega potovanja, doživljanja, lepote krajev in dobrih ljudi, med katere je prišla. Bila je zelo lepo sprejeta.

V kratkem času, ki ga je Stanika preživela v bratski republiki, je videla veliko lepega: spomenike NOB, nekatera podjetja in njihovo proizvodnjo, razne kulturne spomenike in arhitekturne zanimivosti, rudnik soli in še marsikaj. Hrani pa tudi zelo lepe spomine na bivanje v domu učenke Merime Omerašević, ki jo je že ob prihodu povedla domov, jo predstavila svoji družini in ji nudila pri njih prijetno bivanje, prijazno, in nadvse gostoljubno! Seveda sta z Merimo takoj postali dobri prijateljici in prepričani smo lahko, da si bosta pridno dopisovali.

Ni dvoma, da je srečanje lepo uspelo. Stanika pa v svojem poročilu piše, da je bilo potovanje lepo in zanimivo, zanj še posebno zato, ker je spoznala, kako ljudje tamkaj živijo in delajo, kakšne običaje in navade imajo njeni vrstniki.

To pa je gotovo izpolnjeno poslanstvo takih srečanj, ko se mladi z istimi cilji srečujejo na ravni federacije, izmenjajo svoje poglede na življenje in sklenejo najlepše prijateljstvo.

Zato lahko rečemo, da je bilo prvo srečanje vseh pionirjev varčevalcev naše domovine uspešno!

O tem srečanju, ki je potekalo pod geslom »Vloga pionirjev v družbenem varčevanju in stabilizaciji«, nam je poročala Stanika Jakopina, učenka 7. razreda OŠ Podčetrtek.

Njenega obširnega pisma ne moremo v celoti objaviti, saj je Stanika na več straneh napisala pravcati potpis z vsemi nadrobnostmi in bomo zaradi tega pač njene vtise strnili v naslednji zapis.

Stanika je potovala kot delegatka s svojimi vrstniki in mentorji v Bosno in Hercegovino, natančneje v Tuzlo, kjer je potekalo nekajdnevno srečanje. Višek tega srečanja je bil prav gotovo dan 31. oktobra, ko so se zbrali vsi delegati in mentorji. Tudi

Moj najdaljši skok

»Predvsem je pomembno, da si že takoj na začetku pridobite zaupanje mladih; postati morate tako rekoč njihovi vzorniki,« so nam naročali naši šolski predstojniki, ko smo odhajali delu učenost v razne kraje domovine.

To naročilo mi je najbolj rojilo po glavi, ko sem prvič stal pred učenci v suhokranjski šoli na Prevolah pri Hinju.

Da bi prejel zadrego, ki se je precej očitno kazala na obeh straneh, sem začel pogovor: »Kaj pa najrajši delate, ko ste prosti?«

»Igramo nogomet,« so pojasnili najbolj pogumni fantje iz osmega razreda. »Me se gremo pa gnilo jajce,« so dodala dekleta. Prvi odgovori niso dajali najugodnejšega izhodišča za mojo pedagoško strategijo, zato sem vrtal dalje, kajti takoj za šolo je bilo nogometno igrišče, pa bi se moje »spodobnosti« prehitro izkazale, »gnilo jajce« je bilo pa še manj primerno za moje načrte. »Kaj pa pozimi,« sem previdno usmerjal pogovor. »Snučimo se in sanjamo, če je sneg,« so odvrnili, zdaj že kar številni glasovi. »Mi pa skačemo,« so dodali fantje iz osmega razreda.

Tiste čase, bilo je pred kakima dvema desetletjema, je bil skakalni šport zelo popularen, kaj bi tudi ne bil, saj je Janez Slibar tedaj dosegel svetovni rekord. Recknagel in njegovi vrstniki pa so tako lepo letali v Planici, da nam je kar sapa zastajala. Takoj sem začutil, da sem speljal pogovor na pravo pot in da je tole ugodna prilika za uspešen začetek moje šolske kariere.

»Skakanje, to pa je nekaj,« sem nadaljeval pomenek z nekoliko zvišanim glasom. »Pri tem športu se človek res lahko izkaže, če je kaj junaka. Kar zadeva mene, sem prav tu dosegel največ, vendar se mi zdi, da pri vas nimam prave konkurence, pa tudi primere skakalnice najbrž nimate.«

»Oooooo!« so zategnili, zdaj že v mešanem zboru. »Skakalnica se bo že našla, vaša mojstrovina pa nam lahko pokažete tudi brez konkurence.« »No ja,« sem rekel, tokrat malo tiše in z manj slovesnim izrazom na obrazu, »bom že pokazal, če se mi bo ponudila kaka priložnost pozimi.« Resnici na ljubo moram povedati, da sem v osnovnošolskih letih res skakal na smučeh, skoki pa so bili dolgi le kakih pet metrov. Skakali smo v posebnem slogu, tako da smo z odskočne mize prileteli na raven teren; to je dajalo pri tej dolžini kar prijeten občutek, daljših skokov pa ta tehnika ni dopuščala.

Zdelo se mi je, da se mi je start posrečil in da sem dosegel svoj namen, kajti v prihodnjih dneh sem moral še večkrat pripovedovati o svojih skakalnih doživetjih in vsakokrat so me poslušali z odprtimi usti. Malo me je sicer skrbelo, kaj bo pozimi, če bi zares moral skakati, kot sem obljubil jeseni. »Pa saj je zima še daleč in otroci hitro pozabijo, kar slišijo v šoli,« sem se tolažil.

Prvi meseci pouka so hitro minili in kot nalašč se je tisto leto začela zima zelo zgodaj; kar nekaj čez meter snega je naneslo po suhokranjskih gričih že sredi decembra. Na svoje jesenske »športne uspehe« sem že skoraj pozabil, ko se neko soboto proti koncu pouka dvigne Škufčev Silvester in mi sporoči: »V nedeljo popoldne se vidimo.« »Kako vidimo,« sem izdaval s težavo, in zla slutnja me je preletela po vsem telesu. »Ja, skakalnice smo našli za vas, pa nam boste pokazali kako skačete, saj smo se jeseni domenili.« »Polde, zdaj si pa v kaši,« me je spreletelo, toda za obupavanje ni bilo časa. Hitro sem se začel braniti: »Zelo rad bi vam izpolnil obljubo, vendar letos še nisem v pravi formi pa tudi smuča še nimam pripravljenih.« »Smuči so kar okej, saj smo jih že včeraj videli na hodniku, za to, da izboljšate formo, pa vam pustimo nekaj poskusnih skokov.« Ko sem spoznal, da je moja obramba ponosno razredom pa tudi ni kazalo izgubiti vsega ugleda, ki sem si ga pridobil jeseni, sem se končno vdal v usodo. »Kje se pa dobimo?« »V Hinjah, blizu gasilskega doma,« so še povedali in že je bil razred prazen.

»Prišel je čas boja z velikonom,« je zapisal Levstik, ko je se-

stavljaj svojega Martina Krpana, zame bi se pa reklo: »Prišel je čas boja s hinjsko velikanko.« Čeprav me je precej skrbelo, kako se bom izkazal kot »vrhunski« skakalec, sem bil vendarle radoveden, kaj so mi pripravili moji mladi prijatelji iz Hinja.

Na dogovorjenem mestu so me že čakali. Zdelo se mi je, da je udeležba precej večja kot v šoli.

»Ste vendarle prišli,« so me hrupno ogovarjali že na daleč. »Kar rečem, tudi drži,« sem se delal samozavestnega. »Kar hitro mi pokažite skakalnice,« da bomo prej začeli. Šli smo še malo naprej nad pobočje, ki se razteza pod cesto proti Selam in Lopati. »Vidiš, tamle je pa skakalnica,« so mi kazali in metali kepe na mesto, ker je bila, po njihovem mnenju, odskočna miza skakalnice. Sprva nisem mogel ugotoviti, kaj mi kažejo, ko pa sem se doblj razgledal, sem spoznal vso bridko resnico; sredi strmega pobočja je sneg prekril velik leskov grm in ga nagnil proti dolini tako, da je nastala nekakšna odskočna miza. Sneg na zaletišču in doskočišču je bil popolnoma nesteptan.

»Spustili se boste kar tule s ceste, bomo imeli boljši razgled,« je določil Hrastov France. Hotel sem še nekaj ugovarjati glede ne-pripravljenosti skakalnice, pa sem videl okrog sebe toliko radovednih in pričakujočih obrazov, da sem to misel takoj opustil in se začel pripravljati na prvi skok.

Debela snežna odeja pod skakalnico mi je vtila precej poguma, saj sem vedel, da bom ob padcu, tega sem zanesljivo pričakoval, priletel na nesteptano snežno blazino, ki bo odrešilo ublažila mojo ponovno vrnitev iz zračnih višav na zemeljsko površino. Naglo sem potisnil kapo čez ušesa, se še enkrat ozrl po gledalcih in že sem se v značilni upognjeni drži naglo približeval naravnemu pojavu, ki so mu otroci rekli skakalnica. Čeprav sem rezal svežo smučino po globokem snegu, je bila hitrost zaradi precejšnje strmine kar velika, da mi je žvižgalo mimo ušes. Na »odskočni mizi« sem še kar dobro ujel odziv in zaplaval v globino kot leteča verica iz Južne Ame-

rike. Zdelo se mi je, da letim neznanako dolgo. Nekako sredi pol leta sem zaradi strahu pred globino pričel kriliti z rokami, kot bi iskal zasilno zavoro in moj brezhbijski skok se je spremenil v mešanico enojnega aksla in dvojnega salta. Ne vem natanko, kateri del telesa se je prvi dotaknil tal, vem samo to, da je žvižganje okoli ušes nanaglooma prenehalo in da me je obdal nenavadno hladen mir. Prvo kar sem zaslišal, je bilo kričanje: »Tu mora biti, tu je največja jama.« Po glasu sem prepoznal Papežvega Tončka, ki se je prvi prikopal do mene. Prihiti so še drugi, odgrebli sneg, me za silo naravnali in postavili na noge. Merilci dolžine niso imeli težkega dela, saj se je v svežem snegu natanko poznalo, kje so se smuča odlepila od tal in kje je bil prvi dotik s snegom: najbrž je bil to najbolj natanko izmerjen skok v zgodovini skakalne športa. »Šestindvajset metrov,« so glasno poročali merilci. »Oooooo!« se je razleglo s ceste, kjer je bila največja skupina gledalcev. »Šestindvajset, vendar s padcem,« je glasno pripomnil resnicoljubni Blamikov Nace.

»Res, daleč ste skočili,« mi je priznal Silvester, ko mi je iztepal še zadnji sneg z ovratnika. Največji prispevek za osebno rehabilitacijo pa sem dobil od gruče zgoraj na cesti, od koder sem razločno slišal: »Mašina, saj bi bil res dober skakalec, če bi imel boljše pripravljeno skakalnico.«

»Za danes imate najbrž dovolj,« so menili mladi organizatorji prireditve. Hvaležno sem jim prikimal in začel iskati izgubljene smučarske pripomočke. S skupnimi močmi smo našli vse, kar je odletelo pri padcu, le moja kapa je za vedno ostala v dolini pod Hinjami. Morda so jo poleti med košnjo našli, vendar mene tedaj ni bilo več v teh krajih.

Od takrat se nisem več pojavljal na večjih skakalnicah, pravzaprav sem sploh prenehal skakati.

Moja nova zvrst zimskega športa so teki. V teh sem postal z leti pravi mojster, a kaj, ko v kraju, kjer živim, spet nimam prave konkurence...
LEOPOLD SEVER

NIŽJA STOPNJA

9. jan. Letni časi — glasbena
16. jan. Zima;

SREDNJA STOPNJA

13. jan. Pokrajinska središča Slovenije — Murska Sobota, Lendava
20. jan. Ljudska glasba neuvrčenih dežel IV

VIŠJA STOPNJA

15. jan. Jame na Slovenskem
22. jan. Potresi in protipotresna varnost

NENAVADNI POGOVORI

10. jan. Meje vzgojnih spodbud
16. jan. Odrasli tako, kako pa mi

ZA SREDNJE ŠOLE

12. jan. Znanost in ideologija
19. jan. Pogovor o religiji in znanosti
10. jan. Bosanska pesnica Nasiha Kapidžić Hadžić
17. jan. Dragan Kulidžan

OBVESTILO

Da bo dovolj krvi, tega nenadomestljivega zdravila, ki ga ne more izdelati nobena tovarna, vabi Rdeči križ Slovenije vse občane in delovne ljudi, da se v čim večjem številu udeležijo krvodajalske akcije. Prijave sprejema občinski odbor Rdečega križa, v delovnih organizacijah pa aktivisti RK, odgovoren za krvodajalstvo. Darujte kri dokler ste zdravi. Dajanje krvi je dokaz človečnosti in zato tudi eno izmed meril naše solidarnosti do sebe in drugih.

JANUAR 1981

KRANJ
LJUBLJANA-BEŽIGRAD
LJUBLJANA-CENTER
LJUBLJANA-MOSTE-POLJE
LJUBLJANA-ŠIŠKA
LJUBLJANA-VIČ-RUDNIK

12., 13., 14., 15., 16., 20., 21.
22., 30.
27.
29.
28.
23.

RDEČI KRIŽ SLOVENIJE

Ljubljanska banka

Združena banka, Ljubljana
n. sub. o.

200 let šolstva na Tržaškem

Predzadnjo nedeljo minulega koledarskega leta se je v tržaškem kulturnem domu izteklo proslavljanje 200-letnice šolstva na Tržaškem, šolstva, ki je odprlo vrata k splošnemu izobraževanju otrok tudi izrazito slovenskemu okolju, kakršno je tisti čas bil (in je še) Škedenj, tedaj ena večjih vasi v neposredni okolici mesta, zdaj pa naselja, ki ga je razraščajoče se mesto povsem obdalo z leve in desne.

Razumljivo je, da so imeli za to na sklepni slovesnosti 21. decembra 1980 »glavno besedo« prav Slovenci iz Škedenja: Osnovna šola Ivan Grbec Škedenj, istoimensko kulturno društvo in Škedenjski Dom Jakoba Ukmarja. Med prireditelji so bili še odsek za zgodovino pri Narodni študijski knjižnici, Zveza slovenskih kulturnih društev in Slovenska prosveta; v sporedu so sodelovali otroški zbor Glasbene matice in člani tržaškega gledališča. Pobudnik in glavni organizator proslave je bil Deželni sindikat slovenske šole, kar je za tržaške razmere vsekakor značilno. Sindikat ima tam funkcije, ki so za naše razmere nekoliko nenavadne.

Proslava je imela tri temeljne sestavine. Najprej je bila v predverju kulturnega doma odprta razstava učbenikov, ki so jih uporabljali v tržaških slovenskih šolah od srede prejšnjega pa do srede našega stoletja. Ob učbenikih je bilo tam še veliko drugih za razvoj šolstva na Tržaškem zanimivih dokumentov. Zatem so odprli razstavo likovnih del, ki so jih zbrali s posebnim razpisom. Zdeležili so se ga vrtci, osnovne in srednje šole. Najbolje so se odrezali vrtci v Miljah, v Barkovljah, Nabrežini in Mačkalah pa osnovni šoli Karel Širok in Karel Štrekelj, goriška nižja srednja šola Ivan Trinko,

tržaška nižja srednja šola Fran Erjavec ter licej France Prešeren Trst. Sledila je uprizoritev igre — kolaža Frančka Rudolfa Moji dedje, moji starši in jaz v šoli. Kolaž je bil oblikovan po spisih, ki so jih ob ustreznem natečaju Sindikata slovenske šole napisali dijaki treh slovenskih nižjih srednjih šol: Ivan Cankar Trst, Sv. Ciril in Metod Trst, Ivan Trinko Gorica. V tem delu je bil vsekakor najbolj opazen delež otroške folklorne skupine, ki deluje na škedenjski osnovni šoli.

Ves ta zadnji del je bil ubran bolj šaljivo, tu in tam nekoliko premalo dodelano. Vrednost proslave je zlasti v široko zasnovanih pripravljalnih dejavnostih, ki pa jih, kot je videti, niso vzele vse šole enako resno. Vsekakor je bilo prav to dvestoletnico ustrezno poudariti in proslaviti, saj je tedaj začela nastajati ob naši zahodni meji slovenska šolska mreža, ki se je v dveh stoletjih, kljub različnim in mnogim oviram razmeroma lepo razpredla; čeprav njeno oblikovanje — kot je bilo poudarjeno v uvodnem nagovoru — še ni dokončano. V prihodnosti jo bo treba razširiti, tako da bo pokrila vse ozemlje od Miljskega zaliva do Beneške Slovenije, Rezije in Kanalske doline. Cesarica Marija Terezija je s svojim dekretom pred 200 leti odločila, »naj vsak podložnik dobi v šolah pouk, primeren in potreben njegovemu stanu,« ker je slutila v tem napredek. S tem je naredila prvo potezo. Na potezi so zdaj italijanske oblasti, ki vse predolgo zavlačujejo z zakonom o globalni zaščiti slovenske narodne skupnosti. Za to se bijejo naši v Italiji že precej časa, a pravega napredka tudi po Osimu še ni videti.

R. O.

Školske novine praznujejo

S proslavo, ki je bila v Zagrebu 18. 12. 1980, so Školske novine, glasilo delavcev vzgoje, izobraževanja, znanosti in kulture SR Hrvaške, praznovala 30-letnico svojega delovanja.

Časopis Školske novine je začel izhajati, podobno kot Prosvetni delavec, v letih, ko sta oblikovanje nove šole in uvajanje delavskega samoupravljanja zahtevali večje ustvarjalno sodelovanje vseh prosvetnih delavcev. Glavna naloga, ki so jo tedaj dali prosvetnim glasilom, sta bila obveščanje in nenehno izpopolnjevanje vseh delavcev na področju vzgoje in izobraževanja, ki naj bi s svojimi izkušnjami in predlogi dejavno sodelovali pri uveljavljanju nove zasnove vzgoje in izobraževanja. Zveste tem ciljem Školske novine že tri desetletja uspešno opravljajo svojo družbeno vlogo in naloge. Nekaj časa so bile štirinajstdnišnje, po letu 1970 pa so postale tednik, ki je, kot so poudarili nekateri govorniki na proslavi, nepogrešljiv člen v sistemu obveščanja prosvetnih delavcev.

Školske novine prejmejo znatno denarno pomoč od interesnih skupnosti za vzgojo in izobraževanje in drugih skupnosti (za otroško varstvo, razisko-

valno delo ipd.), izdajajo pa tudi nekaj drugih publikacij. Temu primerna je tudi kadrovska zasedba, saj dela na primer v uredništvu šest novinarjev. Za razvoj časopisa je bilo odločilno tudi to, da so samoupravni, družbenopolitični in strokovni organi v republiki obravnavali Školske novine kot pomembno komunikativno sredstvo in jim zmeraj pripisovali veliko vlogo pri usposabljanju prosvetnih delavcev za uresničevanje reformnih nalog.

Taka vsestranska družbena podpora ter prizadevnost in zavzetost delovne skupnosti sta omogočili Školskim novinam nenehno napredovanje in velike uspehe, ki so jih na proslavi in v jubilejni številki glasila poudarili predstavniki družbenopolitičnih in strokovnih organov pa tudi samih vzgojnoizobraževalnih organizacij.

Ob jubileju si delavci Školskih novin, ki imajo med naročniki že vsakega tretjega prosvetnega delavca na Hrvaškem, želijo predvsem, da bi bila akcija, ki jo vodijo skupaj s sindikati uspešna: da bi vsak prosvetni delavec bral svoje glasilo in postal naročnik prosvetnega časopisa.

J. V.

Komisija za delovna razmerja

OSNOVNE ŠOLE HEROJA JANEZA HRIBARJA

61386 Stari trg pri Ložu

razpisuje za določen čas od 1. 2. do 31. 7. 1981 prosta dela in naloge

— učitelja razrednega pouka

Kandidati naj pošljejo prijavo na gornji naslov v 15-dneh po objavi razpisa.

Plastika je delo akademskega kiparja Antona Flega, ki pravkar razstavlja v galeriji Prešernove hiše v Kranju. Razstavo si lahko ogledate do 31. januarja.

POPRAVEK

V članku Kaj obetajo pedagogi bruci, objavljenem v 20. številki Prosvetnega delavca, popravljamo prvi stavek, ki se glasi pravilno takole: Na oddelku

pedagogike na Filozofski fakulteti v Ljubljani je letos vpisanih okoli sto trideset študentov, po večini deklet.

Časopis izdajata republiški odbor Sindikata delavcev vzgoje, izobraževanja in znanosti ter Izobraževalna skupnost Slovenije — Izhaja štirinajstdnišnje med šolskim letom.

Izdajateljski svet ČZP Prosvetni delavec: Metka Rečnik, predsednica, Jože Deberšek, Tea Dominko, Milanka Dragar, Leopold Kežar, Marjana Kunej, Marija Skalar, Janez Sušnik, Valerija Škerbec, Zdravko Terpin, Milica Tomše, Jože Valentinčič, Boštjan Zgonc.

Uredniški odbor Prosvetnega delavca: Geza Čahuk, predsednik, Breda Cajhen, Tea Dominko, Marjana Kunej, Rudi Lešnik, Veljko Troha, Jože Valentinčič, Dušan Zupanc.

Uredništvo: Jože Valentinčič, glavni urednik, Marjana Kunej, odgovorna urednica, Tea Dominko, tehnična urednica.

Naslov uredništva in uprave: Poljanski nasip 28, tel.: 315-585, poštni predal 21, Ljubljana 61104.

Rokopisov in fotografij ne vračamo. Letna naročnina znaša 200 din za posameznike, 350 din pa za organizacije združenega dela in delovne skupnosti. Cena izvoda 10 din. Študentje imajo pri skupinskih naročilih poseben popust. Številka tekočega računa: 50101-603-46509.

Tiska ČZP Ljudska pravica. YU ISSN 0033-1643

Po mnenju Republiškega komiteja za vzgojo in izobraževanje je časnik »Prosvetni delavec« prost temeljnega davka od prometa proizvodov (glej 7. točko 1. odstavka 36. člena zakona o obdavčenju proizvodov in storitev v prometu).

Delati za mlade in z mladimi

Druga programska konferenca Zveze prijateljev mladine Slovenije

Skrb za uspešno rast in vsestranski razvoj mladega rodu v mestu in na podeželju — to geslo označuje prizadevanja Zveze prijateljev mladine Slovenije. Zasledovala ga je vse preteklo obdobje in ga potrdila z izredno bogato dejavnostjo in praktičnimi dosežki. Naj omenimo le del te dejavnosti: Na področju predšolske vzgoje in varstva je dosegla, da so jasli in vrtec pod skupno streho, uspešno je uvedena mala šola; prizadevala si je za humanizacijo odnosov med spoloma, skrbela za letovanja in rekreacijo otrok, za njihovo varstvo pred nesrečami itn. Še bi lahko naštevali.

Programska konferenca v klubu delegatov tik pred novim letom je bila pregled dosedanjega dela, hkrati pa so na njej opredelili naloge Zveze prijateljev mladine Slovenije za prihodnje.

Iz bogate razprave, ki je sledila obravnavanim poročilom o delu, finančnem stanju in predlogu akcijskega načrta za prihodnje petletno obdobje, povzemamo temeljne misli: Na dosedanjih, s trdom doseženih uspehih, mora zveza še nadalje poglobljati svoje delo. Še bolj kot doslej si mora prizadevati za poenotenje in usklajevanje programov in akcij v skrb za mladi rod — na vseh ravneh, od krajevnih skupnosti do občine in republike. Skrbeti mora za podružbljanje vzgoje v vzgojno-varstvenih in vzgojno-izobraževalnih organizacijah. V to delo mora bolj kot doslej vključevati vse občane, ki že delajo z mladimi, pa tudi z mladino. Le tako bo lahko pridobivala nove, dejavne člane in okrepila vrste svojih aktivistov. Zveza prijateljev mladine Slovenije lahko deluje tudi kot sekcija pri

SZDL, kjer naj bi še posebej prizadevala za vlogo in veljavo vseh društev, ki delajo z mladimi.

Zveza prijateljev mladine Slovenije je treba razvijati in hkrati krepi kot organizacijo aktivistov, ki bodo navzoči pri vseh dejavnostih, v šoli in zunaj nje, kjer delujejo mladi skupaj z odraslimi. Skratka, zveza naj povezuje delo za mlade in z mladimi. Prav bi bilo, da se zveza še bolj poveže s starši, njeni člani pa naj sodelujejo s prispevki tudi v tisku. Ključna skupnost naj bo mesto, kjer se srečujejo vsi aktivni delavci strokovnjaki različnih področij, ki lahko veliko prispevajo k vzgoji mladih.

Razprava je poudarila, da morajo biti nikakršni »konkretni« organizaciji, ne vprašanje o tem, kje in v kateri organizaciji naj se »uvaja« samoupravljanje, saj si vse prizadevajo za iste smotre. Njihovo delo je sicer teza hotenj, namenjenih mladini. Zveza si bo prizadevala, da bi uresničilo načelo o svobodni mednarodni sodelovanju, naj bi delo v vseh organih zvezne organizacije na temelju sodelovanja v skupno sprejetem programu in se zavzemala za poenotenje sofinanciranja z dogovorjenimi sredstvi. Glede na svoje možnosti bo sodelovala v skupnem programu mednarodnega sodelovanja pri izmenjavi pionirskih delegacij, študijskih delegacij pri izmenjavi izkušenj s sorodnimi, naprednimi mednarodnimi organizacijami.

Za prizadevanje in vztrajno delo v korist mladih so bili na konferenci odlikovani z zlatim znakom ZPMS: Dušan Šinigoj, Marjan Bajt, Ivo Bajt in Nadja Furber. Udeleženci konference so izvolili za novega predsednika Franjo Šalija.

T. D.

Obvestila naročnikom

Naš naročniški oddelek pošilja te dni opomine naročnikom, ki niso poravnali naročnine za preteklo leto. Utegne se zgoditi, da prejeli opomin tudi naročniki, ki je svoje obveznosti že poravnali. Vsi si je vzrok premalo čitljiv naslov pošiljatelja na položnici, včasih pa nepravilno napisana številka našega žiro računa, včasih je lahko kriv tudi pomankljiv razvid pri nas. Naročnike prosimo, naj nam v takih primerih ne zamerejo. Če so naročniki že poravnali, naj nam to sporočijo priložijo kopijo ustreznega potrdila. Če so le-tega morda izgubili, bomo verjeli na besedo. Naši medsebojni odnosi morajo temeljiti na obojestranskem spoštovanju obveznosti pa tudi na zaupanju.

Ponovno opozarjamo vse naročnike, da se je uprava Prosvetnega delavca preselila iz prostorov v Nazorjevi ulici v nove, skupne prostore uredništva in uprave, LJUBLJANA, POLJANSKI NASIP 28, TEL. LEFON 315-585.

Bralce, ki so nam zadnje čase poslali vprašanja za pravnikar, obveščamo, da jim žal še ne moremo zagotoviti pričakovanih odgovorov. Pravna služba Republiškega komiteja za vzgojo in izobraževanje telesno kulturo, ki je najbolj pristojna za ta vprašanja, je še vedno preobremenjena s pripravo novih predpisov.

UREDNIŠTVO

VODSTVOM IN SAMOUPRAVNIM ORGANOM VZGOJNO-VARSTVENIH IN VZGOJNO-IZOBRÁŽEVALNIH ORGANIZACIJ

RAZPISNIM KOMISIJAM

Da bi omogočili vzgojno-izobraževalnim in vzgojno-varstvenim organizacijam potrebno varčevanje z denarjem, namenjenim razpisu prostih del in nalog, bomo odslej objavili vsak ponovljeni razpis del in nalog s 50-odstotnim POPUSTOM. Cene prvega razpisa ostanejo še naprej nespremenjene, čeprav so se zdaj za dobro tretjino nižje kot pri dnevnih časopisih. Z objavo razpisov v Prosvetnem delavcu, ki ga prejema vse vzgojno-izobraževalne in vzgojno-varstvene organizacije ter večji del učiteljev in vzgojiteljev, varčujete s svojim denarjem, hkrati pa gmotno podpirate glasilo prosvetnih delavcev.

UREDNIŠTVO IN UPRAVA

SPOŠTOVANI,

morda je med vašimi sodelavci, ki so letos na novo prišli na vašo šolo kdo, ki še ni naročen na Prosvetnega delavca. Ponudite mu našo naročilnico — naj jo izpolni in pošlje v ovojnici na naš naslov.

NAROČILNICA

Prosvetni delavec, 61104 Ljubljana, p. predal 21

Naročam se na Prosvetnega delavca in prosim, da mi ga pošiljate na naslov:

Ime in priimek:

Naslov:

Naročilnico bom poravnal-a po prejemu položnice,

Datum: Podpis